

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI**

**TÜRKİYE’DE ARAPÇA ÖĞRETİMİ AÇISINDAN “EBCED” ADLI
SERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ**

Tunahan SAĞLAM

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Halil UYSAL

EYLÜL - 2023

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**TÜRKİYE’DE ARAPÇA ÖĞRETİMİ AÇISINDAN “EBCED”
ADLI SERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tunahan SAĞLAM

**Enstitü Anabilim Dalı : Temel İslam Bilimleri
Enstitü Bilim Dalı : Arap Dili ve Belagatı**

“Bu tez 14/09/2023 tarihinde online olarak savunulmuş olup aşağıdaki isimleri bulunan jüri üyeleri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ
Dr. Öğr. Üyesi Halil UYSAL	Başarılı
Dr. Öğr. Üyesi Şükrü ŞİRİN	Başarılı
Dr. Öğr. Üyesi Muharrem ERTAŞ	Başarılı

ETİK BEYAN FORMU

Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve Etik Kurul Onayı gerektiği takdirde onay belgesini aldığımı beyan ederim.

Etik kurul onay belgesine ihtiyaç var mıdır?

Evet ☐

Hayır ☒

(Etik Kurul izni gerektiren araştırmalar aşağıdaki gibidir:

- Anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütülen her türlü araştırmalar,
- İnsan ve hayvanların (materyal/veriler dahil) deneysel ya da diğer bilimsel amaçlarla kullanılması,
- İnsanlar üzerinde yapılan klinik araştırmalar,
- Hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalar,
- Kişisel verilerin korunması kanunu gereğince retrospektif çalışmalar.)

Tunahan SAĞLAM

14/09/2023

ÖN SÖZ

Bu çalışmada, İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğretim üyelerinin danışmanlığında 16 kişilik bir ekip tarafından yabancılara Arapça öğretmek amacıyla yazılan *Ebced* adlı seri biçim ve içerik açısından incelenmiştir.

Çalışmamızın birinci bölümünde dil konusu, Türkiye’de yabancı dil öğretiminin tarihçesi, Türkiye’de Arapça öğretimi ve yabancı dil öğretim yöntemleri ele alınmıştır. İkinci bölümde yabancı dil öğretiminde etkili olan faktörler, izlence tasarımı ve izlence türlerinden bahsedilmiştir. Üçüncü ve son bölümde ise çalışmamızın ana konusunu teşkil eden “*Ebced*” serisi biçim ve içerik yönünden incelenmiştir.

Tez yazım sürecinde maddi manevi desteklerini esirgemeyen Dr. Öğr. Üyesi Şükrü Şirin’e, Öğr. Gör. İbrahim Balık’a ve danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Halil Uysal’a teşekkürü bir borç bilirim.

Tunahan SAĞLAM

14/09/2023

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	iii
TABLO LİSTESİ.....	iv
GÖRSEL LİSTESİ.....	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM: YABANCI DİL VE ÖĞRETİMİ	4
1.1. Türkiye’de Yabancı Dil Öğretiminin Tarihsel Süreci	4
1.1.1. Tanzimat Öncesi Dönem.....	4
1.1.2. Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Kadar Geçen Dönem	4
1.1.3. Cumhuriyet Dönemi	6
1.2. Türkiye’de Arapça Öğretimi	7
1.3. Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri	8
1.3.1. Dilbilgisi-Çeviri Yöntemi	8
1.3.2. Düzvarım Yöntemi	10
1.3.3. Kulak-Dil Alışkanlığı Yöntemi	11
1.3.4. Bilişsel Öğrenme Yaklaşımı	12
1.3.5. Doğal Yöntem.....	13
1.3.6. İletişimci Yaklaşım	14
1.3.7. Seçmeli Yöntem.....	15
2. BÖLÜM: YABANCI DİL ÖĞRENİMİNDE ETKİLİ OLAN FAKTÖRLER....	17
2.1. Yabancı Dil Öğreniminde Etkili Olan Faktörler ve Bunların Rollerini	17
2.1.1. Öğrencinin Rolü.....	17
2.1.2. Öğretmenin Rolü.....	18
2.1.3. Ders Kitabının Rolü	18
2.1.3.1. 2022-2023 Öğretim Yılında Türkiye’de İlahiyat ve İslami İlimler Fakültelerinde Okutulan Ders Kitapları	19
2.2. İzlenin Tasarımı	22
2.3. İzlenin Türleri.....	23
2.3.1. Yapısal İzlenin.....	23

2.3.2. Durumsal İzlençe	23
2.3.3. İşlevsel-Kavramsal İzlençe	24
2.3.4. Beceri Odaklı İzlençe.....	24
2.3.5. Görev Odaklı İzlençe	25
2.3.6. İçerik Odaklı İzlençe.....	25
2.3.7. Konu Odaklı İzlençe	25
3. BÖLÜM: “EBCED” ADLI ARAPÇA ÖĞRETİM SERİSİNİN İÇERİĞİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ.....	27
3.1. Verilerin Toplanması.....	27
3.2. “Ebcad” Serisinin Genel Tanıtımı	27
3.3. “Ebcad” Serisinin İncelenmesi	31
3.3.1. Mefâtihu Ebcad.....	31
3.3.2. Birinci Kitap	32
3.3.3. İkinci Kitap	39
3.3.4. Üçüncü Kitap	46
3.3.5. Dördüncü Kitap.....	52
3.4. “Ebcad” Serisinin Değerlendirilmesi.....	57
3.4.1. Fiziksel Özellikler.....	58
3.4.2. İstatistiksel Açıdan Kelime Öğretimi	61
3.4.3. Kelimelerin Öğretim Şekli.....	64
3.4.4. Cümlelerin Yapısı	66
3.4.5. Gramer Derslerindeki Konu Sıralaması.....	66
3.4.6. Gramer Derslerinin Sunuluşu	69
3.4.7. Sarf ve Nahiv Derslerinin Uyumı	70
3.4.8. Ünite İçindeki Derslerin Uyumı.....	72
SONUÇ	74
KAYNAKÇA.....	76
ÖZ GEÇMİŞ	78

KISALTMALAR

Dr. : Doktor

H. : Hazreti

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

Öğr. : Öğretim

Prof. : Profesör

vb. : ve benzerleri

vs. : vesaire

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: İlahiyat ve İslami İlimler Fakültelerinde Okutulan Ders Kitapları.....	20
Tablo 2: Ders Kitabı Seçiminde Önemli İki Kavram.....	27
Tablo 3: Bir Ünitenin Kelime Kullanım Sıklığı Tablosu.....	63

GÖRSEL LİSTESİ

Görsel 1: Serinin Dördüncü Seviye Kitabının Dış Kapağı.....	59
Görsel 2: Muhadese Dersine Ait Bir Alıştırma.....	60
Görsel 3: Sarf Dersine Ait Bir Konu Anlatımı.....	60
Görsel 4: Kırâe Dersine Ait Bir Metin.....	61

ÖZET	
Başlık: Türkiye’de Arapça Öğretimi Açısından “Ebcet” Adlı Serinin Değerlendirilmesi	
Yazar: Tunahan SAĞLAM	
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Halil UYSAL	
Kabul Tarihi: 14/09/2023	Sayfa Sayısı: vii (ön kısım) + 78 (ana kısım)
Bu araştırmada Türkiye’de verilen Arapça eğitimi açısından tam ismi Ebcet Silsiletun li-Ta’lîmi’l-Luğati’l-‘Arabîyyeti li’n-Nâtîkîne bi-ğayrihâ isimli seriyi biçim ve içerik açısından eleştirel bir dille incelemeye çalıştık. Şimdiye kadar tespit ettiğimiz Arapça ders kitabı incelemeleri yurt dışında hazırlanmış ders kitaplarını konu almaktadır. Çalışmamızın, Türkiye’de hazırlanmış bir Arapça öğretim serisinin incelenmesini konu edinmesi ona orijinallik katmaktadır. Serinin incelemesine geçmeden önce konuya temel oluşturmak amacıyla birinci bölümde Türkiye’de yabancı dil öğretiminin özelde de Arapça öğretiminin tarihçesinden bahsettik. Bunun yanı sıra yabancı dil öğretim yöntemlerinden bahsettik ve Arapça öğretiminde bu yöntemlerin ne zaman ve ne amaçla kullanılabileceğine dair kanaatlerimizi dile getirdik. İkinci bölümde yabancı dil öğretiminde rol oynayan etkenlerden söz ettik. Bu üst başlık altında öğrenci, öğretmen ve ders kitabının rolünün yanı sıra ders kitabı izlencelerinden bahsettik. Üçüncü bölümü ise çalışmamızın esas konusunu teşkil eden <i>Ebcet</i> isimli serinin değerlendirilmesine ayırdık. Bu bölümde öncelikle dört seviyeden oluşan serinin her bir seviye kitabının içeriğini aktarmaya çalıştık. Daha sonra serideki derslerin değerlendirmesini yaptık. Dersleri, iletişim odaklı dersler ve kural odaklı dersler şeklinde iki başlığa ayırarak değerlendirdik. Çalışmamızda yabancı dil öğretimini konu alan kitap ve makalelerin yanı sıra yabancı dil öğretim serilerinin incelenmesini konu alan tezlerden de yararlanılmıştır. Araştırmamızın neticesinde <i>Ebcet</i> adlı serinin dış kapak ve iç tasarım açısından bazı eksiklikleri olmakla beraber başarılı bulduğumuzu belirttik. İçerik açısından ise tamamen hedef dil kullanılarak yazıldığını ve bu yönüyle iletişimsel dil öğretim yöntemlerine uygun olarak hazırlandığını ifade ettik. Seri, gramer derslerinde dahi dilin iletişimsel yönünü ihmal etmemiş, alıştırmalarda iletişim becerilerini destekleyen sorulara ve cümlelere yer vermiştir.	
Anahtar Kelimeler: Arapça, Öğretim, Seri, Ebcet	

ABSTRACT	
Title of Thesis: Evaluation of the Series "Abjad" in Terms of Teaching Arabic in Turkey	
Author of Thesis: Tunahan SAGLAM	
Supervisor: Assist. Prof. Halil UYSAL	
Accepted Date: 14/09/2023	Number of Pages: vii (pre text) + 78 (main body)
In this research, we tried to analyze the series named Abjad Silsiletun li-Ta'lîmi'l-Luġati'l-'Arabiyyeti li'n-Nâtîkîne bi-ġayrihâ with a critical language in terms of from the view of form and content in terms of Arabic education given in Turkey. The Arabic textbook reviews we have identified so far are about textbooks which prepared abroad. The fact that our study deals with the examination of an Arabic teaching series prepared in Turkey that adds originality to it. Before the review of the series, in the first part, we talked about the history of foreign language teaching in Turkey, especially Arabic teaching, in order to lay the groundwork for the subject. In addition, foreign language teaching methods were mentioned and we expressed our opinions about when and for what purpose these methods can be used in Arabic teaching. In the second part, we talked about the factors that play a role in foreign language teaching. Under this heading, we talked about the role of the student, the teacher and the textbook, as well as the textbook syllabuses. The third part is devoted to the evaluation of the series called Abjad, which is the main subject of our study. In this section, we first tried to convey the content of each level book of the series, which consists of four levels. Then we evaluated the lessons in the series. We evaluated the lessons by dividing them into two headings as communication-oriented lessons and rule-oriented lessons. In our study, besides the books and articles on foreign language teaching, the theses on the examination of foreign language teaching series were also used. As a result of our research, we stated that the series called Abjad was successful, although it had some shortcomings in terms of outer cover and interior design. In terms of content, we stated that it was written entirely using the target language and in this respect, it was prepared in accordance with communicative language teaching methods. The series did not neglect the communicative aspect of language even in grammar lessons, and included questions and sentences that support communication skills in the exercises.	
Keywords: Arabic, Teaching, Series, Abjad	

GİRİŞ

Araştırmanın Konusu

Türkiye’de Arapça öğretiminde kullanılan birçok ders kitabı bulunmaktadır. Bunlardan biri de İnönü Üniversitesi akademisyenleri tarafından hazırlanan “*Ebced*” serisidir. Bu çalışmanın birinci bölümünde Türkiye’deki yabancı dil öğretimi, özelde de Arapça öğretimi hakkında bilgi verilecektir. Ardından yabancı dil öğretim tekniklerinin özelliklerinden bahsedilecektir. Çalışmanın ikinci bölümünde yabancı dil öğretimine etki eden faktörler öğrenci, öğretmen ve ders kitabının rolü bağlamında incelenecektir. Ayrıca ders kitabının yardımcı materyalleri ve ders kitabı izlenceleri konu edinilecektir. Üçüncü bölümde ise “*Ebced*” adlı Arapça öğretim setinin içeriği hakkında bilgi verilecek ve ardından değerlendirmeye tabi tutulacaktır. Söz konusu seri biçim ve içerik bakımından incelenecektir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada Türkiye’de bazı İlahiyat ve İslami İlimler Fakültelerinde okutulmakta olan *Ebced* isimli seriyi biçim ve içerik açısından değerlendirmeyi amaçlamaktayız. İstimâ, kırâe, tabir, imlâ, sarf ve nahiv dersleri yönünden serinin içeriğinden bahsederek kitap hakkında ön bilgi edinilmesini sağlamayı hedefliyoruz. Aynı zamanda bu incelemenin Arapça hazırlık sınıflarında ve üst sınıflardaki Arapça derslerinde ilgili bölümlere kitap seçimi hususunda da yararlı olacağını ummaktayız.

Araştırmanın Önemi

Yabancı dil öğretim serisinin incelemesinin yapılması, hazırlanış esnasında yazarların dikkatini çekmemiş olabilecek bazı hususları da gündeme getirip seriyi daha nitelikli hâle getirebilir. Aksi takdirde serinin hep aynı gözler yani yazarlar tarafından kontrol edilmesi, seriyi daha iyi hâle getirebilecek değişikliklerin önüne geçip bu kitaplarla verilecek olan eğitimin kalitesini etkileyebilecektir. Çalışmamızda yapacağımız değerlendirme, söz konusu seriye katkı sağlayacak ve önümüzdeki baskılarda mevcut hataların düzeltilmesi hususunda ışık tutacaktır. Bu sebeple çalışmamızın hem seriye hem de Türkiye’deki Arapça eğitime katkı sağlayacağı kanaatindeyiz.

Araştırmanın Özgün Değeri

Bilindiği gibi yabancı dil öğreniminde okuma, yazma, konuşma ve dinleme olmak üzere kazanılması gereken dört temel beceri bulunmaktadır. Bir yabancı dil öğretim serisinden beklenen ise bu dört beceriyi de destekleyecek bir sistemle hazırlanmış olmasıdır. Bu çalışmada biz, Türkiye’de bazı İlahiyat Fakültelerinin Arapça hazırlık programlarında okutulmakta olan “*Ebced*” adlı seriyi inceleyeceğiz. Yukarıda belirttiğimiz becerileri öğrenciye kazandırma hususunda iddialı olan bu seri biçim, içerik ve yöntem bakımından incelenmiştir. Ülkemizde bir ders kitabının incelenmesini konu alan tezlere baktığımız zaman çoğunun dış ülkelerde yazılan ders kitaplarını incelediğini görmekteyiz. İşbu çalışma Türkiye sınırları içinde Malatya’da kaleme alınmış bir Arapça öğretim serisinin incelenmesini ele alması yönünden benzeri az olan bir çalışmadır. *Ebced* serisi daha önce bir teze konu olsa da bu, onun başka bir seriyle kıyaslanmasını konu alan bir yüksek lisans tezidir. Sadece *Ebced* serisini konu edinen ilk çalışma olması da çalışmamızı özgün hâle getirmektedir.

Araştırmanın Yöntemi

Çalışmamızın birinci bölümünde Türkiye’de yabancı dil öğretiminden, yabancı dil öğretiminin tarihçesinden ve yabancı dil öğretim yöntemlerinden bahseden kitap/tez ve makalelerden yararlanılmıştır. Bu hususta Özcan Demirel’in *Yabancı Dil Öğretimi* ve Ömer Demircan’ın *Dünden Bugüne Türkiye’de Yabancı Dil* isimli kitabından; Candemir Doğan’ın *Yabancılar Arapça Öğretimi Esasları ve Öğretim Metotlarının İncelenmesi* isimli doktora tezinden sıkça yararlanılmıştır.

İkinci bölümde Fatoş Sümengen’in *el-‘Arabiyyetu’l-Mu’âsıra Adlı Serinin Arapça Öğretimi Açısından Değerlendirilmesi*, Yusuf Karataş’ın *Türkiye’de Arapça Öğretimi Açısından “al-‘Arabiyyatu li’l-Hayat” Ders Kitabının Değerlendirilmesi* ve Emin Cihan Üzümlü’nün *Türkiye’de Arapça Öğretimi Açısından el-‘Arabiyye li’n-Nâşi’in Ders Kitabının Değerlendirilmesi* isimli tezlerinden sıkça yararlanılmıştır.

Üçüncü ve son bölümde *Ebced* serisinin incelemesi yapıldığından serinin kitaplarından yararlanılmıştır. Seri, Türkiye’de Arapça öğretimi açısından değerlendirilmiştir.

Dil

Dil kavramı için geçmişten günümüze gerek ulusal gerekse uluslararası çapta birçok tanım yapılmıştır. Salt bir şekilde konuşma organı olarak tanımlanan¹ dil, bir insan topluluğuna nispet edildiğinde ise his, düşünce ve isteklerin ses ve anlamca toplumun ortak paydası olan öğelerden ve kurallardan yararlanılarak karşıdakilere nakledilmesini sağlayan gelişmiş sistem olarak tanımlanmaktadır.² Doğan Aksan ise dili; bir anda düşünülmesi mümkün olmayacak derecede çok yönlü, farklı açılardan bakıldıkça farklı özellikleri ortaya çıkan ve bazı sırlarının henüz çözülemediği büyüğü bir varlık olarak tanımlamaktadır.³

Dilin genel özelliklerini şöyle sıralamamız mümkündür:

1. Dilde, bize dili konuşanların ekonomik ve kültürel seviyelerini gösteren lehçeler bulunmaktadır. Kültür seviyesi birbirinden farklı olan insanların konuştukları lehçeler de birbirinden farklı olmaktadır.
2. Dil, hem sözlü hem de yazılı olarak ifade edilebilmektedir.
3. Her bir bireyin kendine özgü konuşma şekli vardır ki buna da ferdî lehçe ya da ağız denmektedir.
4. Her dilin yapısında ses, morfoloji, kelime, gramer ve anlam düzeyi bulunmaktadır.⁴

¹ Muhammed Murtazâ ez-Zebîdî, *Tâcu'l-'Arûs min Cevâhiri'l-Kâmûs* (Kuveyt: Muessesetu'l-Kuveyt li't-Tekaddumi'l-İlmiyyi, 2001), 112; Muhammed ibn Mukarram ibn Ali ibn Ahmed ibn Manzûr, *Lisânu'l-'Arab* (Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1997), 275.

² İlhan Ayverdi, *Kubbealtı Lugatı* (İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı, 2006), 704.

³ Doğan Aksan, *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim* (Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2020), 11.

⁴ Muhammed 'Ali el-Hûlî, *Arapça Öğretim Metotları*, çev. Cihaner Akçay (Ankara: Bizim Büro Basımevi, 2000), 2.

1. BÖLÜM: YABANCI DİL VE ÖĞRETİMİ

Bu bölümde Türkiye’de yabancı dil öğretiminin tarihsel gelişiminden bahsedilecek, ardından yabancı dil öğretim yöntemleri hakkında bilgi verilecektir. Her bir yöntemin özellikleri ifade edildikten sonra onun Arapça öğretiminde nasıl kullanılabileceğine dair fikirler belirtilecektir.

1.1. Türkiye’de Yabancı Dil Öğretiminin Tarihsel Süreci

Uluslararası ilişkilerin gittikçe artması, milletlerin birbiriyle anadillerini kullanarak bu ilişkileri yürütmelerini zorlaştırmış ve bu durum da onları yabancı dil öğrenmeye itmiştir. Öğrenilen yabancı dilde ise o dilin ve söz konusu dili konuşan ülke halklarının dünyada siyasi ve malî yönden sahip olduğu konum etkili olmuştur.⁵

Demirel’e göre Türkiye’deki yabancı dil öğretimini Cumhuriyet öncesi ve Cumhuriyet sonrası olarak iki bölümde incelemek mümkündür. Cumhuriyet öncesi dönemi de Tanzimat öncesi ve Tanzimat sonrası dönem olarak ikiye ayrılmaktadır. Bunun da sebebi Tanzimat öncesi dönemde yabancı dil öğretimi dinî saiklerle yapılırken Tanzimat ile beraber Batılı yöntemlerle yabancı dil öğretimi hâkimiyet kazanmasıdır. Bu yüzden Cumhuriyet öncesi dönemi de Tanzimat öncesi ve Tanzimat sonrası dönem olarak ikiye ayırmak yerinde olacaktır.⁶

1.1.1. Tanzimat Öncesi Dönem

Tanzimat öncesi dönemde Osmanlı Devleti’nde iki tür okul bulunmaktaydı. Bunlardan biri Sıbyan Okulları idi. Medreselerde eğitim dili Arapçaydı ve dini eğitim ağırlıktaydı. Bir diğer okul da saray görevlilerini yetiştirme amaçlı kurulan Enderunlardı. Bu okullarda Türkçenin yanı sıra Arapça ve Fransızca da öğretiliyordu. Devşirme olanlara ikinci dil olarak Türkçe öğretilmesi de bu okulların özelliklerindendir.⁷

1.1.2. Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Kadar Geçen Dönem

⁵ Özcan Demirel, *Yabancı Dil Öğretimi* (Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2016), 3.

⁶ Demirel, *Yabancı Dil Öğretimi*, 4.

⁷ Demirel, *Yabancı Dil Öğretimi*, 5.

1839 yılında Tanzimat Fermanı'nın yayınlanması ve orduda Nizam-ı Cedid hareketinin başlaması Osmanlı Devleti'ndeki ilk batılılaşma hareketi kabul edilmektedir. Eğitim alanındaki çağdaşlaşma hareketi de bu dönemde başlamıştır.

1773 yılında açılan Mühendishane-i Bahri-i Hümayun ile 1796 yılında açılan Mühendishane-i Berri-i Hümayun okullarına dönemin en kıymetli matematik uzmanları ve teknik konularda donanımlı yabancı uzmanlar getirilmiştir. Öğrenci bulma noktasında sıkıntılar yaşanınca 13-16 yaş aralığındaki çocuklar alınıp onlara ilk iki yıl okuma-yazma, genel kültür ve Fransızca eğitimi verilmiştir. Yabancı dil öğretimi okul programına ilk kez bu şekilde girmiştir. Fransızca Türkiye'de eğitimi verilen ilk batılı dil olmuş ve eğitimde yenilik çalışmaları bununla başlamıştır.⁸

Sultanilerin açılmasıyla yabancı dil öğrenimi orta dereceli okullarda da yer almaya başlamıştır. 1 Eylül 1868 tarihinde bugünkü ismi Galatasaray Lisesi olan Galatasaray Sultanisinin açılması bu hususta bir kilometre taşıdır. Galatasaray Sultanisi orta öğretim seviyesinde yabancı dille eğitim faaliyetinin yürütüldüğü ilk devlet okulu olmuştur.⁹

1869 yılına dek Osmanlı Devleti'ndeki tek orta öğretim kurumu Galatasaray Sultanisiydi. Saffet Paşa, Maarif-i Umumiye Nizamnamesini yayınladıktan sonra idadi ve sultani adıyla başka öğretim kurumları da açıldı ve bu okullarda yabancı dil derslerine yer verildi. Böylece 1869 yılında Osmanlı döneminde ilk kez yabancı dil normal bir ders olarak orta öğretim kurumlarında müfredata girmiş oldu.

1908'de İkinci Meşrutiyet'in ilanından sonra yabancı dil öğretimi ayrı bir önem kazanmış ve Fransızca bütün okullarda zorunlu tutulmuştur. İngilizce ve Almanca ise seçmeli ders olarak müfredata eklenmiştir.

Tanzimat ve Islahat Fermanının ardından Fransız, İngiliz ve Amerikalıların başı çektiği yabancılar kendi dilleriyle öğretim yapan daha fazla okul açmaya başlamışlardır. Bu okullar ve azınlık okulları Osmanlı Devleti toprakları içinde büyük bir hoşgörü içinde öğretim faaliyetlerini yürütebilmişlerdir. Ancak dönemin Maarif Nazırı Saffet Paşa'nın Nizamnamesi yayımlandıktan sonra azınlık, özel Türk ve yabancı okullar devletin denetimi altına girmiştir.¹⁰

⁸ Demirel, *Yabancı Dil Öğretimi*, 5.

⁹ Kerim Açık, "Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Kadar Olan Dönemde Rüşdiye, İdadi ve Sultani Mekteplerindeki Arapça Derslerinin Yabancı Dil Öğretimi Açısından Değerlendirilmesi", *Ekev Akademi Dergisi* 20/65 (2016), 324.

¹⁰ Demirel, *Yabancı Dil Öğretimi*, 7-8.

1.1.3. Cumhuriyet Dönemi

Gerek mektep-medrese ikiliği gerekse yabancı ve azınlık okullarının başına buyruk hareket etmesinin sonucunda öncelikle Vakıflar Bankası ilga edilmiş ve medreselerin ekonomik anlamda bağımsızlığı sonlandırılmıştır. Daha sonra 1924 yılında Tevhid-i Tedrisat yasası çıkarılarak bütün eğitim kurumları Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanmıştır. Önce medreseler kapatılmış, daha sonra 1927 yılında okullarda Arapça ve Farsça dillerinin okutulmasına son verilmiştir. Bu tarihten sonra Türkiye'de 'yabancı dil eğitimi' denince artık akla Batı dilleri gelmeye başlamıştır. Bu yasadan sonra belirli bir mezhebe (Protestan, Ortodoks vb.) bağlı olan okullar kapatılmış, laik okullar ise eğitim faaliyetlerini sürdürebilmişlerdir.¹¹

Cumhuriyetin ilanının ardından gelen yıllar bilim ve teknikte hızlı ilerlemelerin olduğu yıllardı. Bu gelişmeler uluslararası ilişkileri de artırmıştı. Çağdaşlaşma sürecini olabildiğince çabuklaştırma gayreti içinde olan Türkiye'de veliler de çocuklarının yabancı dil öğrenerek yetişmesini son derece önemsiyorlardı. 1956 yılına dek yabancı dille eğitim yapan tek orta öğretim kurumu Galatasaray Sultanisiydi. Bu yıldan itibaren daha sonra Anadolu Lisesi adını alacak, kolej adı altında birçok lise açıldı. 1986-1987 eğitim-öğretim yılında Anadolu Liselerinin sayısı 103'e ulaşmıştır. Söz konusu 103 okulda toplam 40.715 öğrenci ve 2845 öğretmen bulunmaktaydı.¹²

1983 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ortaöğretim kurumlarında yabancı dil öğretiminin amaçları şöyle belirlenmiştir:

1. Yabancı dili, günlük konuşma diliyle konuşulduğunda anlayabilmek,
2. Açık seçik bir şekilde konuşabilmek,
3. Kolayca okuyabilmek ve okuduğunu anlayabilmek,
4. Duygu ve düşünceleri yazıya dökülebilmek,
5. Öğrenilen yabancı dili okulda görülen eğitimden sonra da tek başına geliştirebilme kabiliyetini kazanmaktır.¹³

Ne var ki bu çabalara karşın hâlihazırdaki öğrencilerin genelinin durumuna bakıldığında yukarıdaki amaçların birçoğunun gerçekleştirilemediği görülmektedir. Kanaatimizce ders

¹¹ Ömer Demircan, *Dünden Bugüne Türkiye'de Yabancı Dil* (İstanbul: Remzi Kitabevi, 1988), 92.

¹² Demirel, *Yabancı Dil Öğretimi*, 9.

¹³ Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi (MEBTD), Milli Eğitim Bakanlığı (1983), 422.

sayısının çokluğu ve yeteneklerine bakılmaksızın bütün öğrencilere tek müfredatın verilmeye çalışılması bunun sebeplerindendir.

1.2. Türkiye’de Arapça Öğretimi

Türklerde Arapça öğreniminin başlangıcı, İslamiyet’i kabul ettikleri Karahanlılar dönemine dayanmaktadır. O dönemlerde Arapçanın günlük iletişimde bir yeri yoktu, yalnızca kutsal metinleri yüksek sesle, anlamadan da olsa okuyabilmek, duaları ezberleyebilmek maksadıyla öğreniliyordu. Çoğu insan da bununla yetiniyor, daha fazlasına ihtiyaç duymuyordu.¹⁴ Türk-İslam edebiyatı da ilk kez Karahanlılar döneminde oluşmaya başlamıştır. Bu edebiyatta Arap ve Uygur harfleri kullanılmıştır.¹⁵

Medreselerdeki Arapça öğretimi, okuduğunu anlama becerisini geliştirmeye yönelikti. Arapça, Anadolu’da bir iletişim dili olmadığı için işin iletişimsel yönüne ihtiyaç duyulmuyordu. Arapça, şeri ilimlere ait kitapların okunup anlaşılması için bir alet ilmi olarak görülmekteydi.¹⁶ Medreselerde okutulan ve hâlihazırda güncelliğini koruyan sarf (biçimbilgisi) ve nahiv (sözdizimi) ilimlerine dair belli başlı kitaplar şunlardır:

- Sarf: Emsile, Bina, Maksud, Izzi, Şafiye.
- Nahiv: Avâmil, Izhar, Kâfiye, Molla Cami.¹⁷

Söz konusu kitaplar, gramer kurallarının öğrenilip bu kurallar üzerinden açıklama ve çözümleme yapılması suretiyle tedris ediliyordu. Zira amaç yalnızca mukaddes metinlerin anlaşılmasıydı. Bu yönüyle medreselerde izlenen yöntemi çalışmamızın da ilerleyen sayfalarında işlenecek olan Dilbilgisi-Çeviri Metodu’na benzetmek mümkündür. Kitaptaki konular öğretmen tarafından öğrencilere anadilde açıklanıyordu. Ardından ana metin, şerh ve haşiyeler ezberletiliyordu. Dolayısıyla öğrencilerin bildiği Arapça bu kitapların içindeki Arapçadan ibaretti. Bunun yanında bazı öğrenciler başka medreselerde de kalma imkânına sahip olmaları nedeniyle Arap ülkelerine seyahat edebiliyor ve orada Arapça konuşmayı öğrenebiliyorlardı.¹⁸

¹⁴ Demircan, *Dünden Bugüne Türkiye’de Yabancı Dil*, 18.

¹⁵ Erdoğan Merçil, *Müslüman-Türk Devletleri Tarihi* (İstanbul: Bilge Kültür Sanat, 2013), 40.

¹⁶ Dursun Hazer, “Osmanlı Medreselerinde Arapça Öğretimi ve Okutulan Ders Kitapları”, *Gazi Üniversitesi Çorum İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1/1 (Haziran 2002), 277.

¹⁷ Betül Can, “Osmanlı Medreselerinde Arapça Öğretiminde Kullanılan Kitaplar”, *Turkish Studies* 12/34 (2017), 491-493.

¹⁸ Demircan, *Dünden Bugüne Türkiye’de Yabancı Dil*, 28-29.

1.3. Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri

Geçmişten günümüze kadar yabancı dil öğretiminde çeşitli yöntemlerin ortaya çıktığı görülmüştür. Yabancı dil öğretiminde uzunca bir süre geleneksel dilbilgisi çeviri yöntemi kullanılırken, 1930’lardan itibaren konuşma dilinin önem kazanması üzerine düzvarım (direct) yöntemi, daha sonra kulak-dil alışkanlığı (audio-lingual) yöntemi yaygın bir biçimde kullanılmaya ve son yıllarda da iletişimci yöntemeye yer verilmeye başlanmıştır. 1982 Ekim ayında Avrupa Konseyi ile Milli Eğitim Bakanlığının ortaklaşa düzenledikleri ‘Yabancı Dil Öğretim Programları’ konulu seminerde belli başlı yabancı dil öğretim yöntemleri sınıflandırılmıştır. Türk ve Avrupalı uzmanlar tarafından kabul edilen yöntemler şunlardır:

1. Dilbilgisi-Çeviri Yöntemi (Grammar-Translation Method)
2. Düzvarım Yöntemi (Direct Method)
3. Kulak-Dil Alışkanlığı Yöntemi (Audio-Lingual Method)
4. Bilişsel Öğrenme Yaklaşımı (Cognitive-Code Approach)
5. Doğal Yöntem (Natural Method)
6. İletişimci Yaklaşım (Communicative Approach)
7. Seçmeli Yöntem (Eclectic Method)¹⁹

1.3.1. Dilbilgisi-Çeviri Yöntemi

Gramer öğretimine dayanan, detaylı gramer tahlillerine yer veren ve hocanın merkezde olduğu öğretim yöntemine dilbilgisi-çeviri yöntemi denir. Bu yöntem; yabancı dil öğretim yöntemlerinin en eskisi kabul edilmektedir. İnsanlık kültür mirası Yunanca ve Latince ile Avrupa’ya taşınmış ve aralarındaki ilişkilerin artması sonucunda çoğu ülke halkı bu iki dili öğrenmeye ihtiyaç duymuştur. Böylelikle bu iki dile karşı gittikçe artan öğrenme ve öğretme ilgisi doğdu.²⁰ Belirli bir öğrenme kuramına göre geliştirilmemiş olan bu yöntemde daha çok akla dayalı çözümlemeler, kural öğrenme ve karşılaştırmalı çalışmalar bulunmaktadır.²¹ Önceden dilin tüm kuralları verilip daha sonra seçilen metin

¹⁹ Demirel, *Yabancı Dil Öğretimi*, 35.

²⁰ Candemir Doğan, *Yabancılar Arapça Öğretimi Esasları ve Öğretim Metotlarının İncelenmesi*, (Konya: Selçuk Üniversitesi, Doktora Tezi, 1996), 59.

²¹ Abdülkadir Kabadayı, “Öğrenci Merkezli Yabancı Dil Öğretim Modeli Tercih Ölçeği”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5/1 (2003), 57.

üzerinden kelimeler ve fiil çekimleri öğretilmekte, ayrıca tüm bunlar yapılırken sürekli olarak ana dil kullanılmaktadır.²²

Bu yöntemde yabancı dil eğitimi öğrencilerle aynı anadili konuşan bir öğretmen tarafından verilir. Yabancı dili öğrenmenin amacı o dilin edebî eserlerini okumak olduğundan cümlelerin tahliline azami düzeyde önem verilir. Ancak bu yöntemde öğrenciler kelime haznelerini yeterince geliştirememektedirler. Öğrendikleri kelimeler bu metinlerde geçen kelimelerle sınırlıdır. Maksat edebî metinleri okuyup anlamak olduğundan dil becerilerinden okuma ve yazma becerilerine öncelik verilir.²³ Ancak yaşayan dillerin öğretilmesinde ön planda olan iletişim olduğu için bu yöntem yetersiz kalmakta ve amaca ulaştırmamaktadır.²⁴

Dilbilgisi-çeviri yöntemini, özelliklerinden yola çıkarak Arapça öğretimi açısından değerlendirmek istiyoruz. Buna göre:

- Öğrencilerle aynı anadili konuşan bir öğretmen tarafından verileceğini düşünürsek bu yöntemin Arapça gramerini oluşturan sarf ve nahiv derslerinde kullanılmaya müsait olduğu söylenebilir. Ancak muhadese, istimâ ve tabir gibi iletişim temelli derslerde kullanılmaya uygun görünmemektedir.
- “Yabancı dil öğretiminin amacı o dilin edebî eserlerinin okunup anlaşılabilmesidir” prensibini Arapça öğretime uyarladığımızda bunun Kur’an-ı Kerim, hadis-i şerifler ve klasik eserlerin okunup anlaşılması amacıyla verilen eğitime benzetebiliriz. Bu yönüyle söz konusu metodun medreselerde, İlahiyat ve İslami İlimler Fakültelerinde sıkça kullanıldığını söyleyebiliriz.
- Ders kitabına bağlı kalınması ve öğrenilen kelimelerin o kitaptaki kelimelerle sınırlı kalması farklı alanlardaki Arapça metinlerin okunabilmesi hususunda problem teşkil edecektir.
- Özellikle YDS/YÖKDİL gibi yabancı dil sınavları çeşitli alanlardan kelime ve kalıp birikimine sahip olmayı gerektirdiğinden bu yöntemle Arapça öğrenen öğrenciler için hayli zorlayıcı olacaktır. Ek bir eğitim almadıkları takdirde bu sınavlarda başarılı olmaları zor görünmektedir.

²² Cengiz Tosun, “Yabancı Dil Öğretim ve Öğreniminde Eski ve Yeni Yöntemlere Yeni Bir Bakış”, *Journal of Arts and Sciences*, 5, (Mayıs 2006), 81.

²³ Hayati Çevik, *Çocuklara Yabancı Dil Öğretiminde Drama Tekniğinin Kullanımı*, (Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006), 15.

²⁴ Tosun, “Yabancı Dil Öğretim ve Öğreniminde Eski ve Yeni Yöntemlere Yeni Bir Bakış”, 81.

- Bu yöntemle Arapça öğrenen öğrencilerin okuma ve yazma kabiliyetleri belli ölçüde gelişecek fakat konuşma ve duyduğunu anlama gibi iletişimsel becerileri son derece zayıf kalacaktır. Bu da anadili Arapça olanlarla iletişim kurarken büyük sıkıntılar yaşamalarına neden olacaktır. Ayrıca görsel ve işitsel materyaller aracılığıyla medyayı takip etmeleri kanaatimizce hayli zor olacaktır.

1.3.2. Düzvarım Yöntemi

Düzvarım yöntemini, tamamen hedef dilde eğitimi öngören, gramerden ziyade iletişimi temel amaç edinen yöntem olarak tanımlamamız mümkündür. Bu yöneme dolaysız yöntem ve direkt yöntem adları da verilmektedir. Dilbilgisi-çeviri yöntemine karşıt görüş olarak doğup Doğal yöntemin de bir nevi uzantısı olarak ortaya konmuştur. Psikolog *Gestalt*'ın bütüncül, *Herbart*'ın eğitim ve *Humboldt*'un dil ve kültür görüşleri ışığında oluşturulmuştur.²⁵

Bu yöntemde, kısa bir hikâye ya da diyalogla başlayan dersler sözlü olarak hareket ve resimlerle desteklenmektedir. Anadil kullanımı yoktur. Dilbilgisi tümevarım yöntemiyle öğretilmekte ve bu noktada fiillere öncelik verilmektedir. Öğretimde çocuk ile yetişkin arasında ayırım da yapılmaktadır. Ayrıca bu yöntemde öğretmen bir model olduğu için en fazla iş ona düşer ve çok yorulur.²⁶ Kelime öğretiminde görsel araçlara ve pandomim yöntemine başvurulur. Telaffuz eğitimine azami düzeyde önem verilmektedir.²⁷ Hatta ilk altı hafta kitap kullanılmadan telaffuz eğitimine odaklanılmaktadır. Bu yöntemde öğretmenin yükü bu derece sırtlanmasının başarıyı da olumsuz etkilediği söylenmektedir.²⁸

Düzvarım yöntemini, Arapça öğretimi açısından maddeler hâlinde şu şekilde değerlendirmemiz mümkündür:

- Düzvarım yönteminde anadil kullanımına izin verilmediği için sözlü ve iletişim derslerinde kullanılmaya uygun olduğu söylenebilir.
- Nahiv, sarf ve imlâ gibi kurala dayanan derslerin tam anlaşılabilmesi için kanaatimizce anadil kullanımı gerekmektedir. Bu sebeple bu derslerin düzvarım yöntemiyle verilmesi uygun görünmemektedir.

²⁵ Tosun, “Yabancı Dil Öğretim ve Öğreniminde Eski ve Yeni Yöntemlere Yeni Bir Bakış”, 81.

²⁶ Tosun, “Yabancı Dil Öğretim ve Öğreniminde Eski ve Yeni Yöntemlere Yeni Bir Bakış”, 81.

²⁷ Çevik, *Çocuklara Yabancı Dil Öğretiminde Drama Tekniğinin Kullanımı*, 16.

²⁸ Ömer Demircan, *Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri* (İstanbul: Der Yayınları, 2002), 172-173.

- Bu yönteme göre Arapça dersi verilecekse dersi verecek mümkünse bir Arap hoca olması gerekmektedir. Şayet Arap hoca bulunamıyorsa Arapçayı anadili gibi konuşabilen bir hocaya ihtiyaç duyulacaktır.
- Telaffuza azami düzeyde önem verilmesi bu yöntemin olumlu özelliklerindendir. Zira İlahiyat ve İslami İlimler Fakültelerinden mezun olan öğrencilerin imamlık ve Kur'an kursu öğreticiliği gibi mesleklere sahip olma imkânı bulunmaktadır. Bu mesleği icra edenler için de Arapça harfleri doğru telaffuz edebilmek büyük bir önemi haizdir.
- Yöntemin gerektirdiği şeylerden biri de derste sürekli Arapça konuşulacak olmasıdır. Arapçadan Türkçeye geçmiş çok fazla kelime bulunması bu hususta bir kolaylık sağlamaktadır. Fakat kimi zaman Türkçe açıklama yaparak saniyeler içinde anlaşılabilir bir mevzu için öğretmenin sırf anadil kullanmamak için fazlaca efor sarfetmesi gerekebilir.

1.3.3. Kulak-Dil Alışkanlığı Yöntemi

Temelinde konuşma ve dinlemenin olduğu, taklit ve ezbere dayalı dil öğretimini öngören yönteme kulak-dil alışkanlığı veya işitsel-dilsel metot adı verilmektedir. Bu yöntem, kolej öğrencilerinin yabancı dil öğrenmeleri için Fries ve Lado'nun geliştirdiği Michigan Yöntemi ile yine Michigan Üniversitesi tarafından geliştirilen Ordu Yöntemine benzetilmektedir.²⁹ Davranışçı Psikolojiden etkilenerak ortaya çıkarılmış olan Kulak-Dil Alışkanlığı Yönteminde dil öğrenme, doğru cevapların pekiştirilmesi suretiyle etki-tepki bağının güçlenmesi sürecidir.³⁰

Her seviyede sözlü tekrarlar yapılır. Örnek olarak diyaloglar taklit ve ezberleme (mim-mem) şeklinde işlenir. Her cümle ya da kalıp önce sınıf, sonra gruplar ve son olarak da tek başına tekrarlanır. Bu yöntemde öğrencilerin öğrendiklerini papağan gibi tekrarlamaları yerine, uygun bir iletişim ortamında kullanabilmeleri öngörülür.³¹ Anadil kullanımına izin vermeyen bu yönteme göre konuşma ön planda olduğu için görsel ve işitsel materyallerin kullanımına ağırlık verilmektedir. Gramer yapıları ise verilen diyalogların içerisinde öğrenciye sunulmaktadır.³² Bu yönteme göre dil, o dili anadili olarak konuşan kişilerin söylemesi gerekenler değil; bizzat söyledikleridir.³³ Örneklerle

²⁹ Demirel, *Yabancı Dil Öğretimi*, 40.

³⁰ Kabadayı, "Öğrenci Merkezli Yabancı Dil Öğretim Modeli Tercih Ölçeği", 57.

³¹ Tosun, "Yabancı Dil Öğretim ve Öğreniminde Eski ve Yeni Yöntemlere Yeni Bir Bakış", 82.

³² Çevik, *Çocuklara Yabancı Dil Öğretiminde Drama Tekniğinin Kullanımı*, 17.

³³ Demirel, *Yabancı Dil Öğretimi*, 42.

dayalı bir öğrenim tercih edildiğinden dışarıda kalan yapıların anlamak, kullanmak problem oluşturabilmektedir. Birtakım ekleme ve çıkarmalar yapılarak hâlâ bu yöntemden iyi sonuçlar alabilmek mümkündür.³⁴

Şimdi de kulak-dil alışkanlığı yöntemini Arapça öğretimi açısından maddeler hâlinde değerlendireceğiz:

- Bu yöntemin konuşma ve dinlemeyi ön planda tutması açısından muhadece ve istimâ derslerinde kullanımı uygun görünmektedir. Gramer açıklamalarına yer verilmediği için sarf ve nahiv derslerinde kullanımı hayli zor görünmektedir.
- Kişisel tecrübemiz bize göstermektedir ki Arapça öğrenen kişilerin en büyük sorunlarından biri de Arap kanallarını izlediklerinde anlamakta çok zorlanmalarıdır. Bu yöntemde görsel ve işitsel materyallerin kullanılması öğrenciyi dinlemeye alıştıracığı için duyduğunu anlama becerilerinin daha iyi bir noktada olmasını sağlayabilir.
- Basitçe de olsa gramer açıklamalarına yer verilmesi öğrencilerin dilin yapısını daha erken anlamalarını sağlayabilir. Gramer açıklamalarına hiç yer verilmemesi öğrenciler için bu süreci geciktirebilir.
- Anadilin hiç kullanılmaması öğretmenin daha fazla çaba sarf etmesine neden olacağını ve bunun da verimi olumsuz yönde etkileyebileceği kanaatindeyiz.
- Bu yöntemin kitaplarda yazılı olan dili değil de hâlihazırda yaşayan dili esas alması Arapça öğretiminde onu biraz lehçelere yaklaştırmaktadır. Zira Arap ülkelerinin birçoğunda halk, yerel lehçelerle konuşmaktadır.

1.3.4. Bilişsel Öğrenme Yaklaşımı

Yabancı dil öğrenimini yeni öğrenilenlerin eski bilgilerle kaynaşması olarak gören ve dil öğreniminin zihinsel bir süreç olduğunu öne süren yönteme bilişsel yöntem adı verilmektedir.³⁵ Meşhur dilbilimci Chomsky'nin görüşlerinin etkisiyle ortaya çıkan bu yöntemin özelliği, yeni öğrenilenlerin eskiden öğrenilmiş ve depolanmış bilgilerle bütünleşmesidir. Anamlı bir öğrenmenin bu şekilde meydana geleceği ve bu yöntemle gerçekleşen öğrenmenin daha kalıcı olacağı öngörülmektedir.³⁶ Bu yöntemde öğrencinin hem anadilin hem de hedef dilin kültürüne hâkim olması amaçlanır. Bu yüzden anadil

³⁴ Tosun, “Yabancı Dil Öğretim ve Öğreniminde Eski ve Yeni Yöntemlere Yeni Bir Bakış”, 82.

³⁵ Demirel, *Yabancı Dil Öğretimi*, 45.

³⁶ Mehmet Hengirmen, *Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri ve Tömer Yöntemi* (Ankara: Engin Yayınevi, 1993), 26-27.

kullanımı ve çeviriye de izin verilmektedir. Duyduğunu anlama becerisine hassaten önem verilmekte ve gerektiğinde görsel-işitsel materyallerden yararlanılmaktadır.³⁷ Dört dil becerisinin hepsine eşit düzeyde önem verilmesi gerektiğini savunan bu yöneme göre dil öğreniminde esas olan ezber değil bilinçli öğrenmedir. Bu yüzden gramer öğretiminin yadsınması söz konusu değildir.³⁸ Zihinsel algılama süreci öğrencinin üretken olduğu, dilin gramer kurallarını kendi kafasında belirlediği ve doğru olanları onaylayıp yanlış olanları ise değiştirdiği bir süreçtir. Bu da ancak hedef dilde okumalar ve dinlemeler yaparak olur. Bu sebeple hem öğretmen hem de öğrenci sınıfta yabancı dili kullanmalıdır.³⁹

Arapça öğretimi açısından bilişsel öğrenme yöntemini değerlendirecek olursak:

- Dil becerilerinin hepsine önem vermekle beraber dinleme becerisine ayrı bir önem verilmesi bu yöntemi istimâ derslerinde kullanılabilir kılacaktır.
- Ezberden ziyade bilinçli bir öğrenmeyi öngören bu yöneme göre sadece dinleme yapmak yeterli olmayacaktır. Sarf ve nahiv bilgisini de gerekli kılmaktadır.
- Bu yöntem, anadil ve çeviriye izin verse hedef dil kullanımına öncelik verdiği için gramer derslerinde kullanılmaya pek uygun görünmemektedir. Zira dil kurallarını yabancı dili konuşan bir öğretmenden öğrenmek daha zordur ve daha fazla zaman alacaktır.
- Öğrenciden dilin kurallarını örneklerden hareketle zihinsel bir süreç neticesinde öğrenmesini beklemek pek gerçekçi görünmemektedir. Bu durum zeki olan öğrencilerle diğer öğrenciler arasında makasın açılmasına neden olabilir.

1.3.5. Doğal Yöntem

Yabancı dilin anadil öğretimi gibi yapılması gerektiğini savunman yöneme doğal yöntem adı verilmektedir. Dilbilgisi-çeviri metoduna tepki olarak doğan bu yöntemde dilbilgisi açıklaması yapılmadan, devamlı konuşma yoluyla iletişim kurularak dil öğretiminin gerçekleştirilmesi öngörülmektedir.⁴⁰ Ders kitabında bulunan bazı diyalogların ezberletilmesi yoluyla öğrencinin konuşma becerisinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca rol yapma, drama, grup çalışması ve ikili çalışmalar gibi birtakım teknikler de

³⁷ Demirel, *Yabancı Dil Öğretimi*, 46.

³⁸ Hengirmen, *Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri ve Tömer Yöntemi*, 27.

³⁹ Çevik, *Çocuklara Yabancı Dil Öğretiminde Drama Tekniğinin Kullanımı*, 18.

⁴⁰ Demirel, *Yabancı Dil Öğretimi*, 46.

uygulanmaktadır.⁴¹ Öğretmenin son derece aktif olduğu bu yöntemde dilbilgisi öğretimine pek fazla önem verilmez. Kelime öğretimine çok önem verilmektedir. Sınıfta anadil kullanımına yer verilmez, daima hedef dil kullanılır.⁴²

Doğal yöntemin Arapça öğretimine olabilecek yansımaları hakkında fikirlerimiz şu şekildedir:

- Anadil kullanımına ve çeviriye izin vermemesi, konuşarak öğretmeyi esas alması nedeniyle muhadeşe ve istimâ gibi derslerde kullanılmaya uygun görünmektedir.
- Gramer öğretimine önem vermemesi nedeniyle bu yöntemde sarf ve nahiv dersine yer verilmesi mümkün görünmemektedir.
- İlahiyat ve İslami İlimler Fakültelerindeki öğrencilere klasik eserleri okuyabilmeleri maksadıyla Arapça öğretildiği için sarf ve nahiv öğretimi adeta bir zorunluluktur. Bu nedenle doğal yöntemin söz konusu fakültelerde tüm derslerde kullanılacak bir yöntem olarak belirlenmesi zor görünmektedir.
- Arapça öğrenimini anadil öğrenir gibi gerçekleştirmek genç öğrenciler için mümkün olabilir. Ancak yaşı ilerlemiş öğrencilerin bu şekilde Arapça öğrenmeleri daha güç olabilir. Öğrencilerin yaş durumunun öğretim sürecinde dikkate alınmaması bu yöntemi realiteden uzak kılmaktadır.

1.3.6. İletişimci Yaklaşım

Öğretmenin yönlendirici olduğu, öğrenciler arası etkileşimin ve özgüveni geliştirmenin ön plânda tutulduğu, öğrencinin ilgisini canlı tutup böylece programdaki amaçları gerçekleştirmeyi amaçlayan öğrenci merkezli bir yaklaşımdır.⁴³ Puren, bu yaklaşımın dilbilgisi, kelime ve kültür yaklaşımlarına iletişim boyutunun eklenmesi suretiyle oluştuğunu öne sürmektedir. Bu yaklaşımda esas olan, dilin kurallarından ziyade dilin kullanımıdır. Bu yaklaşıma göre dil öğrenme süreci, uyarıcılara tepki vermek gibi pasif bir süreç değil tam aksine öğrencinin zihninde gerçekleşen aktif bir süreçtir. Dil öğrenme süreci, zihinsel işlemleri ve yaratıcılık kabiliyetini gerektirmektedir. Bu işlemler de öğrenciyi devamlı etkileyerek öğrenilen çeşitli bilgileri zihninde işlemeye

⁴¹ Fatoş Sümengen, *el-‘Arabîyyetu’l-Mu’âsıra Adlı Serinin Arapça Öğretimi Açısından Değerlendirilmesi*, (Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2004), 14-15.

⁴² Hengirmen, *Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri ve Tömer Yöntemi*, 19-20.

⁴³ Çevik, *Çocuklara Yabancı Dil Öğretiminde Drama Tekniğinin Kullanımı*, 19.

yönlendirmektedir.⁴⁴ Bu yöntemde konuşma dilinin yanı sıra o dilin kültürüne hâkim olunabilmesi için el-kol hareketleri ve mimiklerin kullanımına da önem verilmektedir. Öğretilen yabancı dilin gerçek yaşamla bağlantısının kurulabilmesi için çeviriden belli ölçüde yararlanılmasında sakınca olmadığı belirtilmektedir.⁴⁵ Bu sebeple öğretmenin hem hedef dilde hem de anadilde donanımlı olması beklenmektedir. Bu yöntemde sözlü ve yazılı iletişim teknikleri ön plânda tutulmakta, karşılıklı etkileşim gerektiren etkinliklere yer verilmektedir.⁴⁶

İletişimci yaklaşımı Arapça öğretimi açısından değerlendirecek olursak:

- Dilin iletişimsel yönünü ön plânda tutan her yöntem gibi iletişimci yaklaşım da muhadese, istimâ ve tabir derslerinde kullanılmaya müsait görünmektedir.
- Derste belli ölçüde çeviriye yer verilmesi olumlu bir özelliktir. Zira Arapçadan Türkçeye geçmiş fakat anlamı değişmiş çok kelime bulunmaktadır. Çeviriye izin verilmesi, bu tarz kelimeler nedeniyle oluşabilecek yanlış öğrenmelerin de önüne geçecektir.
- Grameri ön plânda tutmayan bir yöntem olmasından dolayı sarf ve nahiv derslerinde kullanımı pek uygun görünmemektedir.
- Arapçayı rehberlik, sözlü tercümanlık vs. gibi amaçlarla öğrenen kişiler için iletişimci yaklaşım doğru bir tercih olabilir.

1.3.7. Seçmeli Yöntem

Bilinen tüm yabancı dil öğretim yöntemlerinin en yararlı ve en işlevsel yönlerinin birleştirilmesi suretiyle elde edilen yönteme “seçmeli yöntem” adı verilmektedir.⁴⁷ Yöntemler karması veya yöntem zenginliği anlamında da kullanılan seçmeli yöntem⁴⁸ genelde kelime öğretiminde düzvarım yönteminden, gramer öğretiminde bilişsel öğrenme yönteminden, konuşma becerisi kazandırmada da kulak dil alışkanlığı ve iletişimci yaklaşımdan yararlanmaktadır. Fakat bu yaklaşımların hangisinden yararlanılacağı hususunda son söz öğretmene aittir.⁴⁹

⁴⁴ Christian Puren, “L’évolution Historique Des Approches En Didactique Des Langues-Cultures ou Comment Faire L’unité Des “Unités Didactiques””, *Congrès Annuel de l’Association pour la Diffusion de l’Allemand en France (ADEAF)*, (Fransa: École Supérieure de Commerce de Clermont-Ferrand, 2004), 55.

⁴⁵ Demircan, *Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri*, 249-251.

⁴⁶ Demirel, *Yabancı Dil Öğretimi*, 51.

⁴⁷ Doğan, *Yabancılar Arapça Öğretimi Esasları ve Öğretim Metotlarının İncelenmesi*, 99.

⁴⁸ Demirel, *Yabancı Dil Öğretimi*, 58.

⁴⁹ Çevik, *Çocuklara Yabancı Dil Öğretiminde Drama Tekniğinin Kullanımı*, 20.

Düzvarım yöntemiyle grameri ön plânda tutan yöntemlerin bir karışımı sayılan bu yöntemde öğrencilerin yaş, kültür, karakter vs. özellikleri dil öğretim sürecinde dikkate alınmaktadır.⁵⁰ Seçmeli yöntemde yabancı dil öğretimine başlanmadan evvel dil öğrenmenin amacının belirlenmesi önemlidir. Ancak hangi amaçla öğrenilirse öğrenilsin asla gerçek hayattan kopuk bir dil öğretimi yapılmamaktadır.⁵¹ Yabancı dil öğretiminin hedef dille yapılması öngörülmektedir ancak gerektiğinde anadil kullanımında da sakınca görülmemektedir. Kelime öğretimine büyük önem verilmekte ve kelimeler, anlamlı tümceler içerisinde öğretilmektedir.⁵²

Arapça öğretiminde kullanımı açısından seçmeli yöntemi değerlendirecek olursak:

- Seçmeli yöntem, kanaatimizce yukarıda zikredilen yöntemler arasında en makul olanıdır. Zira tek bir yönteme sıkı sıkıya bağlı kalmak bazı durumlarda kolayca izah edilebilecek bazı kelimelerin ya da bazı sarf-nahiv konularının daha meşakkatli bir yolla izah edilmesine yol açabilecektir. Her bir kuramın en başarılı yönlerinden yararlanmanın daha mantıklı olduğu gerçeği bizce izahtan varestedir.
- Bu yöntem tercih edildiği takdirde sarf, nahiv ve kırâe derslerinde dilbilgisi-çeviri metodu kullanılabilir.
- Muhadese, istimâ ve tabir gibi derslerde iletişimi ön plânda tutan düzvarım yöntemi, doğal yöntem, iletişimci yaklaşım, kulak-dil alışkanlığı yöntemi ve bilişsel yöntemden herhangi birinden ya da birkaçından faydalanılabilir.
- Anadil kullanımına gerektiğinde izin verilmesi hem öğretmenin daha fazla enerji harcayarak veriminin düşmesinin önüne geçecek hem de vakit kaybını önleyecektir.

⁵⁰ Demircan, *Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri*, 162-163.

⁵¹ Demirel, *Yabancı Dil Öğretimi*, 58-59.

⁵² Hengirmen, *Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri ve Tömer Yöntemi*, 37.

2. BÖLÜM: YABANCI DİL ÖĞRENİMİNDE ETKİLİ OLAN FAKTÖRLER

Çalışmamızın bu bölümünde yabancı dil öğretiminde rol oynayan öğrenci, öğretmen ve ders kitabı faktörlerini ele alacağız. Çalışmamız bir ders kitabının incelenmesi olduğu için ders kitabı faktörüne daha fazla ağırlık verecek ve bölümün sonunda Türkiye’deki İlahiyat ve İslami İlimler Fakültelerinde okutulan ders kitaplarının bilgisini tablo şeklinde sunacağız.

2.1. Yabancı Dil Öğreniminde Etkili Olan Faktörler ve Bunların Roller

Öğrenim; inceleme, deneyimleme veya öğretim yoluyla bir konu ya da yetenek hakkında bilgi kazanımının sağlanmasına verilen addır.⁵³ Etki oranı duruma göre değişmekle beraber yabancı dil öğreniminde etkili olan birtakım faktörler bulunmaktadır. Biz, konumuzla da bağlantılı olduğu için bu faktörleri öğrenci, öğretmen ve ders kitabı olmak üzere üç başlık altında ele alacağız.

2.1.1. Öğrencinin Rolü

Yabancı dil yetisi kazandırılmak istenen kişi olması sebebiyle konunun merkezinde öğrenci bulunmaktadır. Arapça öğretimi üzerinden örnek verecek olursak kişisel gözlemlerimize dayanarak söyleyebiliriz ki özellikle medreselerde klâsik tarzda Arapça eğitimi almış öğretmenler öğrencilerin isteklerini, eğilimlerini dikkate almaksızın onlardan; dili kendilerinin öğrendiği yöntemlerle öğrenmelerini beklemektedirler. Bunun neticesinde kimi öğrenciler bu eğitime uyum sağlamayı başarırken kimileri ise bir süre sonra bırakmak zorunda kalmaktadır. Dolayısıyla yabancı dil öğretiminde mümkün olduğu kadar öğrencinin merkeze alınması; öğretim yönteminin, öğretimde kullanılacak tekniklerin, materyallerin öğrencilerin özellikleri dikkate alınarak seçilmesi yerinde olacaktır. Ancak öğrenciler arasında aşırı farklılıkların olduğu gerçeği göz önüne alındığında bunun ne kadar uygulanabileceği de ayrı bir sorun teşkil edecektir.

Dil öğretecek kişinin öğrencilerin psikolojilerini, meraklarını, isteklerini bilmesi gerekmektedir. Öğrencinin yabancı dil yetisi kazanmasında gerek fiziksel gerekse

⁵³ H. Douglas Brown, *Usus-u te'allumi'l-lugati ve ta'lîmihâ*, çev. Abduh er-Râcihî ve Ali Ali Ahmed Şa'bân (Beyrut: Dâru'n-Nehdati'l-'Arabiyye, 1994), 25.

psikolojik bazı koşullar etkili olmaktadır. Arapça öğretimiyle ilgili yazdığı kitabında Muhammed Ali el-Hûlî öğrencilerin eğilimleri, yaşları, zekâ düzeyleri ve beklentilerinin yabancı dil öğreniminde etkili olduğunu belirtmektedir.⁵⁴

2.1.2. Öğretmenin Rolü

Sınıftaki patron ve öğrencilerin bilgiyi elde ettikleri kaynak olan öğretmenin yabancı dil öğreniminde etkisi elbette büyüktür. Öğretmen derste yapacaklarını önceden planlamalı, görsel ve işitsel araçları kullanmalı, tedricilik esasına uygun hareket etmeli, sınıf-içi etkinliklerle derse katılımı artırmalı ve bireysel farklılıkları göz önünde bulundurmalıdır.⁵⁵ Peyton'a göre ise; hedef dilde üst düzeyde yeterliliğe sahip olmak, dili sosyal hayatta kullanabilmek, medya dilini anlayabilmek ve teknolojiyi dil öğretiminde kullanabilmek öğretmenin sahip olması gereken özelliklerdendir.⁵⁶

Yabancı dil öğreniminde öğretmenin eğitim düzeyi, ders yükü, şevki, alışkanlıkları ve kişiliği gibi özelliklerinin etkili olduğu belirtilmektedir.⁵⁷ Öğretmenin pedagojik formasyon belgesine sahip olması, sınıf yönetimi ve öğretim yöntemleri gibi konularda eğitim almış olması yabancı dil eğitiminin kalitesini etkileyecektir. Bunun yanı sıra öğretmenin ders yükü ile verimi arasında da kanaatimizce ters orantı bulunmaktadır. Ders yükü az olan öğretmen daha çok verimli, ders yükü çok olan öğretmen ise daha az verimli olacaktır. Ders yükünün az olması öğretmene öğrencileriyle daha fazla ilgilenebilme fırsatı sunacak ve onun şevkini de artıracaktır. Ayrıca öğretmenin iş ahlâkı, derse vaktinde girip dersten vaktinde çıkması öğrencinin de derse göstereceği ilgiyi, öğretmene duyacağı saygıyı etkileyecektir. Neticede tüm bunlar da yabancı dil öğretiminin başarıya ulaşımında rol oynayacaktır.

2.1.3. Ders Kitabının Rolü

Yabancı dil öğretiminde temel rollerden biri de ders kitabına aittir. Türkiye'de geçmişten günümüze yabancı dil öğretiminde çeşitli tarzlarda ders kitapları okutulmuştur. Bu kitapları geleneksel ve iletişimsel olmak üzere iki grupta ele almamız mümkündür. Geleneksel ders kitapları metin içerisinde bir gramer konusunun detaylıca incelendiği

⁵⁴ el-Hûlî, *Arapça Öğretim Metotları*, 11.

⁵⁵ Demirel, *Yabancı Dil Öğretimi*, 30-31.

⁵⁶ Joy Kreeft Peyton, "Professional Development of Foreign Language Teachers", ERIC No: ED414768, 3-4.

⁵⁷ el-Hûlî, *Arapça Öğretim Metotları*, 10-11.

kitaplar; iletişimsel ders kitapları ise merkezinde öğrenciye dili günlük hayatta kullanabileceği şekilde, fonksiyonel olarak öğreten kitaplar olarak tanımlanmaktadır.⁵⁸

Genel kabule göre yabancı dil öğretiminde yararlanılacak ders kitabının her şeyden önce görsel açıdan iç açıcı, temini kolay ve ucuz olmalı, gerçek hayatla iç içe olmalı, kurumun ihtiyaçlarını karşılayacak özellikte olmalı, görsel ve işitsel öğelerle desteklenmelidir.⁵⁹ İçerik açısından ise bir ders kitabında bulunması gereken bazı özellikler şunlardır:

- Kelime öğretiminin daha fazla başarıya ulaşması için ünite içerisinde yeni öğretilen kelimelerin kullanım sıklığının artırılması, çeşitli bağlamlarda kullanılarak kelimelerin farklı anlamlarına da dikkat çekilmesi gerekmektedir.
- Kelime öğretiminde kelimeler arasındaki eş anlamlılık, zıt anlamlılık gibi ilişkilere mutlaka dikkat çekilmelidir.
- Gramer derslerinin konu sıralaması tutarlı olmalı, kolaydan zora doğru bir ilerleyişe dikkat edilmelidir. Söz konusu derslerin birbiriyle de uyum içerisinde olması gerekmektedir. Bir gramer konusunun öğretilmesi, öncesinde başka bir konunun öğrenilmiş olmasını gerektirebilmektedir. Bu tarz durumlara mutlaka dikkat edilmelidir.
- Öğretilen gramer kuralları iletişimsel derslerde sunulacak metin ve örnek cümlelerle desteklenmelidir. Böylece hem kelime öğrenimi gerçekleşecek hem de öğrenilen kuralların pekişmesi sağlanacaktır.

2.1.3.1. 2022-2023 Öğretim Yılında Türkiye’de İlahiyat ve İslami İlimler Fakültelerinde Okutulan Ders Kitapları

Ders kitabının yabancı dil öğretimindeki rolünden bahsettikten sonra Türkiye’de İlahiyat ve İslami İlimler Fakültelerinde hangi kitapların okutulduğuna dair bir bilgi vermek istiyoruz. Böylelikle çalışmamızda incelediğimiz Ebced serisinin hangi fakültelerde tercih edildiği, Ebced’i tercih etmeyen fakültelerin genellikle hangi ders kitaplarına yöneledikleri gibi konulara dair bilgi edinme imkânı doğacaktır. Söz konusu fakültelerin bazıları tüm derslerde tek bir seriyi takip ederken bazıları da gramer derslerinde ayrı iletişimsel derslerde ayrı kitapları okutmayı tercih etmektedir.

⁵⁸ Emin Cihan Üzümlü, *Türkiye’de Arapça Öğretimi Açısından el-‘Arabîyye li’n-Nâşî’in Ders Kitabının Değerlendirilmesi* (Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2002), 26.

⁵⁹ Ahmet Bostancı, “İlahiyat Fakültelerinde Arapça Öğretiminde Kullanılan Ders Kitapları ve Diğer Araç-Gereçlerin Tespit ve Analizi”, *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 7/11 (Haziran 2005), 3.

İlahiyat ve İslami İlimler Fakültelerinin hemen hemen hepsinden yazışma yoluyla bu bilgileri edinmeye çalıştık. İletişim kurabildiğimiz fakültelerde okutulan ders kitaplarına dair bilgiler aşağıdaki tablodadır:

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi	Silsiletu'l-Lisan el-Kavâidu'l-Müşeccia
Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi	Miftâhu'l-Arabiyye el-Kavâidu'l-Müşeccia
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi	Silsiletu'l-Lisan el-Kavâidu'l-Müyessere
Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi İlahiyat Fakültesi	Miftâhu'l-Arabiyye el-Kavâidu'l-Müşeccia
Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi	Miftâhu'l-Arabiyye ed-Durûsu'l-Arabiyye
Bayburt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi	Silsiletu Ta'limi'l-Luga el-Kavâidu'l-Müşeccia
Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi	Miftâhu'l-Arabiyye el-Kavâidu'l-Müyessere
Bingöl Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi	Miftâhu'l-Arabiyye el-Kavâidu'l-Müşeccia
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi İlahiyat Fakültesi	el-Arabiyye Beyne Yedeyk
Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi	el-Arabiyye li'l-Câmi'ât
Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi	Silsiletu'l-Lisan
Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi	el-Arabiyye Beyne Yedeyk el-Kavâidu'l-Müyessere
Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi İlahiyat Fakültesi	el-Arabiyyetu'l-Müşeccia el-Kavâidu'l-Müşeccia
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi	Silsiletu'l-Lisan el-Kavâidu'l-Müşeccia
Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi	Silsiletu'l-Lisan
Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi	Miftâhu'l-Arabiyye el-Kavâidu'l-Müşeccia

Gaziantep Üniversitesi İlahiyat Fakültesi	el-Arabiyye Beyne Yedeyk el-Kavâidu'l-Müyessere
Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi	Sebilu'l-Lugati'l-Arabiyye
Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi	el-Kırâetu'l-Müyessere el-Kavâidu'l-Müyessere
Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi	Silsiletu'l-Lisan
İbn Haldun Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi	el-Arabiyye li'l-hayati ve't-turâs ed-Durûsu'n-Nahviyye
İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi	Ebced
İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi	Silsiletu İstanbul
İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi	el-Arabiyye li'l-Câmi'ât
Kahramanmaraş İstiklal Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi	Ebced
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi	Silsiletu'l-Lisan
Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi	Silsiletu'l-Lisan
Kırıkkale Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi	Silsiletu'l-Lisan
Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi	Miftâhu'l-Arabiyye el-Kavâidu'l-Müşeccia
Mardin Artuklu Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi	el-Arabiyye li'l-Câmi'ât
Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi	el-Arabiyyetu'l-Müşeccia el-Kavâidu'l-Müşeccia
Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi	Arapça Hazırlık Sınıfı Kitapları Seti (Neü Yayınları)
Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi	el-Arabiyye li'l-Câmi'ât
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi	Silsiletu'l-Lisan
Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi	Sirâcu'l-Arabiyye
Sinop Üniversitesi İlahiyat Fakültesi	el-Kırâetu'l-Müyessere el-Arabiyye li'l-Câmi'ât

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi	el-Arabiyye li'l-Câmi'ât
Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi	el-Arabiyye li'l-Câmi'ât
Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi	Miftâhu'l-Arabiyye
Uşak Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi	el-Arabiyye li'l-Câmi'ât
Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi	el-Arabiyye li'l-Câmi'ât Teyşîru's-Sîreti'n-Nebeviyye

Tablo 1: İlahiyat ve İslami İlimler Fakültelerinde Okutulan Ders Kitapları.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Yukarıdaki tabloda adı geçen fakültelerin ders kitabı tercihlerine bakıldığında çalışmamızın konusu olan Ebced serisinin İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ve Kahramanmaraş İstiklal Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi olmak üzere iki fakültede tercih edildiği görülmektedir. İsmi geçen diğer fakültelerde ise ekseriyetle Silsiletu'l-Lisan, Miftâhu'l-Arabiyye, el-Arabiyye li'l-Câmi'ât ve el-Kavâidu'l-Müşeccia isimli ders kitaplarına yönelim olduğu görülmektedir.

2.2. İzlençe Tasarımı

Bu başlık altında izlençe tasarımı konu edinilecektir. İzlençe kelimesi müfredat ile eş anlamlı olarak kullanılmaktadır.

Genel anlamda öğretim programı, öğrenci için belirlenen hedefleri, içeriği, yararlanılacak kaynakları, değerlendirme ölçütlerini, sınıftaki dersler ve söz konusu öğrencilerle hem okul içi hem de okul dışında kazanılacak öğrenim tecrübelerinin tamamını kapsamaktadır. İzlençenin de bu programın bir kısmının dökümünü ifade ettiği belirtilmektedir.⁶⁰ İzlençe tasarımı öğrenci, öğretmen ve materyaller etkili rol oynamaktadır. Öğrencilerin gereksinimlerinin belirlenmesi ve bu gereksinimlere uygun hedefler konması, uygun aktivitelerin ve materyal ve yöntemlerin tercih edilmesi önem arz etmektedir.⁶¹

⁶⁰ Demircan, *Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri*, 137.

⁶¹ Yusuf Karataş, *Türkiye'de Arapça Öğretimi Açısından "al-'Arabiyyatu li'l-Hayat" Ders Kitabının Değerlendirilmesi* (Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2001), 25-26.

Stern, izlence tasarımınnn birbiriyle bağlantılı olan müfredat geliştirme ve iyileştirme faaliyetlerinin yalnızca bir parçası olduğunu belirtmektedir.⁶² İzlence tasarlanırken dikkate alınacak faktörler değişkenlik gösterdikçe tasarlanan izlencenin de yeniden gözden geçirilmesi gerekmektedir. Örneğin iletişim kurulacak insan kitlesi değişime uğradığı yahut asimile olduğu takdirde izlencedeki ilgili kısımların da yeni şartlara göre düzenlenmesi gerekmektedir.

2.3. İzlence Türleri

Yapısal izlence, durumsal izlence, işlevsel-kavramsal izlence, beceri odaklı izlence, görev odaklı izlence, içerik odaklı izlence ve konu odaklı izlence başlıca izlence çeşitleridir.

2.3.1. Yapısal İzlence

Bu izlence türü 1940-1975 yılları arasında yaygın bir biçimde kullanılmış ve 1957 yılından itibaren karşıtsal dilbilim çalışmalarıyla da desteklenmiştir.⁶³

Sentezci yaklaşıma sahip olan yapısal izlence, tek seferde bir şeyi öğretmeyi ve onu da eksiksiz öğretmeyi amaçlamaktadır. Bu izlencede konular “zamanlar”, “zarflar”, “edatlar” şeklinde kısımlara ayrılarak işlenmektedir. Dilbilgisi kuralları kolaydan karmaşığa doğru bir sıralamayla sunulmaktadır. Bir dilbilgisi yapısının kolay olunca kolay, karmaşık olunca zor öğrenildiği görüşünün yanlış olduğu savunulmaktadır.⁶⁴

Yapısal izlenceye Arapça öğretimi penceresinden bakarsak medreselerde yapılan Arapça öğretiminde kullanılmaya uygun olduğu söylenebilir. Medreselerde klasik usulde yazılmış sarf ve nahiv kitapları takip edilmektedir. Bu kitaplarda da dilbilgisi kuralları konulara ayrılarak anlatılmakta ve genellikle bir başlık altında o konunun tamamı alt başlıklarıyla beraber sunulmaktadır. Gramere odaklı bir yöntem olduğu için dilbilgisi-çeviri yöntemi ile de özdeşleştirebileceğimiz bu izlence türü, iletişimsel dersler için pek uygun görünmemektedir.

2.3.2. Durumsal İzlence

⁶² Hans Heinrich Stern, *Fundamental Concepts of Language Teaching* (Oxford: Oxford University Press, 1983), 440.

⁶³ Demircan, *Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri*, 137.

⁶⁴ Sümengen, *el-'Arabiyyetu'l-Mu'âsıra Adlı Serinin Arapça Öğretimi Açısından Değerlendirilmesi*, 31.

Bağlamsal izlence de denen bu izlence türünün yapısal izlenceyle yürütülen eğitimlerin başarısız olması neticesinde ortaya çıktığı söylenmektedir.⁶⁵

Durumsal izlenceyle yapılan öğretim günlük hayatta karşılaşılabilecek bir durumun seçilip sunulması şeklinde olur.⁶⁶ Turistlere yönelik hazırlanmış el kitapları bu izlenceye göre hazırlanmış kitaplara örnek gösterilebilir.⁶⁷

Arapça açısından bakıldığında hac veya umre yapmak için kutsal topraklara gidecek kişilere yönelik hazırlanmış kitapları da bu kategoriye dâhil edebiliriz. Ancak sosyokültürel şartlar değişkenlik gösterebilir ve gerçek hayatta yaşanacak durumlar planlandığı gibi ilerlemeyebilir. Bu yüzden bu izlenceye göre hazırlanmış kitaplar her zaman ihtiyacı karşılayamayabilir.

2.3.3. İşlevsel-Kavramsal İzlence

Kavramsal yaklaşım adı da verilen bu izlence türü hem izlence tasarımı hem de dil eğitimine önemli katkılar sağlamıştır. Bu izlence türü gramer ve bağlam gibi faktörleri göz ardı etmeden onlara iletişimsel gerçekleri de ilave eden bir dil öğretimini öngörmektedir.⁶⁸

Bu izlence türü, dilde en fazla kullanılan işlevler ve bunların, içerdiği kavramlarla birleştirilmesine dayanan bir yabancı dil öğretimini amaçlamaktadır.⁶⁹

Bu izlence türünün yapısal izlence gibi gramere önem vermekle kalmayıp dilin iletişimsel işlevine de önem verdiği görülmektedir. Yurt dışına çıkacak olan, konuşmak amacıyla dil öğrenecek kişilere yabancı dil eğitimi verilirken bu izlence türünden yararlanılabilir. Zira bu amaçla dil öğrenen kişiler için gerçek hayatta yeri olan dili diğer bir deyişle yaşayan dili öğrenmek önem arz etmektedir.

2.3.4. Beceri Odaklı İzlence

Dil becerilerinin geliştirilmesini amaçlayan bu izlence türünde öğrenci, okuma becerisinde metnin ana fikrini ve içindeki söz varlıklarını tanımaya ağırlık vermektedir.

⁶⁵ Demircan, *Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri*, 137.

⁶⁶ Karataş, *Türkiye’de Arapça Öğretimi Açısından “al-‘Arabiyyatu li’l-Hayat” Ders Kitabının Değerlendirilmesi*, 28.

⁶⁷ Üzümlü, *Türkiye’de Arapça Öğretimi Açısından el-‘Arabiyye li’n-Nâşi’in Ders Kitabının Değerlendirilmesi*, 29.

⁶⁸ Demircan, *Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri*, 137.

⁶⁹ Üzümlü, *Türkiye’de Arapça Öğretimi Açısından el-‘Arabiyye li’n-Nâşi’in Ders Kitabının Değerlendirilmesi*, 31.

Dinleme becerisinde öğrenci, hedef dildeki seslerin telaffuzunu öğrenecek ve vurguların anlama nasıl etkileri olduğunu kavrayacaktır. Sözlü anlatım becerisinde dili ana dilinde konuşanlar gibi konuşmaya çalışır. Yazılı anlatım becerisinde ise meramını ifade edeceği kompozisyon, mektup vs. gibi yazıları yazmayı öğrenir.⁷⁰

İzlençe türlerine bakıldığında en dengeli ve tutarlı olanının beceri odaklı izlençe olduğunu söylenebilir. Zira dil öğreniminde her bir becerinin ayrı ayrı önemi bulunmaktadır. Bu izlençe türünde de edinilecek her becerinin maksimum verim sağlayacak şekilde kazandırılmasının hedeflendiği görülmektedir.

2.3.5. Görev Odaklı İzlençe

Öğretim sürecinde çizelgeye bakma, bilmece çözme vs. belli görevler verilerek öğrencinin ilgisinin anlama odaklanmasını amaçlayan ve bu şekilde daha iyi bir öğretim sağlanacağını öne süren yaklaşımdır.⁷¹ Öğrenciyi motive edecek sınıf içi etkinlikler ile yürütülür. Yalnızca öğrencilerin yapacakları aktiviteleri içerir. Gramer analizi neticesinde elde edilmiş öğelerin listesini ya da öğrencilerin öğrenme sonucunda edinecekleri iletişim becerilerini içermez.⁷²

Bu izlençe ile yapılacak yabancı dil öğretiminin diğer izlençe türlerine göre daha eğlenceli olacağını öngörebiliriz. Bu nedenle bu izlençenin nispeten yaşı küçük öğrencilere daha uygun olacağını söylememiz mümkündür.

2.3.6. İçerik Odaklı İzlençe

Çeşitli seviyelerdeki (başlangıç – orta - ileri) ders kitaplarında yer alan izlençe türüdür. Bir ya da birden fazla beceriyi içerebilir. Gramer kuralları, işlev ve bağlam bu izlençe türünde önemli bir yere sahiptir.⁷³

Bir ünite başlığı altında hem iletişimsel derslerin hem de gramer derslerinin öğretildiği yabancı dil öğretim serilerinin bu izlençe türü esas alınarak hazırlandığı söylenebilir.

2.3.7. Konu Odaklı İzlençe

⁷⁰ Üzümlü, *Türkiye’de Arapça Öğretimi Açısından el-‘Arabiyye li’n-Nâşi’in Ders Kitabının Değerlendirilmesi*, 30-31.

⁷¹ Demircan, *Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri*, 138.

⁷² Sümengen, *el-‘Arabiyyetu’l-Mu’âsıra Adlı Serinin Arapça Öğretimi Açısından Değerlendirilmesi*, 36.

⁷³ Üzümlü, *Türkiye’de Arapça Öğretimi Açısından el-‘Arabiyye li’n-Nâşi’in Ders Kitabının Değerlendirilmesi*, 31.

Bu izlence türünde dil araçtır. Öğrenci, öğreneceği hedef dil vasıtasıyla ilgi duyduğu belirli bir konuda bilgi edinebilmektedir. Öğrenci hem dili hem de belirli bir konuyu birlikte öğrenmektedir. Bu da dilin bir bağlam içerisinde öğrenilmesi anlamına gelmektedir. Bu izlenceye göre esas olan dilin kuralları değil dilin kullanımıdır.⁷⁴

Bu izlenceye göre yapılan yabancı dil öğretiminde öğrenci, belirli konular üzerinde yabancı dil bilgisini geliştireceği için iletişim konusunda sıkıntı yaşayabilir. Zira öğrencinin teorik olarak öğrendiği kelimeler ve diyaloglar ile gerçek hayatta kuracağı iletişim her zaman birbirini tutmayabilir.

⁷⁴ Sümengen, *el- 'Arabiyyetu'l-Mu'âsıra Adlı Serinin Arapça Öğretimi Açısından Değerlendirilmesi*, 34-35.

3. BÖLÜM: “EBCED” ADLI ARAPÇA ÖĞRETİM SERİSİNİN İÇERİĞİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu bölümde bir ders kitabı incelemesinde veri toplama işleminin nasıl yapılacağı konusu ele alınacaktır. Ardından anadili Arapça olmayanlara Arapça öğretmek için hazırlanmış olan *Ebced* adlı dört seviyeden oluşan serinin, alıştırma kitaplarıyla beraber genel bir tanıtımı, içerik sunumu ve son olarak da değerlendirmesi yapılacaktır.

3.1. Verilerin Toplanması

Eğitim öğretim faaliyetinde ders kitabı da öğrenci ve öğretmen kadar etkili olan bir faktördür. Araştırmalar eğitimde en fazla kullanılan materyalin ders kitabı olduğunu ortaya koymuştur. Çoğu kez öğretim yönteminin belirlenmesinde de ders kitabı etkili olmaktadır.⁷⁵ Biz de *Ebced* serisinin genel bir tanıtımını ve incelemesini yaparak eksik ve fazla yönlerini tespit etmeye çalışacağız.

Karataş’ın ifadesine göre Theo van Els ve diğerleri ders kitabı seçiminin ne kadar önemli olduğuna vurgu yapmış ve bu hususu ders kitabının betimlenmesi ve değerlendirmesi olmak üzere aşağıdaki tabloda gösterdiğimiz üzere iki aşamalı bir süreç olarak görmüşlerdir:⁷⁶

Ders Kitabı Betimlemesi	Ders Kitabı Değerlendirmesi
Ders kitabının içeriği ve şekilsel özelliklerine dair verilerin toplanıp işlenmesi	Anket, röportaj vb. faaliyetlerle, kitabı kullanan öğrenci ve öğretmenlerin konuyla ilgili görüşlerinin alınıp değerlendirilmesi
Yayınevi ve yazardan elde edilecek bilgiler	Kullanıcıların görüşleri
Kitap hakkında dergilerde yayınlanan makaleler	Deneyisel araştırmalar
Kontrol listeleri	

Tablo 2: Ders Kitabı Seçiminde Önemli İki Kavram.

Kaynak: Karataş, *Türkiye’de Arapça Öğretimi Açısından “al-‘Arabiyyatu li’l-Hayat” Ders Kitabının Değerlendirilmesi*, 40-41.

⁷⁵ Sümengen, *el-‘Arabiyyetu’l-Mu’âsıra Adlı Serinin Arapça Öğretimi Açısından Değerlendirilmesi*, 44.

⁷⁶ Karataş, *Türkiye’de Arapça Öğretimi Açısından “al-‘Arabiyyatu li’l-Hayat” Ders Kitabının Değerlendirilmesi*, 40-41.

3.2. “Ebcad” Serisinin Genel Tanıtımı

Serinin Adı: Ebcad

Yazarlar: Ahmed Natouf, Muhammed Nur Yusuf, Sabri Türkmen, Atik Aydın, Hüseyin Polat, Hanım Yazıcı, Ahmed er-Ruhban, Ahmed Savvân, Usame es-Sehârî, İslâm Cangir, Huseyn el-Esved, Halil Eyyûb, Süleyman el-Umeyrât, Şezâ el-Hûrânî, Ali Abdülvahid, Mutasım Hamed

Metot Danışmanı: Hanım Yazıcı

Yayın Yılı: 2017

Yazıldığı Yer: Malatya - Türkiye

Basım: Protech Matbaa

Tasarım: Color Group

Ses Kayıtları: Barada Film

Ünite Sayısı:

Birinci Kitap: 12 Ünite

İkinci Kitap: 12 Ünite

Üçüncü Kitap: 12 Ünite

Dördüncü Kitap: 12 Ünite

Bu çalışmada inceleyeceğimiz Ebcad adlı Arapça öğretim seti anadili Arapça olmayan, İlahiyat ve İslami İlimler Fakültelerinde okuyan öğrencilere Arapça öğretmek amacıyla yazılmıştır. İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğretim üyelerinin danışmanlığında 16 kişilik bir ekip tarafından üç yıllık bir süreçte hazırlanmıştır. Seri birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü seviye olmak üzere dört kitaptan, her bir kitap da on iki üniteden oluşmaktadır. Ayrıca her bir kitabın “*Kitâbu’t-Tedribât*” adında bir de çalışma kitabı bulunmaktadır. Dört kitaptan her birine, içerdiği konularla da paralel olarak birer isim verilmiştir:

Birinci seviye: Ben ve Dünyam

İkinci seviye: Çevremdeki Dünya

Üçüncü seviye: Hayata Dair Konular

Dördüncü seviye: İnsana Dair Konular⁷⁷

Ebced serisi yalnızca bir gramer ya da metin okuma kitabı olmayıp bütün derslerde okutulacak bir seri olarak hazırlanmıştır. Ünitelerde istimâ, muhadese, kırâe, tabir, imlâ ve iki tane de kavâid kısmı olmak üzere Arapça hazırlık programlarında okutulan tüm derslere yer verilmiştir. Her üniteye altı ila sekiz ders bulunmaktadır. Her ders, ders kitabındaki iki sayfa ve alıştırmalar kitabındaki bir sayfayla beraber üç sayfadan oluşmaktadır. Derslerin içeriği ünitenin başlığı ile ilintili konulara aittir. Haftalık ders saatinin 26 saat (13 blok) olduğu hazırlık programlarında okutulmaya uygun olarak hazırlanmış olan bu serinin her bir kitabının 8 haftada okutulması öngörülmektedir. Bu durumda her bir blokta ünitenin derslerinden birisi işlenecek ve her hafta iki kısa ünite bitirilecektir.

Kitap, İlahiyat ve İslami İlimler Fakültesi öğrencilerine yönelik hazırlandığı için İslami ilimlerle ilintili üniteler eklenmiştir. Kitabın seviyesi ilerledikçe ünitelerin zorluk düzeyi de artmaktadır. Arapça hazırlık programlarındaki öğrencilerin çoğunluğunu oluşturan İmam Hatip Lisesi mezunlarının Arap harflerini ve bazı basit kalıpları bildikleri varsayıldığından selamlaşma ve tanışmaya dair bir üniteyle açılış yapılmıştır. Ancak ilgili programda hiç Arapça temeli olmayan öğrencilerin de olduğu hesaba katılmış ve bu açığı kapatmaya yönelik “*Mefâtîhu Ebced*” isimli, ilk iki haftada bitirilmesi öngörülen 23 derslik bir kısım kitabın başına eklenmiştir. Bu kısım harfleri, temel kelimeleri, sayıları, renkleri ve daha birçok temel bilgiyi içermektedir. Böylece İmam Hatip Liselerinden gelen öğrencilerle diğer öğrencilerin eşit şartlarda kitaba başlaması amaçlanmıştır.

Kitap, kolaydan zora doğru ilerleme esasına bağlı olarak yazılmıştır. Öncelikle öğrencinin çevresine dair (aile, üniversite vs.) konular ele alınmış, daha sonra aşamalı olarak İslâm diniyle ilgili anlatılar yapılmıştır. Bunu yaparken İslâm dininin tüm alanlardaki gelişme ve ilerlemelere uygun yapıda olduğuna vurgu yapılmıştır.

Ünite içindeki her bir ders biri öğrenme odaklı diğeri beceri odaklı olmak üzere iki başlıktan oluşmaktadır. Öğrenme odaklı başlık, ünitenin başlığıyla ilintili, onun alt başlığı niteliğindedir. Örneğin birinci seviye kitabın dördüncü ünitesinin başlığı “ikamet”, alt

⁷⁷ Ahmet Natouf vd., *Ebced Silsiletun li-ta'limi'l-luğati'l-Arabiyyeti li'n-nâtukîne bi-ğayrihâ* (Malatya: Protech Matbaa, 2017), 1/1-6.

başlıkları ise daire satın almak, yönler, ev adresi, öğrenci yurdu ve ev aletleridir. Beceri odaklı başlıklar ise istimâ, muhadese, kavaid (nahiv ve sarf), kırâe, tabir ve imlâ şeklinde tasarlanmıştır. Böylece hem sözlü beceri hem yazı becerisi hem de gramer becerisi öğrenciye kazandırılmak istenmiştir. Bu derslerdeki etkinlikler ise hayatın içinden, İlahiyat öğrencisinin de kimliğine uygun olan parçalardan yola çıkılarak yapılmıştır. Bu parçaların boyutu seviye ilerledikçe uzamıştır.

Ünite içindeki derslere şifahî özellikli olan istimâ ve muhadese dersleriyle başlanmaktadır. Zira fitratı itibariyle insan dil becerisini ilk olarak şifahî yolla edinir, ardından dili yazılı olarak öğrenmeye başlar. İstimâ dersinde işittiğini anlayan öğrenci bu öğrendiklerini muhadese dersinde sözlü olarak uygulamaya koyacaktır. İstimâ dersi öğrencinin duyduğu kelime, cümle ve bilgileri tam olarak anlayabilmesini ve bu öğrendiklerini istimâ dersinin ardından gelen muhadese dersinde bulunduğu ortamda (sınıfta) kullanabilmesini, akranlarıyla diyalog kurabilmesini amaçlar. İşin yazıyla ilgili yönüne dikkat çeken dersler ise kırâe ve tabir dersleridir. Kırâe dersi öğrencinin etkinlikler sayesinde kelime ve kalıp bilgisini pekiştirip ona iyi bir öğrenme sağlamayı amaçlar. Öğrencinin kırâe dersinde öğrendiklerini bir sonraki ders olan tabir dersinde duygu ve düşüncelerini yazılı olarak ifade ederken kullanması amaçlanır.

Şifahi özellikli istimâ ve muhadese, yazıya ağırlık veren kırâe ve tabir derslerinin arasında öğrenci için tamamlayıcı unsur görevini ifa etmesi için Arapça gramer derslerinden nahiv konulmuştur. Gramer (kavaid) bölümü ünite içinde iki kez gelmekte ve bazı ünitelerde birisi nahiv birisi sarf dersi iken bazı ünitelerde her ikisi de nahiv dersi olmaktadır. Bu dersler öğrenciye sarf ve nahiv kaidelerini öğretmekte ve söz konusu üniteye ilişkin cümle örnekleriyle ünite konusunun da pekişmesine katkı sağlamaktadır. Gramer konusunun işlenişi ise şöyledir: Öncelikle ünitenin konusuyla bağlantılı ve aynı zamanda işlenecek gramer konusuyla ilgili kelime ve yapılar içeren bir metin verilmektedir. Ardından söz konusu sarf veya nahiv kaidesi açıklanmaktadır. Konunun daha iyi anlaşılmasını amaçlayan çözümlü bir örnek sunulduktan sonra öğrenciden; benzetim, analiz ve üretkenlik becerisini kullanarak diğer alıştırmaları çözmesi istenmektedir. Ayrıca birinci seviyenin ilk beş haftasında öğretilmesi plânlanan nahiv kaideleri oldukça yüzeysel ve işlevsel bir şekilde anlatılmış, nahvî istilâhlar pek kullanılmamıştır.

Bütün derslerin bazı ortak özellikleri vardır. Tüm dersler, konuya dair zihin açıcı nitelikte sorularla başlamaktadır. Ayrıca her parçanın sonrasında, diğer alıştırmalara geçilmeden

önce konunun kabataslak olarak anlaşılma durumunu ölçen sorular ve bir de yalnızca iyi bir anlama neticesinde cevaplanabilecek sorular bulunmaktadır.

Ebced serisinde bulunan diğer özellikler şunlardır:

- Kitabın görsel manada iç açıcı olması için teknolojiden yararlanılmıştır. Her ders kendine özgü bir renkle renklendirilmiştir. Anlamaya yardımcı olması amacıyla resimlerden yararlanılmıştır.
- Kitaptaki unsurları gerçekte bağdaştırmak amacıyla kitapta artırılmış gerçeklik teknolojilerinden yararlanılmıştır.
- İkinci, üçüncü ve dördüncü kitabın ortalarında ve sonlarında proje ödevleri bulunmaktadır. Bu kısımlarda öğrencinin kendisine verilen görevleri yerine getirmesi ve gerek sözlü gerekse yazılı olarak kendini ifade edebilme becerisini geliştirmesi amaçlanır.⁷⁸

3.3. “Ebcēd” Serisinin İncelenmesi

Bu başlık altında İlahiyat ve İslami İlimler Fakültelerinde okuyan ve anadili Arapça olmayanlara yönelik hazırlanmış olan *Ebced* adlı serinin incelemesi yapılacaktır.

3.3.1. Mefâtîhu Ebced

Alışılmış Arapça öğretim serilerinden farklı olarak *Ebced* serisinin yazarları birinci kitabın başlangıcına *Mefâtîhu Ebced* adını verdikleri bir bölüm koymuşlardır. Genel anlamda bu bölümün amacı öğrencinin Arapça öğrenmeye başlamadan evvel bazı temel bilgileri edinmesini sağlamaktır. Harflerin ve temel kelimelerin ayırt edilmesi, öncelikli olarak öğrenciye kazandırılması hedeflenen ve öğrencinin Arapça öğreniminde ihtiyaç duyacağı bilgiler olarak belirlenmiştir.

Bu bölümde toplam 23 ders bulunmaktadır. Bu derslerde öğretilmesi amaçlanan şeyleri şöyle sıralamamız mümkündür:

- Harflerin hem yazılışının hem de seslendirmesinin öğretilmesi
- Çeşitli konularda öğrencinin ihtiyaç duyacağı temel kelimelerin öğretilmesi
- 1’den 10’a kadar olan sayıların öğretilmesi
- Temel renklerin öğretilmesi
- En bilinen hayvan, bitki ve cansız varlık isimlerinin öğretilmesi

⁷⁸ Natouf vd., *Ebced*, 1/6-9.

- Meşhur niteliklerin öğretilmesi

Bu bölümün sonunda “*Tehakkak min ma'lumâtik*” isminde dört sayfalık bir test bulunmaktadır. Bu testte öğrenci 23 derste öğrendiği bilgilerden sınava tabi tutulmaktadır. Söz konusu testte öğrencinin işitsel öğelerden de yararlanması istenmiş ve dinlemeye dayalı sorulara da yer verilmiştir. Bunun yanı sıra bu kısımda kelime bilgisi ve basit gramer bilgisini ölçen sorular bulunmaktadır.

3.3.2. Birinci Kitap

Bu başlık altında serinin yazarlarının “Ben ve Dünyam” adını verdikleri, 12 üniteden oluşan birinci kitabın incelemesi yapılacaktır.

BİRİNCİ ÜNİTE

التحية والتعارف / *Tanışma ve Selamlaşma*

İstimâ dersinin başlığı karşılaşma ve vedalaşma konularıdır. Bu iki durum esnasında söylenecek sözler ve bunlara karşılık neler söyleneceğine dair sesli alıştırma bulunmaktadır. Bu bölümdeki alıştırma öğrencinin duyduğunu boşluğa yazma, seslendirme ve arkadaşıyla benzer bir diyalog kurmasına yöneliktir.

Muhadese dersinin başlığı kişisel bilgiler olup konuya hazırlık sorularının ardından isim, uyruk ve ikametle ilgili soru ve cevapların verildiği bir diyalog sunulmuştur. Sayfanın alt kısmında ise aynı diyalogun dişil versiyonu verilmiş ve müzekker-müennes arasındaki farklara öğrencinin dikkat etmesi istenmiştir. Ayrıca hem erkek hem de kız öğrencilerden kendi bilgilerini yazacakları bir öğrenci kartı oluşturmaları istenmiştir.

Birinci üniteye iki tane nahiv dersi bulunmaktadır. Bunların ilkinde anlamlı cümle ve kelimenin türleri konusu işlenmiştir. Burada tam bir mana ifade eden sözün anlamlı cümle olacağı ve kelimenin isim, fiil ve harf olmak üzere üç gruba ayrıldığı ifade edilmiş ve konu alışımlarla pekiştirilmiştir. İkinci nahiv dersinde ise ism-i işaretlerden yalnızca هذا ve هذه bolca alıştırma eşliğinde işlenmiştir.

Kırâe kısmındaki konu uyruk ve meslektir. Öğrencinin bu hususları ön plana çıkararak kendisini tanıtmayı öğrenmesi amaçlanmıştır. Tabir kısmında da öğrenciye bir arkadaşını nasıl tanıtacağı öğretilmekte ve boşluk doldurmalar yoluyla ondan da bunu yapması istenmektedir.

Ünitenin son dersi olan imlâ kısmında ise Arap alfabesinin harfleri, harflerin isimleri, yazılışlarının bitişik yahut ayrık olması konusu işlenmiştir. Ayrıca bazı harflerin başta, ortada ve sonda yazılışlarının aynı, bazılarının ise farklı olduğundan yüzeysel bir şekilde bahsedilmiştir.

İKİNCİ ÜNİTE

الأسرة والأقرباء / *Aile ve Akrabalar*

Bu ünite genel olarak aile ve akrabaları ifade eden kelimelerin öğretilmesine, soru ve soru harici cümlelerde onlardan nasıl bahsedileceği konusuna odaklanmıştır. İstimâ ve tabir bölümleri genel manada çekirdek aileyi ele almıştır. Bu kısımlarda çekirdek aileyi oluşturan unsurlar işitsel ve görsel nitelikli alıştırmalarla öğretilmek istenmiştir. Kırâe dersinde ise geniş aileyi oluşturan kişiler öğretilmiştir. Alıştırmalarda geniş aile ile çekirdek aile karşılaştırması yapılarak konunun öğrencinin zihninde pekişmesi hedeflenmiştir.

Muhadese dersinde ebeveynler ile çocukların ilişkisi konusu Ayşe ve Zeynep isimli iki kızın diyalogu üzerinden işlenmiştir. Alıştırmalarda öğrenciden kendi aile fertlerinin isimlerini, özelliklerini belirtmesi istenerek konu öğrenci açısından daha ilgi çekici hâle getirilmiştir.

Bu ünitedeki gramer derslerinin ilki nahve ayrılmış ve “men, mâ, hel” soru edatlarıyla soru sorma konusu ele alınmıştır. “Men” soru edatının akıllılar için, “mâ” soru edatının akılsızlar için, “hel” soru edatının ise “ne’am (evet)” yahut “lâ (hayır)” şeklinde cevap istendiğinde kullanıldığı belirtilmiştir. İkinci gramer dersi için ise bir sarf konusu olan sahih ve mu’tel fiiller konusu tercih edilmiştir. Sahih fiilin illet harfi içermeyen fiillere dendiği, mu’tel fiilin ise harflerinden biri illet harfi olan fiillere dendiği, illet harflerinin ise “elif, vâv, yâ” harfleri olduğu belirtilmiştir.

ÜÇÜNCÜ ÜNİTE

الدراسة / *Eğitim*

Bu ünite eğitimle ilgili kelimeler öğretilmiştir. Mekân isimleri, eğitim araç-gereçleri ve öğrencilerin niteliklerine dair kelimeler ünitenin başlangıç sayfasında sunulmuştur.

Gramer derslerinin ilk bölümünde marife ve nekre konusu anlatılmış, tanımları yapılmış ve marifenin altı türü örnekleriyle belirtilmiştir. İkinci gramer dersinde mekân için

kullanılan “hunâ” ve “hunâke” zarflarının kullanımı ve mekânın nasıl sorulacağı alıştırmalar yardımıyla öğretilmiştir. İmlâ dersinde ise şemsî ve kamerî harfler öğretilmiş, şemsî harflerin harf-i tariftten sonra daima şeddeli okunacağı kamerî harflerde ise lâm harfinin daima okunacağı belirtilmiştir.

İstimâ kısmında bir öğrencinin okulda geçirdiği bir gününü Arapça nasıl anlatacağı öğretilmeye çalışılmıştır. Tabir kısmında konu olarak üniversite seçilmiştir ve konuyla ilgili kelime eşleştirmeleri ve eş anlamlı kelime bilgisine dair alıştırmalar bulunmaktadır. Kırâe bölümünün konusu ise Esmâ adında bir kız öğrencinin Arapça öğrenme serüvenidir. Verilen okuma parçasının ardından parçaya dair klasik sorular ve doğru-yanlış şeklinde işaretlenmesi istenen birkaç cümle verilmiştir. Ayrıca alıştırma kısmında üniversitedeki bazı bölümler ve fakültelerin ismi öğretilmiştir. Muhadese bölümünde ise kırtasiyede satıcı ile Ramazan isimli bir öğrencinin diyalogu üzerinden okul araç-gereçlerinin Arapça karşılıkları öğretilmek istenmiştir.

DÖRDÜNCÜ ÜNİTE

السكن / İkamet

İstimâ bölümünün başlığı daire satın almak olup burada daire almak isteyen kişinin ve emlakçının söyleyebileceği cümlelerin Arapçası sesli ve görsel alıştırmalar yoluyla öğretilmiştir. Muhadese bölümünde ev adresinin nasıl tarif edileceği ve kuzey, güney, doğu ve batı gibi yönler öğretilmiştir. Kırâe bölümünde de öğrenci yurduna ait nitelemeler ve öğrenci yurdunun bölümlerinin nasıl ifade edileceği belirtilmiştir. Tabir bölümünde de başlık ev aletleridir ve evde bulunan birçok eşyanın ismi öğretilmiştir.

Gramer derslerinin biri nahiv diğeri ise sarfa ayrılmıştır. Nahiv dersinde isim cümlesi konusu işlenmiştir. İsim cümlesinin isimle başlayan cümleye dendiği, mübteda ve haber olmak üzere iki ögeden oluştuğu belirtilmiştir. Mübteda ve haberin tanımı yapılmış ve irabıyla ilgili yüzeysel bir bilgi verilmiştir. Sarf dersinde ise salim sülasi mücerred mazi fiilin çekimi karşılığı olan munfasıl zamirlerle beraber öğretilmiştir.

BEŞİNCİ ÜNİTE

السفر / Seyahat

Ünitede yolculukla ilgili yaşanabilecek diyaloglar ve bunlara dair kelime ve kalıplar bulunmaktadır. İstimâ dersinde bilet alma konusu işlenmiş, muhadese dersinde

havaalanında bir yolcunun memurla yaşayabileceği bir diyalog sunulmuştur. Görsel nitelikli alıştırmalarla pasaport, bilet, vize gibi konuyla ilgili kelime ve kalıp ifadeler pekiştirilmeye çalışılmıştır. Kırâe dersinde Selman isimli bir öğrencinin ailesiyle Suudi Arabistan'a yaptığı ziyaret ve umre amaçlı seyahati konu eden bir diyalog verilmiştir. Burada seyahatin yanı sıra hac ve umre ibadetine dair bazı kavramlara da öğrencinin şimdiden aşina olması amaçlanmıştır. Tabir dersinde yıllık izninde ailesinin yanına gidecek Halit adlı gencin otogarda geçen hikâyesi anlatılmıştır. Metinle ilgili okuduğunu anlamaya yönelik alıştırmaları ardından öğrenciden konuyla ilgili cümlelerde verilen boşluğu doldurmasını isteyen alıştırmalar gelmektedir. İmlâ dersinde (ب، ف، ك، لام الجارة) harflerinin şemsi ve kameri lâm ile başlayan kelimelerin başına gelmesi konusu işlenmiştir. Ayrıca lâm harf-i cerinin harf-i tarifli kelimenin başına geldiğinde elif harfini yutacağı, ilk harfî lam olan, başında da harf-i tarif bulunan kelimeye geldiğinde ise (لُغَةً) örneğinde de olduğu gibiyazılıştta hem elif hem de lam harfini yutacağı belirtilmiştir.

Bu ünite de iki gramer dersi de nahve ayrılmıştır. İlk nahiv dersinde fiil cümlesi ve mazi, muzari, emir olmak üzere fiilin üç çeşidi ele alınmıştır. İkinci nahiv dersinde ise munfasıl zamirler konusu anlatılmış, munfasıl zamirlerin merfu ve mansub olmak üzere ikiye ayrıldığı belirtilmiştir. Ancak bu derste sadece merfu munfasıl zamirler gösterilmiştir. Öğrenciyi şimdiden çok zorlamamak için mansub muttasıl zamirlerden bahsedilmediği belirtilmiştir.

ALTINCI ÜNİTE

الطعام والشراب / *Yiyecek ve İçecek*

Ünite yiyecek ve içecek ile ilgili kelimelerin yanı sıra Türk ve Arap kültürüne dair bazı bilgileri de içinde barındırmaktadır. İstimâ dersinde yemek çeşitleri, muhadese dersinde bir gündeki öğünler konusu işlenmiştir. İki tane masa resmi bulunan bir alıştırmada kahvaltı ve öğle yemeğinde yenilecek besinlerin masaya yerleştirilmesi istenmiştir. Kırâe bölümünde maklube, güveç ve pirinç pilavı gibi Arap kültüründe meşhur olan yemeklerden bahsedilmiştir. Bu yemeklerin malzemeleri ve yapılışına dair de bazı bilgiler verilmiştir. Tabir bölümünde ise iki arkadaşın restoranda yemek yerken garsonla aralarında geçen diyalog verilmiştir.

İlk gramer dersi olan nahivde fiil, isim ve harflere bitişen zamirler işlenmiştir. Zamirlerin nasıl bitiştikleri gösterilmiş; fail, mefulün bih veya muzafun ileyh olmaları durumuna

değinilmiştir. Ünitenin son dersi olan sarf dersinde ise sülasi mücerred salim muzari fiilin çekimi munfasıl zamirlerle de karşılaştırması yapılarak gösterilmiştir.

YEDİNCİ ÜNİTE

التسوق / Alışveriş

İstimâ dersinde elbise mağazasında geçen ve dinlenmesi istenen bir diyalog bulunmaktadır. Öğrencinin bu diyalogu dinleyerek buna göre bazı soruları cevaplandırması istenmiştir. Burada bazı giyecek isimleri öğretilmiştir. Muhadese dersinde günümüzde de çok popüler olan e-alışveriş konusu işlenmiş ve bir alışveriş sitesinden bir görsel sunulurken onun üzerinden sorular sorulmuştur. Kırâe ve tabir dersinde çeşitli alışveriş merkezlerinde geçebilecek konuşmalara değinilmiştir. İmlâ dersinde tâ-yı meftuha ve tâ-yı merbuta (açık te ve kapalı te) konusu işlenmiştir. Açık te'nin nerelerde geldiğinden, hem geçilirken hem de durulurken okunduğundan bahsedilmiştir. Kapalı te'nin yalnızca kelimenin sonunda geldiği, geçilirken “te” şeklinde durulurken ise “he” sesiyle okunacağı belirtilmiştir.

İlk gramer dersinde zaman ve mekân zarfları aralarındaki zıt anlam ilişkileri de ön plana çıkarılarak işlenmiştir. İkinci gramer dersinde ise soru edatları kullanılış amaçlarıyla beraber verilmiştir. Ayrıca olumsuz sorulara olumlu yanıtın “بلى” olumsuz yanıtın ise “نعم” ile verileceği belirtilmiştir.

SEKİZİNCİ ÜNİTE

الأعمال اليومية والمهن / Günlük İşler ve Meslekler

Ünite genel olarak mesleklerin isimlerini, çeşitlerini öğretmeyi ve bir mesleğin Arapça nasıl tanıtılacağını öğretmeyi amaçlamıştır. İstimâ dersinde bir öğrencinin gün içinde yapacağı bazı eylemler konu olarak seçilmiştir. Muhadese ve tabir dersinde meslekler ele alınmıştır. Muhadese dersi dört arkadaş arasında geçen bir diyalog üzerinden bazı mesleklerin isimlerini öğretmiş ve haklarında bilgi vermiştir. Tabir dersinde ise spesifik olarak sadece hattatlık sanatı ele alınmış ve Arapça hat çeşitlerinden bahsedilmiştir. Kırâe bölümünde ise balık tutmak konusu seçilmiş ve bu işin nasıl yapılacağına dair bilgiler verilmiştir.

Nahiv dersinde sıfat-mevsuf konusu ele alınmıştır. Sıfatla mevsufun sayısı, cinsiyet, marifelik-nekrelik ve irapta birbirine uymak zorunda olduğu belirtilmiştir. Ayrıca

mevsufun akılsız çoğul olması hâlinde sıfatın müfred müennes geleceği de belirtilmiştir. Sarf dersinde ise sülasi mücerred fiillerden türetilen ism-i fail ve ism-i mefuller konusu işlenmiştir. Önce ism-i fail ve ism-i mefulün tanımı yapılmış ardından sülasi mücerred fiilden türetilen ism-i failin “فاعل” ism-i mefulün ise “مفعول” kalıbında geleceği belirtilmiştir.

DOKUZUNCU ÜNİTE

الهوايات / *Hobiler*

Ünite genel olarak hobilerle ilgili kelimelere, kalıplara, geçmişte ve günümüzde insanların yaptıkları hobilere değinmiştir. İstimâ dersinde el becerisine dayalı hobiler, muhadese dersinde bulmaca ve satranç gibi zihin egzersizi niteliğindeki hobiler ele alınmıştır. Kırâe dersinde Ali isimli bir ilkokul öğrencisi üzerinden çocukların hobileri konu edilmiştir. Tabir dersinde ise eski ve yeni hemen her alanda var olan hobiler ele alınmıştır. Ayrıca öğrenciden hobiler hususunda cümleler kurmasını isteyen çok sayıda alıştırmaya da bulunmaktadır. İmlâ dersinde tenvin konusu işlenmiştir. Tenvinli damme, fetha ve kesre gösterilmiştir. Ayrıca kelimenin sonu kapalı te ya da elif sonrası hemzeyle bitmesi hâlinde bu kelimelere tenvinli fetha koyarken elif harfi getirilmeyeceği de örneklerle açıklanmıştır.

Ünitede bulunan iki nahiv dersinden ilkinde izafet (isim tamlaması) konusu ele alınmıştır. İsim tamlamasının muzaf (tamlanan) ve muzafun ileyh (tamlayan) olmak üzere iki ögeden oluştuğu belirtilmiştir. Ayrıca muzafun ileyh’in daima mecrur olacağı ifade edilmiştir. İkinci nahiv dersinde ise ism-i işaretler konusu işlenmiştir. Yakında, orta uzaklıkta ve uzakta olan canlı, nesne ve mekânların hangi ism-i işaretlerle gösterileceği belirtilmiştir.

ONUNCU ÜNİTE

الترفيه والعطلة / *Eğlence ve Tatil*

Ünitenin istimâ ve muhadese dersleri bireysel ve toplu olarak tatilde yapılabilecek faaliyetleri konu edinmektedir. Görsel açıdan nitelikli alıştırmalarla da konu güçlendirilmiştir. Kırâe ve tabir derslerinde de özel olarak yaz tatili ele alınmıştır. Kırâe dersinde Şahin isimli kişinin ailesiyle geçirdiği tatili konu eden bir metin sunulmuştur. Tabir dersinde de yaz tatiliyle ilgili genel bir metin sunularak öğrenciye geçirdiği tatille ilgili ne gibi şeyler yazabileceğine dair ipuçları sunulmuştur.

İlk gramer dersinde muzari fiili nasb eden “en” ve “li” edatları konu edilmiştir. “En” edatının masdar, “li” edatının ise sebep belirtmek için geldiği belirtilmiştir. Diğer gramer dersi için bir sarf konusu olan mizan-ı sarf tercih edilmiştir. Fiil ve isimlerin kök harflerinin “ف، ع، ل” harfleri üzerinden sembolize edildiği belirtilmiştir.

ON BİRİNCİ ÜNİTE

جسم الإنسان / *İnsan Bedeni*

İstimâ dersinde beş duyumuz, muhadese dersinde de spesifik olarak kalp organımız ele alınmıştır. Kırâe dersinde çocukluk, ergenlik, gençlik, yetişkinlik ve yaşlılık olmak üzere insan ömrünün aşamaları ve bu aşamaların özellikleri anlatılmıştır. Tabir dersinde insan bedeni ve vücudumuzdaki sistemler (sindirim, solunum, iskelet, dolaşım ve sinir) özellikleriyle beraber anlatılmıştır. Bu derste insan bedeninin resmi verilip oklar çıkartılarak öğrencilerden bu organların isimlerini yazmaları istenmiştir. Ayrıca öğrencilerden 30 kelimeden az olmayacak şekilde insan vücudu hakkında yazı yazmalarını isteyen bir alıştırma da bulunmaktadır. İmla dersinde de vasıl ve kat’ hemzeleri konusu işlenmiş, nerede vasıl nerede kat’ hemzesi yazılacağı detaylı bir şekilde anlatılmıştır.

İlk gramer dersinde müzekker-müennes konusu ve isimlerde müenneslik alametleri belirtilmiştir. Hakiki ve mecazi müennesin ne oldukları belirtilmiştir. Bazı kelimelerde müenneslik alamet bulunmayabileceği de ifade edilmiştir. İkinci gramer dersinde ise harf-i cerler konusu işlenmiştir. Harf-i cerlerin isimlerin başına geleceği, fiil ve harflerin başına gelmeyeceği ayrıca harf-i cer ve sonrasındaki ismin câr ve mecrur olarak adlandırılacağı belirtilmiştir.

ON İKİNCİ ÜNİTE

الرياضة / *Spor*

Ünite genel olarak sporlardan bahsetmekle beraber Türkiye’deki vakıaya da uygun olarak daha çok futbola ağırlık verilmiştir. İstimâ dersinin konusu spor türleri, muhadese dersinin konusu ise liseler arası yapılan bir futbol turnuvasıdır. Burada diyalog üzerinden futbola dair bazı terimler de öğretilmiştir. Kırâe dersinde dünyada dört yılda bir gerçekleşen olimpiyatlar konu edilmiştir. Ayrıca bu bölümde gramer dersinde işlenecek mücerred ve mezid fiil konusuna dair de bir alıştırma bulunmaktadır. Öğrenciden mücerred ve mezid fiillerin altını farklı şekillerde çizmeleri istenmiştir. Tabir dersinde de

amatör sporlar olarak adlandırılan yüzme, binicilik, koşu gibi insanın sağlıklı yaşamak için yapması gereken egzersizler konusu seçilmiştir. Tabir dersinin amacına uygun olarak öğrenciden “يساعد، على” kelimelerini kullanarak üç adet cümle kurmasını isteyen bir alıştırmaya bulunmaktadır.

Nahiv dersinde isim ve fiil cümlelerinin nasıl olumsuz yapılacağı ifade edilmiştir. Buna göre isim cümlesi “ليس” kullanılarak olumsuz yapılırken fiil cümlesi “لا، لم، لن” gibi edatlar kullanılarak olumsuz yapılmaktadır. Sarf dersinde mücerred ve mezid fiillerin yanı sıra sülasi mücerred fiillerin babları anlatılmıştır. Mücerred fiillerin üç ya da dört harfli olabileceği, mezid fiillerin ise mücerred fiillere bir, iki ya da üç harf eklenmesiyle oluşturulduğu belirtilmiştir. Sülasi mücerred babların da altı tane olduğu ve bu babların kalıpları birer örnek üzerinden anlatılmıştır.

3.3.3. İkinci Kitap

Bu başlık altında “Çevremdeki Dünya” ismindeki, serinin ikinci kitabının incelemesi yapılacaktır. 12 üniteden oluşan bu kitapta her altı ünitenin sonunda proje ödevleri bulunmaktadır.

BİRİNCİ ÜNİTE

البلدان والأماكن / Ülkeler ve Mekânlar

Bu ünite de istimâ dersi bulunmamaktadır. İki tane kırâe dersi bulunmaktadır. Bunların ilkinin konusu köyler ve şehirler, ikincisinin konusu ise Mekke-i Mükerreme’dir. Kırâe dersindeki metinlerin puntosu diğer derslerdeki metinlere göre daha büyük yapılmıştır. Tabir dersine Endülüs başlığı verilmiştir. Bu dersin sonunda bir resim verilerek öğrenciden resimde gördüklerini üç cümleyle ifade etmesi istenmiştir. İmlâ dersinde hemze-i mütetarrife (kelime sonunda yazılan hemze) konusu işlenmiştir. Öncesi fethalı olan hemzenin elif üzerine, öncesi dammeli olan hemzenin vâv üzerine, öncesi kesreli olan hemzenin de noktasız yâ harfi üzerine yazılacağı ifade edilmiştir. Öncesinde sakın harf ya da uzatma harfi bulunan hemzenin ise boşluğa yazılacağı ifade edilmiştir.

Gramer derslerinin ikisi de nahiv dersine tahsis edilmiştir. Bu derslerin ilkinde lâzım ve müteaddi fiil konusu işlenmiştir. Mefulün bih’i naspetmeyen fiillere lazım, naspeden fiillere müteaddi denildiği belirtilmiştir. İkinci nahiv dersinde ise meçhul fiil konusu anlatılmıştır. Faili cümlede mevcut olan fiile malum (etken), faili hazfedilmiş olan fiillere

meçhul (edilgen) denildiği belirtilmiştir. Sülası mücerred fiiller için meçhul fiilin mazi ve muzari kalıpları verilmiştir. Meçhul fiilin olduğu cümlede failin hazfedilip mefulün bih'in fail konumuna geçtiği ve fail yerine geçen bu mefulün bih'e "naibu'l-fail" diye adlandırıldığı belirtilmiştir.

İKİNCİ ÜNİTE

وسائل النقل والمواصلات / *Ulaşım Araçları ve Taşıtlar*

İstimâ dersinde ulaşım çeşitleri, kırâe dersinde İstanbul'da ulaşım konusu ele alınmıştır. Tabir dersinde trafik konusu işlenmiş ve bazı trafik levhaları Arapça açıklamalarıyla beraber başarılı bir şekilde öğrenciye sunulmuştur. Dersin sonunda İstanbul'daki trafikle alakalı kısa bir metin verilmiş ve öğrenciden bu parçadan üç tane soru çıkartıp bunları cevaplandırması istenmiştir.

Nahiv dersinde bir önceki ünite de meçhul fiil konusunda adı geçirilen naibu'l-fail bu ünite de konu başlığı yapılmıştır. Naibu'l-failin cümlede fail hazfedildikten sonra onun yerine geçen öge olduğu belirtilmiştir. Tek meful alan müteaddi meçhul fiillerde mefulün bih'in naibu'l-fail olacağı, iki meful alanlarda da birinci mefulün bih'in naibu'l-fail olacağı belirtilmiştir. Lazım meçhul fiillerde ise câr-mecrur, zarf ve masdarın naibu'l-fail olabileceği ifade edilmiştir. Sarf dersinde ise sülasi ve rubai (kullanımda olan) bütün mezid fiil kalıpları birden verilmiştir. Bu bapların içerdiği manalardan da kısaca bahsedilmiştir.

ÜÇÜNCÜ ÜNİTE

السياحة / *Turizm*

İstimâ dersinin olmadığı bu ünite muhadese dersiyile başlatılmıştır. Halep'e yapılan bir seyahat diyalog şeklinde sunulmuştur. Tıpkı birinci ünite de olduğu gibi iki adet kırâe dersi bulunmaktadır. İlkinde Türkiye'deki turizm konusu işlenirken ikincisinde konu Kahire'dir. Alıştırılmalarda Kahire'nin sembollerinden olan dört yerin resmi verilerek öğrenciden internet yardımıyla bu yerler hakkında birkaç cümle yazması istenmiştir. Tabir dersinin konusu Emevi Camii olup burada da öğrenciden Emevi Camii'nin bazı yönlerini resim üzerinden anlatmasını isteyen bir alıştırma bulunmaktadır. İmlâ dersinde hemze-i mütevassıta (kelime ortasında yazılan hemze) konusu işlenmiştir. Hemzenin kelime ortasında nebre, elif, vâv üzerine ve boşluğa yazıldığı durumlar detaylı bir şekilde anlatılmıştır.

Ünitede bulunan iki tane nahiv dersinin ilkinde hâs ism-i mevsuller konusu işlenmiştir. İsm-i mevsul konusu ilk kez öğrencinin karşısına geldiği için burada ism-i mevsul, sıra cümlesi ve aid zamir gibi kavramların ne oldukları belirtilmiştir. Ardından ism-i mevsuller kullanıldıkları sayı ve cinsiyetlere göre tek tek gösterilmiştir ve ism-i mevsullerin cümlede bulundukları konuma göre irablanacağı belirtilmiştir. İkinci nahiv dersinde ise konunun devamı niteliğindeki müşterek ism-i mevsuller anlatılmıştır. İsm-i mevsullerin bu çeşidi sayı ve cinsiyete göre gruplanmamakta, akıllı ve akılsız için kullanılmalarına göre gruplanmaktadır. “Men” akıllılar için, “mâ” ise akılsızlar için kullanılmaktadır. Son olarak ism-i mevsullerin mahallen irap alacağı ifade edilmiştir.

DÖRDÜNCÜ ÜNİTE

العمل / İş

İstimâ dersine aynı zamanda nebevi bir hadisten mülhem “Çalışmak dilenmekten hayırlıdır” şeklinde bir başlık seçilmiştir. İlahiyat Fakültesi öğrencilerine de uygun olacak şekilde muhadese dersinde gönüllü çalışma, kırâe dersinde de İslâm ve çalışma konuları ayet ve hadislerle desteklenerek işlenmiştir. Tabir dersi için iş aramak konusu seçilmiş ve öğrencilere konuyla ilgili birkaç soru sorularak onlardan bunu arkadaşlarıyla tartışmaları istenmiştir.

Nahiv dersinde tesniye ve cem’ konusu detaylı bir şekilde işlenmiştir. Cem-i müzekker, cem-i müennes ve cem-i teksir olmak üzere çoğulun her çeşidi anlatılmıştır. Genelde müstakil bir konu olarak görmeye alıştığımız tesniye ve cem-i müzekkerin izafet durumunda nûn harflerinin düşmesi meselesi de bu başlık altında işlenmiştir. Sarf dersinde ise mezid fiillerin ism-i fail ve ism-i mefullerinin nasıl elde edileceği örnekler üzerinden anlatılmıştır.

BEŞİNCİ ÜNİTE

العادات والتقاليد / Adetler ve Gelenekler

Muhadese dersinde kişisel alışkanlıklar, kırâe derslerinin birinde Arapların âdet ve gelenekleri, diğerinde ise dünyanın farklı yerlerinden örneklerle bazı ilginç âdet ve geleneklerden bahsedilmiştir ve öğrenciden kendi yaşadığı yerdeki bir garip âdeti üç satırda anlatması istenmiştir. Tabir dersinin konusu Filistin’de evliliğdir. Bu derste öğrenciden okudukları ışığında Filistin’deki evliliğin aşamalarını anlatması istenmiştir.

İmla dersinde telaffuz edilmediği halde bazı kelimelerde bulunan zâid elif ve vâv harfleri örneklerle gösterilmiştir.

Birinci nahiv dersinde murab ve mebnî isimler konusu işlenmiştir. Son harekesi değişen kelimelere murab, ism-i işaretler, ism-i mevsuller şart edatları gibi son harekesi değişmeyen isimlere de mebnî adının verildiği belirtilmiştir. İkinci nahiv dersinde ise her halükarda mebnî olan mazi fiilin kendisine bitişen ek ve zamirlere göre ne üzere mebnî olacağından bahsedilmiştir.

ALTINCI ÜNİTE

شخصيات مشهورة / Ünlü Şahsiyetler

Kitabın hedef kitlesine uygun şekilde ağırlıklı olarak Müslüman şahsiyetlerden bahsedilen üniteye istimâ dersinin konusu olarak Müslüman boksör Muhammed Ali seçilmiştir. Muhadese dersinde Malcolm X, kırâe dersinde Nelson Mandela, tabir dersinde ise Biruni'den bahsedilmiştir.

Bir önceki ünitenin nahiv dersinde mazi fiilin mebnî olma durumlarından bahseden kitap bu üniteye muzari fiil ve emir fiilinin mebnî olma durumlarından bahsetmiştir. Sarf dersinin konusu ise emir ve nehiy (yasaklama) fiilidir. Gaib (üçüncü şahıs) ve muhatap (ikinci şahıs) için emir ve nehyin nasıl söyleneceği öğretilmiştir.

Bu ünitenin sonunda daha önce de bahsetmiş olduğumuz üzere bir proje ödevi bulunmaktadır. Bu proje ödevinin süresi 240 dakikadır. Öğrenciler öğretmen tarafından eşit sayıda olmak üzere beş gruba ayrılmaktadır. Proje ödevinde üç tane kart bulunmaktadır. Öğrencilere beş tane metin dinletilecek ve ihtiyaca bağlı olarak tekrar dinletme yapılabilecektir. Birinci kartta beş parçanın her biri ile alakalı dörder tane soru sorulmuştur. İkinci kartta her bir parçanın kahramanının iyi ve kötü özelliklerinin öğrenciler tarafından yazılması istenmiştir. “Beni gerçekten tanıyor musun?” başlıklı üçüncü kartta ise öğrenciden önce kendisi sonra da bir arkadaşı hakkında bazı sorulara cevap vermeleri istenmiştir. Ardından verdikleri cevaplar birbiriyle mukayese edilecek ve öğrencilerin arkadaşlarını ne kadar tanıdıkları ölçülecektir.

YEDİNCİ ÜNİTE

اللغة العربية / Arapça

Türkiye’deki İlahiyat ve İslami İlimler Fakültesi öğrencilerine yönelik yazılan bir kitap olması itibarıyla hem Türkiye hem de İslam-Arapça ilişkisini ele alan bir ünedir. Muhadese dersinde İslamiyet ile Arapçanın ilişkisi ele alınmıştır. Kırâe derslerinin ilkinde Türkiye’de Arapçanın tarihsel gelişimi ve öğretildiği yerler ele alınırken ikincisinde Arapçanın geleceği konusu işlenmiştir. Tabir dersinde uzun bir metinde Arapçanın önemi ve özellikleri üzerinde durulmuştur. Alıştırma kısmında öğrenciden Türkçede mevcut olan 10 adet Arapça kelime yazması istenerek iki dil arasındaki yakınlığa vurgu yapılmak istenmiştir. İmlâ dersinde ise yazılmadığı hâlde okunan harfler konusu örnekler üzerinden işlenmiştir.

Nahiv derslerinin ilkinde ref, nasb, cer ve cezm olmak üzere dört irab durumu konu edilmiştir. Cer durumunun yalnızca isimlerde, cezm durumunun yalnızca fiillerde, nasb ve ref durumunun ise isim ve fiillerde ortak olduğu belirtilmiştir. İkinci nahiv dersinde de müfred isimlerle kırık çoğulların irabı konusu ele alınmıştır. Bu iki isim türünün aslı irab alametleriyle yani harekelerle irab aldıkları belirtilmiştir.

SEKİZİNCİ ÜNİTE

الزراعة / *Tarım*

İstimâ dersinde bilge bir çiftçinin bir hükümdar ile olan hikâyesi sunulmuştur. Muhadese dersinde serinin yazıldığı şehir olan Malatya’nın altını başlığı altında kayısidan bahsedilmiştir. Kırâe dersinde tarım alanında geçmiş ve günümüz kıyaslaması yapılmıştır. Tabir dersinde ise geçmişe oranla tarımı kolaylaştıran ve hızlandıran modern tarım aletlerinden bahsedilmiştir. Resimleri gösterilen bazı tarım aletlerinin cümlede kullanılması istenmiştir.

Nahiv dersinde tesniye ve cemi müzekker kelimelerin irabı konusu işlenmiştir. Her iki kelime türünün de nasb ve cer halinin “yâ” harfi ile olduğu, ref alametinin ise tesniye isimlerde “elif” harfiyken cemi müzekker isimlerde “vâv” harfi olduğu belirtilmiştir. Ayrıca izafet durumunda her iki kelime türünden de “nûn” harfinin düşeceği ifade edilmiştir. Bu ünite sarf dersinin konusu ise mazi ve muzari fiillerin meçhul yapılarıdır. Sülasi mücerred ve mezid fiillerde meçhul fiillerin mazi ve muzari çekimleri anlatılmıştır.

DOKUZUNCU ÜNİTE

مواقف من السيرة / *Siyerden Kesitler*

Hiz. Peygamber'den bahseden bu ünitenin muhadese dersi Müslüman olmayanların gözünde Hiz. Peygamber imajı konulu bir parça üzerinden işlenmiştir. İki tane olan kırâe derslerinin ilki ezanın hikâyesini anlatırken ikincisi Bedir Savaşı'ndan bahsetmektedir. Tabir dersinde Hiz. Peygamber'in Medine'ye hicret ettikten sonra Ebu Eyyub el-Ensari'nin evinde kalması konusu işlenmiş ve öğrenciden metindeki bazı konuları yazılı bir şekilde özetlemesi istenmiştir. İmlâ dersinde de isim, fiil ve harflerin sonunda yer alabilen elif-i maksure konusu işlenmiştir. Örnek olarak Duha ve Abese surelerinden kesitler sunulmuştur.

Ünitenin ilk nahiv dersinde cemi müennes salim olan isimlerin irabı anlatılmıştır. Merfu durumda damme, mansub ve mecrur durumda kesre aldığından bahsedilmiştir. İkinci nahiv dersinde ise lafzi, takdiri ve mahalli olmak üzere irabın üç çeşidinden ve bu irab türlerinin ne tür kelimelerde olduğundan bahsedilmiştir.

ONUNCU ÜNİTE

قصص وحكايات / *Hikâyeler ve Kıssalar*

Ünitenin ilk dersi olan istimâ tilki ile karganın meşhur hikâyesi üzerinden işlenmiştir. Muhadese dersinde kırmızı başlıklı kız hikâyesi Leyla ve kurt başlığı altında anlatılmıştır. Kırâe dersinde ise sabrın önemiyle ilgili ibretlik bir hikâye anlatılmıştır. Tabir dersinde ise bir ilk olarak metin yerine şiir verilmiştir. Şiir, avcı ile güvercinin hikâyesini anlatmakta olup sonrasındaki alıştırılmalarda bu manzum hikâye ile ilgili öğrenciye çoktan seçmeli sorular sorulmuştur.

Nahiv dersinde munfasıl (ayrık) ve muttasıl (bitişik) zamirlerin irabı konusu işlenmiştir. Zamirlerin mebnî oldukları için hareke ile irab alamayacağı, mahallen irab alacakları belirtilmiştir. Ayrıca mütekellim yâ'sının fiil ve harflere bittiğinde aralarına nûn-ı vikaye gireceği ifade edilmiştir. Sarf dersinde ise harflerinden herhangi birinde hemze bulunan fiil anlamına gelen mehmuz fiil ve çekiminden bahsedilmiştir. Burada bazı mehmuz fiillerin emir formuyla ilgili istisnai durumlara da yer verilmiştir.

ON BİRİNCİ ÜNİTE

البيئة / *Çevre*

İstimâ dersinin yer almadığı ünite muhadeşe dersinde çevre kirliliği konusu işlenirken kırâe derslerinde doğamızın iki parçası ele alınmıştır. İlk kırâe dersinde çöller, ikincisinde ormanlar konu edilmiştir. Tabir dersinde Hz. Peygamber'in bitki ve hayvanlarla ilgili hadisleri üzerinden İslam'ın çevreye bakışı anlatılmıştır. Konuyla ilgili resim verilerek onunla ilgili yorum cümlesi yazılmasını isteyen bir alıştırmaya da bulunmaktadır. İmlâ dersinde ise Arapçada noktalama işaretlerinin kullanımı örneklerle anlatılmıştır.

İki ünite evvel takdiri irabın ne olduğunu anlatan kitap bu üniteye ilk nahiv dersinde takdiri irabın olduğu mankus, maksur isimler ve mütekellim yâ'sına muzaf olan kelimelerin irabını konu etmiştir. İkinci nahiv dersinde ise harf-i cerler ve cer ettikleri isimlerin irab alâmetlerinden bahsedilmiştir. On yedi adet harf-i cer sayılırken aktüel Arapçada kullanımı olmayan, klasik kitaplarda yer alan harf-i cerlere de yer verilmiştir.

ON İKİNCİ ÜNİTE

العالم من حولنا / Çevremizdeki Dünya

Ünite dünyamızın coğrafî, sosyal, kültürel ve dini yönden dünyanın özelliklerini anlatmaya çalışmamıştır. İstimâ dersinde dünyada bulunan kıtalar hakkında bilgi verilmiştir. Muhadeşe dersinde hava, iklim ve mevsimler konusu işlenmiştir. Öğrenciye konuyla ilgili bir diyalogdan bazı parçalar verilmiş, diyalogun devamında boş bırakılan yerleri doldurması öğrenciden istenmiştir. Kırâe dersinde dünya haritası üzerinden İslam dünyasını oluşturan ülkeler gösterilmiş ve nüfus, coğrafya, doğal kaynaklar gibi yönlerden İslam coğrafyasının özellikleri anlatılmıştır. Tabir dersinde ise Türkiye'den bahsedilmiştir. Alıştırmalarda öğrenciden Türkiye hakkında çeşitli yönlerden bazı cümleler yazması ve internetten yararlanarak bir İslam ülkesi hakkında kompozisyon yazması istenmiştir.

Konu sıralamasını enteresan bulduğumuz nahiv dersinde bu üniteye muzafun ileyle konusu işlenmiş ve bu ögenin irap alâmetleri değişmekse de daima mecrur olacağı belirtilmiştir. Sarf dersinde ise ikinci ve üçüncü harfi aynı cinsten olup birbirine idgam edilen fiil anlamına gelen mudaaf fiil konusu işlenmiştir. İdgamın çözüleceği ve çözülmeyeceği yerler ifade edilmiştir.

Altıncı ünitenin sonunda olduğu gibi bu ünitenin sonunda da proje ödevi bulunmaktadır. Proje için “Tablonu çiz” başlığı seçilmiştir. Öğreten tarafından öğrencilerin eşit sayıda

beş gruba ayrıldığı projede yine üç adet kart bulunmaktadır. Öğrencilerden koordine içerisinde çalışmaları ve birlikte bir şeyler başarmaya çalışmaları istenmiştir. Proje ödevi; okuma, yazma, aktiflik ve cümle kurma becerilerini geliştirmeye yönelik hazırlanmıştır.

3.3.4. Üçüncü Kitap

Bu başlık altında “Hayata Dair Konular” başlıklı, serinin üçüncü kitabının incelemesi yapılacaktır.

BİRİNCİ ÜNİTE

تطوير الذات / *Kendini Geliştirmek*

Bu ünite de bir kişinin kendini geliştirmesine yardımcı olan şeyler, projeler vb. konu edilmiştir. İstimâ dersinde gelecek planı ile ilgili bir parça verilerek her zaman olduğu gibi öğrenciden dinledikleri ışığında çoktan seçmeli soruları cevaplaması istenmiştir. Muhadese dersinde görsel bir grafik eşliğinde başarının anahtarlarından bahsedilmiştir. İki tane olan kırâe derslerinin ilkinde motivasyon, ikincisinde insanın kusursuz olmak yolunda gösterdiği çabadan bahsedilmiştir. Tabir dersinde ise girişimcilik konusundan bahsedilmiştir. Konuyla ilgili 35 kelimeden az olmayacak şekilde bir kompozisyon yazılması istenmiştir.

İlk nahiv dersinde muzari fiilin merfuluk alameti konusu anlatılmıştır. Sahih ve mutel fiillerde ayrıca ef'âl-i hamse denilen beş fiildeki merfuluk alametlerinin neler olduğu ifade edilmiştir. İkinci nahiv dersinde ise bu kez muzari fiilin mansub olması konusu tercih edilmiştir. Öncelikle nasb edatları belirtilmiş ardından ilk nahiv dersinde belirttiğimiz fiil türleri için nasb alametleri ifade edilmiştir.

İKİNCİ ÜNİTE

الشباب / *Gençler*

Ünite gençlerle ilgili temel meseleler, onların sorunları ve bu sorunların olası çözüm yollarından bahsetmektedir. Muhadese dersinde medya ve gençlerin meseleleri başlığı altında medyanın gençlerin gerçek sorunlarına ne derece duyarlı olduğu meselesi tartışılmıştır. Alistirmalarda gençlerin sorunlarından bir tanesinin sözlü olarak tartışılması istenmiştir. Kırâe dersinde İslami ve batılı değerler ile gençlerin ilişkisinden bahsedilen ünite de bir de destekleyici metinler başlıklı bir bölüm bulunmaktadır. Bu bölümde

konuyla ilgili iki tane yardımcı metin bulunmaktadır. Tabir dersinde ergenlik problemlerinden bahsedilmiş ve konuyla ilgili en az 35 kelimelik bir metin yazılması istenmiştir.

Nahiv dersinde muzari fiilin cezm olunması durumu anlatılmıştır. Cezm edatları verildikten sonra farklı fiil türlerinde ne gibi cezm alametleri olduğu örneklerle ifade edilmiştir. Sarf dersinde ise ilk harfi illetli olan fiil anlamına gelen misal fiilin çekimi konusu anlatılmıştır.

ÜÇÜNCÜ ÜNİTE

الصحة / *Sağlık*

Sağlıklı olmanın ve hastalıktan korunmanın yollarının anlatıldığı ünite de istimâ dersinde hastalıktan korunmanın tedaviden daha öncelikli olduğundan bahsedilmiştir. Muhadese dersinde genel sağlık, tabir dersinde tıbbi gelişim konusundan bahsedilmiştir. Kırâe derslerinin ilkinde hastalık çeşitleri ikincisinde ise sigaranın zararları konusuna değinilmiştir. Her iki kırâe dersinde de yazılı anlatım becerisini geliştirmeye yönelik etkinlikler bulunmaktadır.

Birinci nahiv dersinde ef'âl-i hamse (beş fiil) konusu işlenmiştir. Bu fiillerin ref alametinin nûn harfinin bulunması, nasb ve cer alametinin ise nûn harfinin düşmesi olduğu belirtilmiştir. İkinci nahiv dersinde ise bu kez sayısı beş tane olan isimler yani esma-i hamse konusu işlenmiştir. Bu isimlerde ref alametinin vâv, nasb alametinin elif, cer alametinin ise yâ harfi olduğu belirtilmiştir.

DÖRDÜNCÜ ÜNİTE

المصارف / *Bankalar*

Muhadese dersinde dövizlerden bahsedilirken kırâe dersinde İslami bankalardan bahsedilmiştir. Her iki bölümde de öğrencinin sözlü ve yazılı ifade becerisini geliştirmeye yönelik alıştırmalar bulunmaktadır. Kitabın çift sayılı ünitelerinde gelen destekleyici metinler bölümü bu ünite de bulunmaktadır. Bu bölümde tüketim ve girişime dair uzun metinler bulunmaktadır. Tabir dersinde ise İslami ekonomi sisteminde önemli bir yeri olan zekât konusuna değinilmiştir.

Nahiv dersinde haber çeşitleri konusu anlatılmıştır. Haberin müfred, cümle ve şibih cümle olmak üzere üç çeşit olduğu ifade edilmiştir. İlk çeşidinin lafzi, ikinci ve üçüncü çeşidinin

ise mahalli irab alacağı ifade edilmiştir. Sarf dersinde ise orta harfi illetli olan fiil anlamına gelen ecvef fiil ve çekimi örnekler eşliğinde işlenmiştir.

BEŞİNCİ ÜNİTE

الطاقة / *Enerji*

Ünite genel olarak enerjinin çeşitleri, kaynakları ve ondan yararlanma yollarından bahsetmektedir. İstimâ ve kırâe dersleri enerjinin spesifik olarak bazı çeşitleri ele alınmıştır. İstimâ dersinde güneş enerjisinden, kırâe derslerinde elektrik ve rüzgâr enerjilerinden bahsedilmiştir. Muhadese dersinde bir diyalog üzerinden genel olarak enerjinin çeşitli şekillerinden bahsedilmiş ve enerji çeşitlerinin farklı yönlerden birbiriyle karşılaştırılması istenmiştir. Tabir dersinde enerji santralleriyle ilgili bir parça verilmiş ve konunun pekiştirilmesi amacıyla alıştırılmalarda öğrenciden bu konuyla ilgili en az 40 kelimelik bir özet yazısı yazması istenmiştir.

Nahiv derslerinde mübteda ve haberle ilgili konular tercih edilmiştir. İlk nahiv dersinde haberin mübtedaya uygun olması konusu anlatılmış ve bu iki ögenin cinsiyet ve sayıda birbirine uygun olması gerektiği belirtilmiştir. İkinci nahiv dersinde ise haberin mübtedanın önüne geçmesi konusu işlenmiştir. Haberin mübtedanın önüne geçmesinin caiz ve vacip olduğu yerler örneklerle madde madde belirtilmiştir.

ALTINCI ÜNİTE

الاتصالات والتواصل / *İletişim*

İletişim araçları ve bunları kötü kullanmanın doğurabileceği zararları temel konu edinen ünite muadese dersinde sosyal medya, kırâe dersinde de sosyal medyaya olan bağımlılık konusu işlenmiştir. Tabir dersinde ise internet konusu ele alınmıştır. Ayrıca ünite sosyal medyanın gelişimi ve uydularla alakalı destekleyici metinler bulunmaktadır.

Nahiv dersinde fiile benzeyen harfler (inne ve kardeşleri) konusu işlenmiştir. İsim cümlesinin başına gelip mübtedayı kendi ismi yaparak nasb eden, haberi de kendi haberi yaparak ref eden bu harflerin ne anlam ifade ettikleri de belirtilmiştir. Sarf dersinde ise sonu illetli olan fiil olarak tanımlanan nakıs fiiller konusu ele alınmıştır. Derste illetli harflere ilişkin bazı meselelere de değinilmiştir.

Ünite sonunda bulunan proje ödevinde öğrenciler beş gruba ayrılarak her birine bir parça dinletilmekte ve projenin ilk iki aşamasında öğrencilere bu parçalarla ilgili yazılı ve işitsel nitelikli sorular sorulmaktadır. Üçüncü aşamada ise gruplara kendi parçalarından farazi bir olay anlatılıp kendilerinden bunun devamını getirmeleri istenmiştir.

YEDİNCİ ÜNİTE

القرآن الكريم وعلومه / *Kur'an-ı Kerim ve İlimleri*

Ünitede genel olarak Kur'an'ın konuları, temel Kur'an ilimleri ve Kur'an'ın mucize olma yönleri üzerinde durulmuştur. İstimâ dersinde Kur'an-ı Kerim'in temel konuları işlenmiştir. Muhadese dersinde Kur'an'ın mucizevi oluşuna, kırâe derslerinin ilkinde tefsirine, ikinci kırâe dersinde de ilimlerine değinilmiştir. Tabir dersinde ise tefsir usulünde önemli bir yeri haiz olan Mekkî ve Medenî ayetler konusu ele alınmıştır.

İlk nahiv dersinde nakıs fiiller (kâne ve kardeşleri) konusu işlenmiştir. Tıpkı fiile benzeyen harfler gibi isim cümlesinin başına gelen fakat mübtedayı kendi ismi yaparak ref eden, haberi de kendi haberi yaparak nasb eden bu fiillerin ifade ettikleri manalar da örneklerle belirtilmiştir. İkinci nahiv dersinde ise tek bir sebepten dolayı gayrı munsarif olan isim grupları belirtilmiştir. Ortasında elif harfi olup sonrasında iki ya da üç harf bulunan isimler, elif-i memdude ile biten isimler ve elif-i maksure ile biten isimlerin bu grupları oluşturduğu belirtilmiştir. Bunun yanı sıra gayrı munsarif olan isimlerin muzaf veya harf-i tarifle marife olması durumunda gayrı munsariflik özelliklerini kaybedecekleri de belirtilmiştir.

SEKİZİNCİ ÜNİTE

الإعلام في حياتنا / *Hayatımızda Medyanın Yeri*

Muhadese dersinde elektronik medya başlığı altında internetin medyada nasıl bir önem arz ettiğine değinilmiştir. Kırâe dersinde Türkiye'deki darbe girişiminin engellenmesinden örnek verilerek medyanın gücüne vurgu yapılmıştır. Tabir dersinde medyanın geçmişi ve bugünü arasındaki farklara değinilmiştir. Çift sayılı ünitelerde bulunduğunu belirttiğimiz destekleyici metinler bölümünde ise yine konuyla ilgili iki adet uzun metin bulunmaktadır.

Nahiv dersinde iki sebepten dolayı gayrı munsarif olan isimler konusu ele alınmıştır. İki sebepten dolayı gayrı munsarif olan alem (özel isim) ve sıfat grupları örnekleriyle

belirtilmiştir. Sarf dersinde ise lefif fiil ve çekimi konusu işlenmiştir. Lefif fiilin aslı harflerinden ikisinin illet harfi olduğu fiillere denildiği ve illet harflerinin bulunduğu yerlere göre makrun ve mefruk olmak üzere iki gruba ayrıldığı belirtilmiştir. Buna göre illet harflerinin yan yana bulunduğu fiiller lefif-i makrun, illet harflerinin yan yana bulunmadığı fiillere ise lefif-i mefruk denilmektedir.

DOKUZUNCU ÜNİTE

الأخلاق والقيم الإسلامية / *İslami Ahlâk ve Değerler*

İstimâ dersinde ayet ve hadisler eşliğinde güzel ahlak konusu işlenirken muhadese dersinde anne babaya iyi davranmak konusu işlenmiştir. Kırâe derslerinin ilkinde metin, müminlerin ahlaki özelliklerini anlatan bir dizi ayetten oluşmaktadır. İkinci kırâe dersinde İslam'da eşitlik konusuna değinilmiştir. Tabir dersinde ise İslam dininin barış dini olduğuna vurgu yapılmıştır.

Nahiv derslerinin ilkinde soru edatlarının irabı konusu anlatılmıştır. Beş madde halinde soru edatlarının hangi iraba sahip oldukları belirtilmiştir. İkinci nahiv dersinde ise soru edatlarından biri olan كم konu edilmiştir. Bu harfin kem-i istifhamiyye ve kem-i haberiyye olmak üzere iki türü olduğu belirtilmiştir. İstifhamiyye olan türün sayı ve miktar sormak için, haberiyye olarak gelen كم'in sayıca çokluk ifade etmek için kullanıldığı belirtilmiştir.

ONUNCU ÜNİTE

الجامعات المشهورة / *Ünlü Üniversiteler*

Onuncu ünite, dünyadaki en meşhur üniversiteleri, bu üniversitelerin nasıl sıralandığını ve buralarda ne tür eğitimler verildiğini anlatmaktadır. Muhadese dersinde uluslararası üniversite sıralaması, bu sıralamada neyin ne kadar dikkate alındığı belirtilmiştir. Kırâe dersinde Batı dünyasındaki en eski üniversite olan Oxford Üniversitesi, tabir dersinde de el-Ezher Üniversitesi konu edilmiştir. Destekleyici metinler bölümünde ise birisi dünyadaki en eski üniversite kabul edilen Karaviyyin Üniversitesi ve diğeri halife Harun Reşid dönemindeki Beytü'l-Hikme ile ilgili olan iki metin bulunmaktadır.

Nahiv dersinde hakiki, mecazi, lafzi ve manevi şeklinde gruplanan müennesin türleri örneklerle beraber öğretilmiştir. Bunun yanı sıra müenneslik alametlerinin kapalı te harfi, elif-i maksure ve elif-i memdude olduğu da belirtilmiştir. Sarf dersinde ise Arapçada

masdarın çeşitleri konusu işlenmiştir. Arapçada semai, kıyasi, mîmî, sinai, merra ve hey'e olmak üzere altı çeşit masdar bulunduğu örneklerle belirtilmiştir.

ON BİRİNCİ ÜNİTE

التجارة / *Ticaret*

Ünite genel olarak uluslararası ticari şirketler ve ticaret alanında meşhur olan Müslüman şahsiyetlerden bahsetmektedir. Bu şahsiyetlerden biri olan Süleyman bin Abdülaziz er-Râcihî muhadese dersinin konusu olmuştur. Muhadese dersinde Dünya Ticaret Örgütünden bahsedilmiş, tabir dersinde güvenilir tüccar başlıklı, manevi içerikli bir parça verilerek bu hususta öğrencilerden konuyla ilgili Arapça kompozisyonlar yazmaları istenmiştir. Kırâe derslerinde ise önce dev şirketler ikinci derste ise uluslararası para piyasaları konusu işlenmiştir.

Ünitede iki meful türünün anlatıldığı iki adet nahiv dersi bulunmaktadır. Bunlardan ilkinde Türkçe dilbilgisindeki nesnenin karşılığı olan mefulün bih tanımı ve irabıyla beraber öğretilmiştir. İkinci nahiv dersinde ise mefulün mutlak konusu işlenmiştir. Mefulün mutlak adı verilen ögenin fiilin manasını vurgulama, türünü ve sayısını belirtme olmak üzere üç amaç için geldiği belirtilmiştir. Ayrıca mefulün mutlak'ın yerine zaman zaman hazfedileceği ve yerine başka kelimelerin geçebileceğine de değinilmiştir.

ON İKİNCİ ÜNİTE

الحياة البرية / *Karasal Yaşam*

Yaşam şekilleri özel olarak da karasal yaşamın anlatıldığı ünite muhadese dersinde doğal koruma alanlarından Avusturalya'da geçirilen bir tatilin anlatıldığı diyalog aracılığıyla bahsedilmiştir. Kırâe dersinde karasal yaşamın bir parçası olan, ormanda yaşayan insanlardan bahsedilmiştir. Tabir dersinde ekosistem ve önemine değinilmiştir. Destekleyici metinler kısmında birisi çöl yaşamı diğeri kartallarla alakalı olan iki tane metin bulunmaktadır.

Önceki ünite iki meful türünü konu eden kitapta bu üniteki nahiv dersinde mefulün lieclihi (mefulün leh) konusu işlenmiştir. Mansub olduğu durumlar maddeler halinde yazılmış ve bu durumların haricinde mefulün lieclihi'nin talil ifade eden bir harf-i cer ile mecrur olacağı belirtilmiştir. Sarf dersinde mübalağa ism-i fail konusu işlenmiştir. Bu kelime türünün biraz abartılı olmakla beraber ism-i failin anlamını ifade ettiği belirtilmiş

ve ilgili kelime kalıpları örneklerle ifade edilmiştir. Kitabın sonunda ise okunacak üniversite tercihi ile alakalı üç aşamalı bir proje ödevi bulunmaktadır.

3.3.5. Dördüncü Kitap

Bu başlık altında serinin “İnsana Dair Konular” başlığı ile sunulmuş olan dördüncü ve son kitabının incelemesi yapılacaktır.

BİRİNCİ ÜNİTE

العقيدة الإسلامية / *İslam İnancı*

Bu ünite de İslam inancının temelleri, İslam’ın şartları, Cennet ve Cehennemden bahsedilmiştir. İstimâ dersinde peygamberler ve semavi kitapla konusu işlenmiştir. Semavi kitapların isimlerinin Kur’an-ı Kerim’de geçtiği yerler ön plana çıkarılmak istenmiştir. Muhadese dersinde bir diyalog üzerinden İslam’ın şartları anlatılmıştır. Kırâe derslerinin ilkinde hesap günü, ikincisinde ise Cennet ve Cehennemin niteliklerine dair parçalar bulunmaktadır. Tabir dersinde ise Hz. İbrahim’in iman etme hikâyesinden bahsedilmiştir.

Birinci nahiv dersinde Arap gramerinin en önemli konularından hâl konusu anlatılmıştır. Hâl ögesinin mansub olduğu belirtilmiştir. Ardından müfred, cümle ve şibih cümle olmak üzere üç hâl türü olduğu ifade edilmiştir. Hâl, isim cümlesi veya evvelinde قد bulunan bir fiil cümlesi olarak geldiğinde başına vâv harfi gelmektedir. Ayrıca durumu anlatılan öge (sahibu’l-hâl) bir tane olup hâl birden fazla olabilmektedir. İkinci nahiv dersinin konusu ise temyizdir. Bu derste temyizin kapalılığı gideren mansub bir öge olduğu belirtilmiş, melhuz ve melfuz olmak üzere temyizin iki türü olduğu ifade edilmiştir. Melfuz temyizin mansub geldiği gibi من harf-i cerri ile ya da izafetle mecrur olarak da gelebileceği belirtilmiştir.

İKİNCİ ÜNİTE

الأمم المتحدة / *Birleşmiş Milletler*

Üçüncü kitapta olduğu gibi bu kitabın da her çift sayılı ünitesinde destekleyici metinler bölümü bulunmaktadır. Ünitenin muhadese dersinde veto hakkı başlıklı bir diyalog üzerinden Birleşmiş Milletler eleştirisi yapılmış, kırâe dersinde BM’ye bağlı Dünya Sağlık Örgütünden bahsedilmiş ve işlevleri anlatılmıştır. Destekleyici metinler kısmında

UNESCO ve UNICEF ile ilgili, üniteyle paralel kelime ve kalıplar içeren, uzun metinler bulunmaktadır. Tabir dersinde ise Uluslararası Ceza Mahkemesinden bahsedilmiş ve alıştırmalarda öğrencilerden uluslararası adaletle ilgili en az elli kelimelik bir metin yazmaları istenmiştir.

Nahiv dersinde لا ile yapılan istisna konusu işlenmiştir. Bu derste öncelikle istisna, istisna edatı, müstesna ve müstesna minh gibi kavramların ne oldukları anlatılmış, ardından istisnanın türleri belirtilmiş ve son olarak müstesnanın irabı üzerinde durulmuştur. Sarf dersinde işlenen konu ise ism-i tafdil konusudur. Bu derste ism-i tafdilin tanımı yapılmış, vezni belirtilmiştir. Dört farklı şekilde kullanımı örneklerle beraber açıklanmıştır.

ÜÇÜNCÜ ÜNİTE

الفقه الإسلامي / *İslâm Fıkhi*

Genel olarak İslâm fikhının tanımı, konuları ve fikhî mezheplerden bahsedilmektedir. İstimâ dersi fikhî mezhepleri ele alırken muhadese dersi fıkıh ilmini ele almış ve burada öğrencilerin İslami ilimleri tahsil ederken bazı kavramlara yer verilerek bir aşinalık oluşturmak amaçlanmıştır. Kırâe derslerinde namazda imamlık ve İslâm fıkhi konuları ele alınmıştır. Tabir dersinde ise kişinin fiilleri ve başka insanlarla olan ilişkilerini konu eden fikhın muamelat kısmından bahsedilmiştir.

Önceki üniteye bir kısmı gösterilen istisna konusunun bu üniteye devamı getirilmiştir. Bu kez حاشا، عدا، خلا، سوى، غير، edatlarıyla yapılan istisna anlatılmıştır. Bu harflerle ilgili hükümlerden bahsedilmiştir. İkinci nahiv dersinde ise münada konusu işlenmiştir. Münadanın tanımı yapılmış, nida harfleri geliş amaçlarıyla beraber belirtilmiş ardından münadanın türleri ve hükümleri ifade edilmiştir. Münadanın marife olması halinde ve münadanın lafza-i celal olması durumunda tahakkuk edecek hükümler de belirtilmiştir.

DÖRDÜNCÜ ÜNİTE

عجائب الدنيا / *Dünyanın Harikaları*

Hemen hemen her bir derste dünyanın bir harikasının ele alındığı üniteye muhadese dersinde Çin Seddi konu edilirken kırâe dersinde Babil'in Asma Bahçeleri anlatılmıştır. Destekleyici metinler bölümünde Tac Mahal ve İstanbul'daki asma köprülerden bahseden metinler bulunmaktadır. Tabir kısmında ise Mısır'daki piramitlerden söz edilmiştir.

Nahiv dersinin konusu sayılardır. Bu derste müfred sayılar, mürekkeb sayılar, ukud sayıları ve matuf sayılar gibi kavramların tanımları verilip sonrasında sayı temyizi anlatılmıştır. Sarf dersinde ism-i zaman ve ism-i mekân kalıpları anlatılmıştır. Sülasi mücerred ve sülasi mücerred olmayan fiillerden nasıl ism-i zaman ve ism-i mekân türetileceği örneklerle ifade edilmiştir.

BEŞİNCİ ÜNİTE

مشكلات إنسانية / *İnsanın Problemleri*

İnsanların sosyal, siyasi, ekonomik ve çevresel açıdan ne gibi problemlerle karşılaştığı ve sığınmacılar gibi birçok konuya değinen ünite istimâ dersinin konusu Müslüman azınlıklardır. Muhadese dersinde dünya genelinde mevcut olan sığınmacılık gerçeğinden, sığınmacıların sayısından ve bu olgunun sebeplerinden bahsedilmiştir. Kırâe derslerinde açlık ve sömürgecilik konuları ele alınmış ve tabire yönelik görsel alıştırmalar verilmiştir. Tabir dersinde ise bir dönem çok fazla konuşulan küresel ısınma probleminden bahsedilmiştir.

İlk nahiv dersinde medih ve zem konusu anlatılmıştır. Medih ve zem için kullanılan fiiller, fail ve mahsus gibi bu üsluba dair öğeler, hükümler anlatılmış ve ardından alıştırmalara geçilmiştir. İkinci nahiv dersinde ise sıfat konusu bu kez biraz daha detaylı olarak işlenmiştir. Öncelikle hakiki sıfatın tanımı yapılmış ve müfred, cümle ve şibih cümle olmak üzere türleri ifade edilmiştir. Ardından ise kanaatimizce bir ileri gramer konusu olan sebî sıfat anlatılmıştır. Buna göre sebî sıfat, mevsufla irtibatlı bir ismin niteliğini belirten kelimedir, marifelik-nekrelik hususunda mevsufa uyar ve daima müfred olur. Ardından sonrasındaki kelimeye göre cinsiyeti belirlenir.

ALTINCI ÜNİTE

قادة مشهورون / *Ünlü Liderler*

Ünlü Müslüman liderler, insanlığa sundukları şeyler ve onları diğer liderlerden ayıran özelliklerin anlatıldığı ünite gramer harici her derste bir lider konu edilmiştir. Muhadese dersinde raşit halifelerden olan Hz. Ömer ve onun dillere destan adaletinden söz edilmiştir. Kırâe dersinde Selahaddin Eyyubi, tabir dersinde Büyük İskender'den bahsedilmiştir. Destekleyici metinler bölümündeki iki uzun metinden ilki Fatih Sultan Mehmet, ikincisi Mahathir Muhammed ile ilgilidir.

Nahiv dersinde atıf konusu anlatılmıştır. Diğer nahiv derslerinde olduğu gibi önce konuyla ilgili atıf, matuf ve matufun aleyh gibi temel kavramlar tanımlanmış, ardından atıf edatları içerdikleri anlamlar ve örnekleri ile birlikte sunulmuş ve son olarak işin irab yönünden bahsedilmiştir. Sarf dersinde ism-i alet konusu anlatılmıştır. İsm-i aletin yaygın ve şaz kalıpları örnekleriyle sunulmuştur. İkinci ve üçüncü kitaptaki proje ödevi uygulaması bu kitapta da bulunmaktadır. “Elimi tut” başlıklı üç aşamadan oluşan bu projede öğrencilerden kendilerinden istenen görevleri yerine getirmeleri istenmiştir.

YEDİNCİ ÜNİTE

المشاعر / *Duygular*

Ünitede bireyin, ailenin ve toplumun yaşadığı en önemli hisler ve bunların kişiden kişiye nasıl farklılık gösterdiği konusu işlenmiştir. İstimâ dersinde bu duygulardan vatan sevgisini, kırâe derslerinde sosyallik-asosyallik ve anne şefkati duygularını görmekteyiz. Muhadese dersinde akılcılık ve duygusallık arasındaki bağ ele alınmıştır. Tabir dersinde ise ayetlerden de yararlanılarak babalık konusu işlenmiştir.

Nahiv derslerinin ilkinde te’kid konusu işlenmiştir. Te’kid ögesinin tanımı ve işlevi anlatılmış, ardından türleri açıklanmış ve son olarak irabının nasıl yapılacağı ifade edilmiştir. Diğer nahiv dersinde ise bedel konusu işlenmiştir. Bedelin tanımı yapılmış, bedel-i galat da eklenmek suretiyle bedelin dört türü açıklanmış ve son olarak irabda mübdel minh ile uyumlu olacağı belirtilmiştir.

SEKİZİNCİ ÜNİTE

الأدب والأدباء / *Edebiyat ve Edebiyatçılar*

Daha çok Arap edebiyatı ve edebiyatçılarından bahsedilen ünite muhadese dersinde Kelile ve Dimne romanı, muhadese dersinde Sadi Şirazi’nin Gülistan adlı eserinden bahsedilmiştir. Tabir dersinde Arap edebiyatının önemli isimlerinden Menfeluti’den bahsedilirken destekleyici metinler bölümündeki ilk metin şair el-Me’arrî ve onun el-Gufran risalesinden bahsederken ikinci metinde ise Mustafa Sadık er-Rafi’î’nin sözlerinden kesitler sunulmuştur.

Nahiv dersinin konusu elif-nûn maddesinin hemzesinin kesreli ve fethalı olması durumudur. Kesreli geleceği ve fethalı geleceği durumlar maddeler halinde örnekleriyle

izah edilmiştir. Sarf dersinde önce ism-i tasgir konusu adından da ism-i mensub konusu işlenmiştir. Özel durumlarda ism-i mensubun nasıl yapılacağı örneklerle belirtilmiştir.

DOKUZUNCU ÜNİTE

المكتبات / *Kütüphaneler*

İstimâ dersinde Zahirîye Kütüphanesi, muhadese dersinde ise Arapça kaynakları içerisinde barındıran sanal bir kütüphane olan el-Mektebetu's-Şamile adlı uygulamadan bahsedilmiştir. İlk kırâe dersinde Kanuni Sultan Süleyman'ın Kütüphanesi, ikincisinde uluslararası en büyük kütüphanelerden söz edilmiştir. Tabir dersinde ise insanın kendi kişisel kütüphanesi olmasının öneminden bahsedilmiştir.

Bu ünite de nahiv derslerinde şart konusu işlenmiştir. İlk nahiv dersinde şart konusuna giriş yapılmış, şart ve cevabu's-şart kavramlarının ne olduklarından bahsedilmiştir. İkinci nahiv dersinde ise hem şart cümlesi hem de cevap cümlesindeki olmak üzere iki tane muzari fiili cezmetme özelliği olan şart edatları örneklerle birlikte ifade edilmiştir.

ONUNCU ÜNİTE

طرائف وفكاهات / *Fıkralar ve Nükteler*

Ünite de meşhur bazı fıkralardan ve fıkra kişiliklerinin yanı sıra fıkraların özelliklerine de değinilmiştir. Muhadese dersinde ünlü Türk fıkra kahramanları Temel ile Dursun'a ait bir fıkra verilmiş, tabir dersinde ise Arap fıkra kahramanı Cuhâ'nın bazı fıkraları sunulmuştur. Kırâe dersinde Arap edebiyatında bir tür olan ahmak ve gafillerin hikâyelerinden bahsedilmiştir. Destekleyici metinler bölümünde yine konuyla ilgili iki uzun metin bulunmaktadır.

Nahiv dersinde önceki ünitenin devamı olarak yine şart konusu devam ettirilmiştir. Bu kez şartın cevabına fâ harfinin bittiği durumlar ayetlerden de yararlanılarak anlatılmıştır. Son olarak fâ harfinin bittiği cevabu's-şartın irabı izah edilmiştir. Sarf dersinde ise sonu elif-i maksure ile biten isim olarak tanımlanan maksur isim konusu anlatılmıştır. Maksur isimlerin çeşitli durumlarda hangi kalıplarda geleceği, ikil ve çoğulunun nasıl yapılacağı anlatılmıştır.

ON BİRİNCİ ÜNİTE

علوم الحديث / *Hadis İlimleri*

Bu ünite de en önemli hadis ilimleri, meşhur hadis âlimleri, İslam’da sünnetin yeri gibi konulara değinilmiştir. İstimâ dersinde mustalahu’l-hadis ilmi, muhadese dersinde Hz. Peygamber’in hadislerinin yazılması, tabir dersinde ise hadis ilminin en önemli isimlerinden İmam Buhari konu edilmiştir. Kırâe derslerinde ilk olarak sünnetin dindeki yeri, kaynaklık değeri anlatılırken ikinci derste en sahih altı hadis kitabı olan kütüb-i sitte’den bahsedilmiştir.

Gramer derslerinde iki farklı üsluptan bahsedilmiştir. Nahiv dersinde nefy (olumsuzluk) üslubundan, çeşitli cümle yapılarından nefy için hangi edatların kullanılacağı belirtilmiştir. Sarf dersinde ise taaccüp (şaşıрма) üslubu tanımı, kıyasi ve semai kalıpları, sülasi ve mezid fiillerde yapılaş şekilleriyle beraber izah edilmiştir.

ON İKİNCİ ÜNİTE

الاختراعات والاكتشافات / *İcatlar ve Keşifler*

Ünite de insanın yaptığı en önemli icat ve keşifler, bunların sağladığı faydalar ve getirdiği değişikliklerden söz edilmektedir. Muhadese dersinde iki kız öğrencinin diyalogu üzerinden icat konusuna değinilmiştir. Kırâe dersinde hayatımızı değiştiren çok önemli icatlardan bahsedilirken tabir dersinde icat için gerekli özellik olan ve deyimleşmiş bir ifade olan kutunun dışında düşünme konusundan bahsedilmiştir. Ünite içerisinde bulunan destekleyici metinlerden ilki ampulün mucidi Edison, ikincisi ise icatlar yapabilecek yetenekli insanlara verilmesi gereken önem ve destekten bahsetmektedir.

Serinin son nahiv dersinde cinsini nefyeden لا ve ليس’ye benzeyen ما ve لا harfleri konusu birlikte işlenmiştir. Söz konusu edatların isim ve haberlerinin ne şekilde geleceğı ve amel etme şartları gibi durumlar belirtilmiştir. Sarf dersinde ise sonu yâ harfiyle biten isim şeklinde tanımlanan mankus isim konusu anlatılmıştır. İkil ve çoğulunun nasıl yapılacağı örneklerle anlatılmıştır. Kitabın sonunda “mercek altında” başlıklı yine üç aşamadan oluşan bir proje ödevi bulunmaktadır.

3.4. “Ebced” Serisinin Değerlendirilmesi

Bu bölümde Ebced isimli seriyi çeşitli yönlerden başlıklara ayırarak değerlendirilecektir. Her bir başlık altında serinin o yönüyle ilgili tespit, takdir, eleştiri ve öneriler belirtilecektir. Kimi başlıklar altında yapılan değerlendirmeler tablolarla da desteklenecektir.

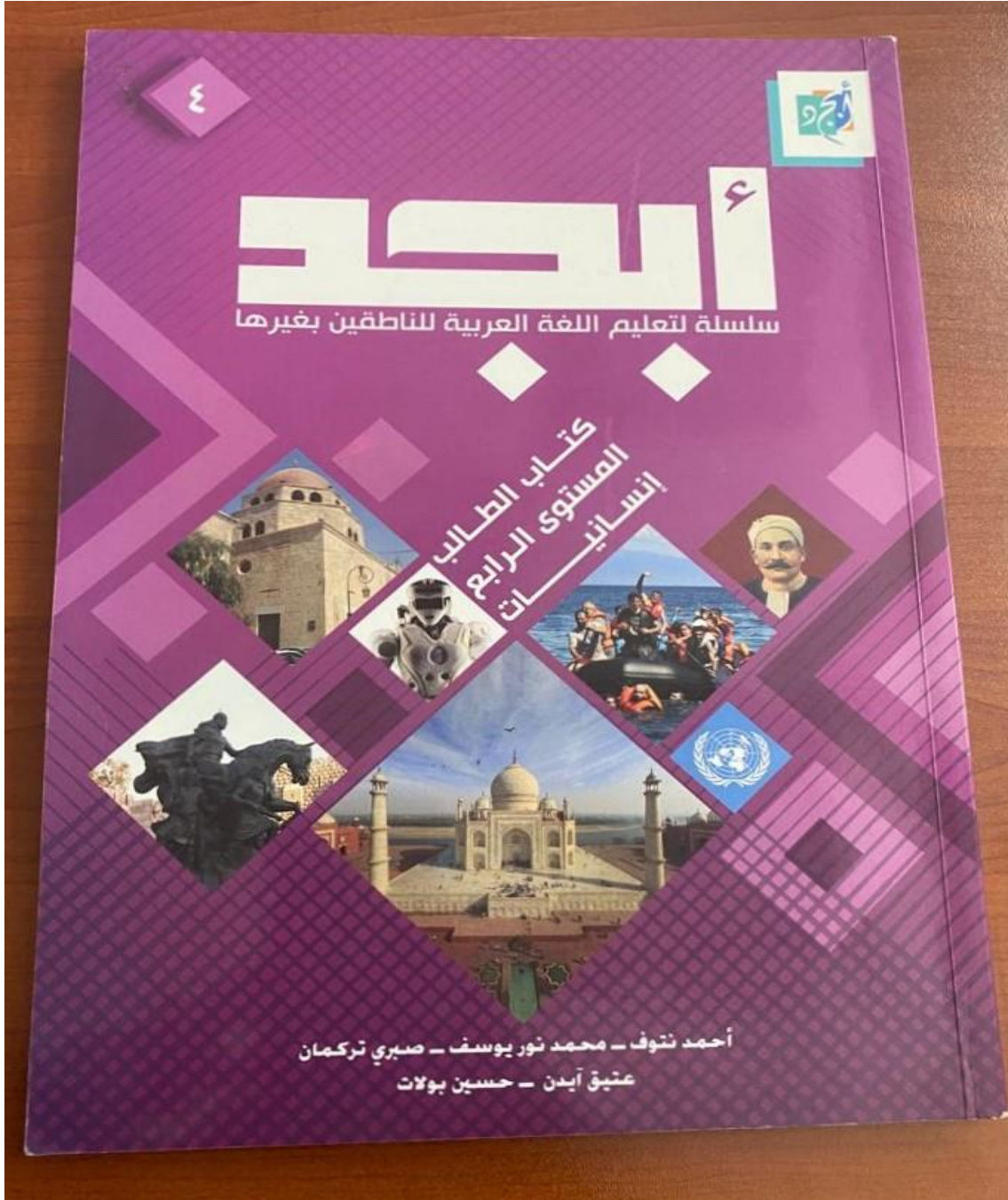
3.4.1. Fiziksel Özellikler

Ders kitabının öğrencide oluşturacağı ilk izlenim son derece önemlidir. Söz konusu ilk izlenim ise kitabın kapak, hacim, renk gibi fiziksel özellikleriyle oluşur. Bu bağlamda Ebced serisinin fiziksel özelliklerinin hedef kitle olan öğrenciler üzerindeki etkisinin değerlendirilmesi uygun olacaktır:

- Serinin her kitabı için farklı bir cilt rengi seçilmiştir. Bu sayede seriye ait kitapların ayırımı kolaylaştığı, karışması önlendiği için bunun doğru bir uygulama olduğu kanaatindeyiz.
- Her seviye kitabın kapağına konulan resimler o kitabın içeriğiyle alakalı fikir vermesi nedeniyle olumlu bir özelliktir.
- Son derece okunaklı olması nedeniyle seride Traditional Arabic yazı tipinin kullanılmasının doğru bir tercih olduğunu düşünüyoruz.
- Serinin ünitelerinde yer alan metinler ve alıştırmalar bir hazırlık öğrencisi için yeterli görünmektedir. Fakat harekeleme hususunda birinci seviye ile dördüncü seviye kitap arasında bir fark olmaması tartışılması gereken bir konudur. Kanaatimizce bu durum öğrencide olumsuz bir etki bırakabilir. İlahiyat ve İslami İlimler alanının Arapça kaynak eserlerinde hareke çok azdır hatta birçoğunda hareke bulunmamaktadır. Harekelemenin kademeli olarak azaltılması öğrencinin bu tür kitapları okumaya geçiş sürecini daha olumlu yönde destekleyebilir.
- Not almayı zorlaştırması ve parlaması nedeniyle kuşe kâğıt kullanımının doğru bir tercih olmadığı, dolayısıyla hamur kâğıt kullanımının daha doğru olacağı kanaatindeyiz.
- Seride kullanılan yazı puntosu biraz küçük görünmektedir. İmam Hatip okulları dışından İlahiyat ve İslami İlimler Fakültelerine gelen öğrencilerin okumada yaşayabileceği güçlükler göz önüne alındığında yazı puntosunun en azından ilk seviye kitaplarda daha büyük olması ve seviyeler ilerledikçe kademeli olarak küçültülmesi daha uygun bir tercih olabilir.
- Her dersin iki sayfaya sığdırılması gibi bir gayretin çok uygun olmadığı kanaatindeyiz. Zira iki sayfa sınırlaması nedeniyle sayfalar çok fazla doldurulmuştur. Adeta boş bulunan her yere bir resim yahut bir alıştırma sıkıştırılmıştır. Ayrıca işlenen konuların zorluk derecesi farklılık gösterebilir. Örneğin sayı temyizi, sıfat çeşitleri, hâl çeşitleri, mezid

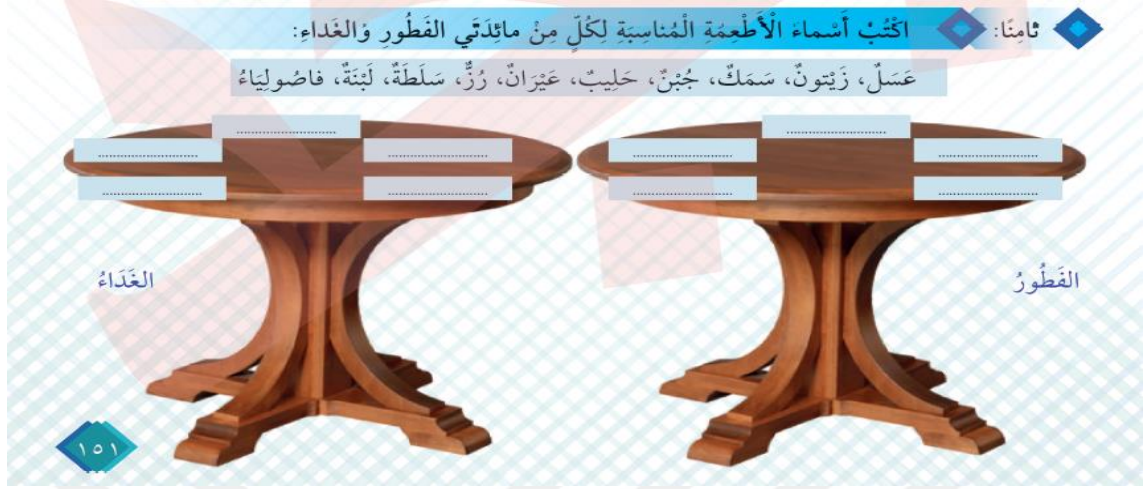
bablar gibi nispeten uzun konuların hazmedilmesi için daha fazla alıştırma verilmesi ve hâliyle iki sayfayı aşması mümkündür.

Serinin fiziksel özelliklerine dair kanaatlerimizi paylaştıktan sonra okuyucuya da fikir vermesi açısından seriye ait bazı resimleri de paylaşmak istiyoruz:

Görsel 1: Serinin Dördüncü Seviye Kitabının Dış Kapağı.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Görsel 2: Muhadese Dersine Ait Bir Alıştırma.

Kaynak: Ahmet Natouf vd., *Ebced Silsiletun li-ta'limi'l-luğati'l-Arabiyyeti li 'n-nâtükîne bi-ğayrihâ* (Malatya: Protech Matbaa, 2017), 1/151.

الْوَحْدَةُ السَّادِسَةُ
شَخْصِيَّاتٌ مَشْهُورَةٌ

القَوَاعِدُ ٢ (الصَّرْفُ)
فِعْلُ الْأَمْرِ وَالنَّهْيِ

أَسْئَلَةٌ تَمْهِيدِيَّةٌ شَفْوِيَّةٌ:

١. مَنْ يَذْكُرُ فِعْلَ أَمْرٍ؟
٢. مَا عَكْسُ الْأَمْرِ؟
٣. كَيْفَ تَأْمُرُ شَخْصًا بِالصِّدْقِ وَتَنْهَاهُ عَنِ الْكُذْبِ؟

١. تَعْلَمُ فَلَيْسَ الْمَرْءُ يُوَلَّدُ عَالِمًا. ٢. أَغْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ وَلَا تُصَاحِبْهُمْ. ٣. اتَّبِعُوا مَنْ نَفَعَ النَّاسَ وَلَا تَتَّبِعُوا مَنْ ضَرَّ بِهِمْ. ٤. لِيَعْرِفَ كُلُّ إِنْسَانٍ شَخْصِيَّةَ مُمَيَّزَةٍ وَلَا يُهْمِلَ أَنْ يَقْتَدِيَ بِهَا.

القَاعِدَةُ:

١. يُصَاغُ فِعْلُ الْأَمْرِ مِنَ الْفِعْلِ الْمُضَارِعِ الْمَجْزُومِ بَعْدَ حَذْفِ حَرْفِ الْمُضَارَعَةِ مِنْهُ: (يَعْلَمُ، يُصَاحِبُ - تَعْلَمُ، صَاحِبٌ). وَتُرَادُ هَمْزَةٌ وَضَلَّ قَبْلَ الْفِعْلِ إِذَا كَانَ مَا بَعْدَ حَرْفِ الْمُضَارَعَةِ سَاكِنًا: (يَعْلَمُ، يَسْتَقْبِلُ - اعْلَمْ، اسْتَقْبِلْ) وَيُسَمَّى أَمْرُ الْحَاضِرِ.
٢. مِنْ صِيغَةِ الْأَمْرِ: الْفِعْلُ الْمُضَارِعُ الْمَجْزُومُ يَلَامُ الْأَمْرَ الْجَارِمَةَ وَيُسَمَّى أَمْرَ الْغَائِبِ إِذَا أَدْخَلْتَ اللَّامَ عَلَى صِيغَةِ الْغَائِبِ: (لِيَعْرِفَ، لِيَتَخَذَ).
٣. صِيغَةُ النَّهْيِ تَحْضُلُ بِإِذْخَالِ (لَا) النَّاهِيَةِ الْجَارِمَةَ عَلَى الْفِعْلِ الْمُضَارِعِ.
٤. نَهْيُ الْمُخَاطَبِ يَحْضُلُ بِإِسْنَادِ فِعْلِ النَّهْيِ إِلَى ضَمَائِرِ الْمُخَاطَبِ (الْحَاضِرِ). وَنَهْيُ الْغَائِبِ يَحْضُلُ بِإِسْنَادِ فِعْلِ النَّهْيِ إِلَى ضَمَائِرِ الْغَائِبِ.

Görsel 3: Sarf Dersine Ait Bir Konu Anlatımı.

Kaynak: Ahmet Natouf vd., *Ebced Silsiletun li-ta'limi'l-luğati'l-Arabiyyeti li 'n-nâtükîne bi-ğayrihâ* (Malatya: Protech Matbaa, 2017), 2/102.

القراءة ١
الوحدة الحادية عشرة
علوم الحديث

السنة النبوية ومكانتها

أسئلة تمهيدية شغوية:

١. ما معنى (السنة النبوية)؟
٢. ما مكانة السنة في التشريع الإسلامي؟
٣. ما قيمة السنة النبوية في حياة المسلم؟

السنة في اللغة: الطريقة المسلوكة أو المتبعة، سواء أكانت حسنة أم سيئة. وأما في الاصطلاح فالسنة كل ما صح عن النبي صلى الله عليه وسلم من قول أو فعل أو تقرير؛ كما عرفها المحققون. والسنة هي المضمر الثاني في التشريع الإسلامي بعد القرآن الكريم، وهي منهاج حياة لكل مسلم؛ لقوله تعالى: ﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ﴾ [الاحزاب: ٢١].

إن القرآن الكريم ذكر القواعد العامة للتشريع الإسلامي، أما السنة فقد فصلت تلك القواعد، فالقرآن أمرنا بالضلالة والزكاة والصدقات والحج، ثم جاء الرسول الذي ما ينطق عن الهوى؛ فأوضح كيفيتها ومواقفها وأحكامها، فلا نستطيع فهم القرآن الكريم فهما صحيحا، وأداء أركان الإسلام وفق أحكامها إلا بالسنة النبوية، وقد أمرنا الله تعالى باتباع سنة رسوله؛ بقوله: ﴿وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا﴾ [الحشر: ٧]، وقوله: ﴿مَنْ يُطِعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ﴾ [النساء: ٨٠].

وسنة رسولنا أعلمنا أحسن الصفات؛ فقد دعانا مبرا إلى طلب العلم، وهو الذي اشترط على كل قارئ من أسرى بدر أن يعلم عشرة من أبناء المسلمين. وتعلم منه العفو وهو الذي عفا عن المشركين في فتح مكة، وتعلم منه اللطف في التعامل وخاصة مع زوجاته وأصحابه، وتعلم منه التواضع ومشاورة الأصحاب والابتعاد عن الحسونة في القول أو الفعل، وتعلم الدعوة إلى الله بأسلوب جميل؛ وقد وصفه ربه بقوله: ﴿فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لَنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ﴾ [آل عمران: ١٥٩].

Görsel 4: Kırâe Dersine Ait Bir Metin.

Kaynak: Ahmet Natouf vd., *Ebced Silsiletun li-ta'limi'l-luğati'l-Arabiyyeti li'n-nâtikîne bi-ğayrihâ* (Malatya: Protech Matbaa, 2017), 4/174.

3.4.2. İstatistiksel Açıdan Kelime Öğretimi

Yabancı dil öğrenim sürecinde en önemli hususlardan biri de kuşkusuz kelime ve kalıp bilgisidir. Bir ders kitabında öğretilecek yeni kelime ve kalıpların öğrencinin zihninde kalıcı olması için birden fazla kez çeşitli bağlamlarda kullanılarak pekiştirilmesi gerekmektedir.

Kelime öğretimi-gramer öğretimi dengesi açısından bakıldığında serinin ünitelerinde yer alan yedi dersin üçünün (nahiv, sarf ve imlâ) kural odaklı, diğer dördünün ise (istimâ, muhadese, kırâe ve tabir) iletişimsel dersler olduğu görülmektedir. Ders sayılarından hareketle serinin %57 oranında kelime ve kelime yapılarının öğretilmesine, %43 oranında ise gramer öğretilmesine ağırlık verildiğini ifade edebiliriz.

Ebced serisinde hangi seviyede ne kadar kelime öğretildiği hususundaki araştırma neticesinde ulaşılan veriler şu şekildedir: Ünitelerde öğretilen kelime sayıları ünitelerden üniteye farklılık gösterse de ortalama bir sayı sunmak mümkündür. Buna göre ünite başına öğretilen yeni kelime/kalıp sayısı birinci kitapta 35, ikinci kitapta 28, üçüncü kitapta 26, dördüncü kitapta ise 28'dir. Seviye başına öğretilen yeni kelime/kalıp sayısı ise birinci kitapta 418, ikinci kitapta 330, üçüncü kitapta 308, dördüncü kitapta ise 337'dir. Seri, İlahiyat ve İslami İlimler Fakültesi öğrencilerine yönelik olduğu için bu fakültelerin müfredatında bulunan derslere dair üniteleri de barındırmaktadır. Seride söz konusu alanla ilintili 6 adet ünite bulunmaktadır. Bu ünitelerde siyer, Kur'an-ı Kerim, fıkıh, akaid ve hadis gibi alanlara dair çok sayıda terim bulunmaktadır. 6 üniteye yaklaşık 170 tane İslami ilimlere ait kelimenin öğretildiği görülmektedir. Öğrenciler, bu kavramlara dair malumat edinerek üst sınıflarda görecekleleri derslere dair bir altyapı kazanmış olacaklardır. Kanaatimizce bu da serinin yazılış amacına hizmet eden yönlerindendir.

Serinin tüm seviye kitapları okunduğunda ise öğretilen kelime/kalıp sayısının yaklaşık 1400 olduğu görülmektedir. Bu sayıları tespit ederken iki ya da daha fazla kelimeden oluşan kalıpları da bir olarak saydık. Bununla birlikte o kalıpların içerisinde de öğrencinin yeni öğreneceği kelimeler olması ihtimal dâhilindedir. Bunu hesaba katarsak seri bitirildiğinde toplam öğretilecek kelime sayısının 1600-1700 civarı olacağını söylemek mümkündür.

Kelimelerin kullanım sıklığıyla ilgili yapılan araştırma neticesinde elde edilen veriler ise şu şekilde özetlenebilir: Yeni öğretilen bir kelimenin ünite içerisindeki kullanım sıklığında çeşitli etkenler rol oynamaktadır. Kanaatimize göre söz konusu kelimenin ünite başlığıyla ne derece ilintili olduğu ve günlük hayatta o kelimenin ne kadar kullanıldığı gibi parametrelerin kelimelerin kullanım sıklığını etkilediği görülmektedir. Bizzat ünitenin başlığında yer alan kelimeler o ünite içerisinde ortalama 45 defa geçmektedir. Örneğin "hobiler" başlıklı üniteye "هواية" kelimesi 63 kez, "kütüphaneler" başlıklı üniteye "مكتبة" kelimesi 54 kez, "eğlence ve tatil" başlıklı üniteye ise "عطلة" kelimesi 33 kez geçmektedir. Ünitenin başlığıyla yakından ilişkili olmayan ve/veya günlük hayatta kullanımı az olan kelimelere ise genelde 1 defa yer verildiği görülmektedir. Örneğin "eğitim" başlıklı üniteye yazı tahtası anlamına gelen "سبورة" kelimesi, "ulaşım araçları"

başlıklı üniteye denizaltı anlamına gelen “غواصة” kelimesi, “çalışma” başlıklı üniteye dilenmek anlamına gelen “تسول” kelimesinin ünite içerisinde birer defa kullanıldıkları görülmektedir. Bu hususta örnek olması açısından dördüncü kitabın “المكتبات” başlıklı ünitesinde yeni öğretilen kelimelerin ünite içerisindeki kullanım sıklığına dair bir tablo sunmak istiyoruz:

Kelime/Kalıp	Kullanım Sıklığı	Kelime/Kalıp	Kullanım Sıklığı
المكتبة/المكتبات	54	الصحف	2
المكتبة الظاهرية	12	المجلات	2
المكتبة الشاملة	8	الدوريات	1
المكتبات العالمية الكبرى	4	مجهولة المؤلف	1
المكتبات الأثرية	1	توثيق المعلومات	1
الدراسات العليا	1	معلومات النشر	1
الكتب الإلكترونية	1	صلب الاختصاص	1
المخطوط/المخطوطات	22	ملفات النصوص	1
المحقق	1	أمانة في أعناقهم	1
الناشر	1	أسانيد	1
المتون	1	زال حبرها	1

Tablo 3: Bir Ünitenin Kelime Kullanım Sıklığı Tablosu.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Yukarıdaki tabloda da sunduğumuz üzere kullanım sıklığı açısından kelimeler arasında büyük bir farkın olduğu gözlemlenmektedir. Öğrencinin kelime haznesinin çeşitlendirilmesi için serinin kelimelerinin kullanım sıklığı bakımından dengelenmesinde fayda mülahaza etmekteyiz.

3.4.3. Kelimelerin Öğretim Şekli

Arapça öğretiminde kelimeler anlam ve kullanım bakımından çeşitli şekillerde gruplandırılmaktadır. Eş anlamlı kelimeler, zıt anlamlı kelimeler, tekil-çoğul kelimeler, harf-i cerli yapılar ve kalıp ifadeler anadilde olduğu gibi yabancı dil öğretiminde de ayrıca dikkat çekilerek öğretilmesi gereken unsurlardır. Ebced serisinde öğrenci yeni kelimelerle ilk olarak ünitenin kapak sayfasında tanışmaktadır. Bu kısımda kelimelerin belirli bir sıralamayla verildiği görülmektedir. Önce yalın kelimeler, ardından birden fazla kelimeden oluşan kalıp ifadeler ve son olarak harf-i cerli fiillerin verildiği görülmektedir. Her ünitenin başında böyle sistematik bir planlamanın varlığını derli toplu bir öğrenme sağlaması açısından önemli bulmaktayız. Ancak yukarıda bahsettiğimiz eş anlamlı kelimeler, zıt anlamlı kelimeler ve tekil-çoğul kelimelerin de harf-i cerli yapılar gibi gruplandırılarak öğretilmesi daha doğru bir yöntem olabilirdi. Kapak sayfasında birbiriyle ilişkili olan bu tür kelime grupları yan yana verilmiş olsa bile aralarındaki ilişki beyan edilmemekte, açıklaması öğretmene bırakılmaktadır.

Ünitelerin içine baktığımızda ise eş-zıt anlam ve tekil-çoğul kelime gruplarına ait alıştırmaların hemen hemen her üniteye yer aldığını görmekteyiz. Bazı ünitelerde sadece bir derste bazılarında ise birden fazla derste bu tür alıştırmalara yer verildiği görülmektedir. Bu kelime grupları ile alakalı verilen alıştırmalarda o dersin metninde yer alan kelimelerin zıttı, eş anlamlısı ya da çoğulu istenmektedir. Söz konusu zıtlar, eş anlamlılar ya da çoğullar her zaman aynı ünite içerisinde yer almamaktadır. Bu noktada öğrenciden geçmişte öğrendiklerini hatırlaması ve pekiştirmesi istenmektedir ki bunu eğitim açısından olumlu bulduğumuzu belirtmek istiyoruz.

Seride kalıp ifadeler ve harf-i cerli yapıların öğretimine önem verildiği tespit edilmiştir. Bu yapıların ünitenin kapak sayfasında veriliş şeklinin üniteye geliş şekliyle birebir aynı olduğu görülmektedir. Bu yöntem akılda kalıcılık açısından olumlu olsa da Arap dilinin kuralları açısından kimi zaman problemlili olabilmektedir. Örneğin dördüncü kitabın

üçüncü ünitesinde baştaki kelimeler kısmında “من يرد الله به خيراً” ifadesinin verildiğini görmekteyiz. Söz konusu yapı Hz. Peygamber’in hadisinden alınmış bir şart cümlesidir ve cevap cümlesi olmadan bu hâliyle tam bir anlam ifade etmemektedir. Söz konusu ifadenin bu haliyle verilmesi, zihinde doğru bir anlamın yerleşmesi için yeterli olmayabilir. Zira hem bir kalıp ifade değildir hem de belirttiğimiz gibi tam bir mana ifade etmemektedir. Bir başka husus ise; Arapça sözlüklere baktığımız zaman fiillerin, kalıp ifadelerin ve bunlarda yer alan zamirlerin daima müfred-müzekker-gaib formda öğretildiği görülmektedir. Ebced serisi ise “بقيت خائفة”, “زال خبرها”, “أمانة في أعناقهم”, “نشكو”, “إليه” gibi örneklerden de görüleceği üzere buna riayet etmeden bazen mütekellim formda, bazen gaib formda; bazen müzekker, bazen de müennes formda bu yapıları sunmaktadır. Biz ise bu tarz yapıların, öğrencinin zihninde bir standart oluşması açısından daima müfred-müzekker-gaib formda sunulmasından yanayız.

Kalıp ifade ve harf-i cerli yapıların YDS/YÖKDİL gibi Arapça sınavları açısından da önemli olduğu bir gerçektir. Serinin hedef kitlesi olan İlahiyat ve İslami İlimler Fakültesi öğrencileri de birçok üniversitede lisansüstü eğitime başvurmak için ve akademisyen olabilmek için bu yabancı dil sınavlarına girmeye ihtiyaç duymaktadırlar. Ünitelerde söz konusu yapılara hem iletişimsel derslerin hem de gramer derslerinin metinlerinde yer verilmekte ve alıştırmalarla bu öğrenilenler pekiştirilmektedir. Seride kullanılan kalıp ifadeler ile harf-i cerli yapıların YDS/YÖKDİL sınavlarında yer alan aynı tür ifadeler ile paralellik arz ettiğini çıkmış sorular üzerinden verilecek iki somut örnek ile göstermek mümkündür:

- 2016 yılının ilkbahar dönemi YDS sınavında boşluk doldurma sorularında ilk kelimesi istenen ve “küresel ısınma” anlamına gelen “الاحتباس الحراري” ifadesine seride ikinci kitabın sekizinci ünitesinde ve dördüncü kitabın beşinci ünitesinde yer verildiğini görmekteyiz. Söz konusu yapıya hem metinlerde yer vererek hem de konu başlığı yaparak pekişmeli bir şekilde öğrenilmesi sağlanmaktadır.

- “Elde etmek, kazanmak” gibi anlamlara gelen “حظي بـ...” kullanımına seride ikinci kitabın yedinci ve dördüncü kitabın altıncı ünitesi olmak üzere iki ayrı üniteye yer verildiğini görmekteyiz. Zikredilen yapı hem kelimeler kısmında hem de metinlerde harf-i cer ilişkisine dikkat çekilerek sunulmaktadır. Bu yapı 2011 yılının KPDS (YDS’nin eski

adı) sonbahar dönemi sınavında harf-i cer verilip fiilin istenmesi şeklinde adayların karşısına çıkmıştır.

3.4.4. Cümlelerin Yapısı

Bir Arapça öğretim serisinde kullanılan cümlelerin belirli bir sistematik içerisinde öğretilmesi daha sağlıklı bir öğrenme sağlayabilir. Sistematik öğretimden kastımız; cümlelerin türü, zamanı, öznenin sayısı ve durumu (gaib, muhatap ve mütekellim) gibi parametrelere dikkat edilerek öğretim yapılmasıdır.

Ebced serisinde cümle yapılarının öğretimine baktığımızda ilk üniteden itibaren metinlerde isim cümleleri ile fiil cümlelerinin bir arada verildiğini görmekteyiz. İlk ünitelerde geçen isim cümleleri genellikle dört kelimeyi aşmayan cümlelerdir. İkinci seviye kitaptan itibaren sekiz-dokuz kelimelik, zorluk derecesi daha yüksek cümlelerin kullanımına başlanmaktadır. Fiil cümlelerinde yer alan fiiller ise ilk beş üniteye sonuna ek almadığı hâllerıyla verilmektedir. Altıncı üniteden itibaren, üniteye işlenen “muttasıl zamirler” konusuyla da dirsek temaslı olarak fiiller metinlerde tesniye ve cem’ formlarıyla verilmeye başlanmaktadır. Söz konusu geçişin muttasıl zamirler konusuyla birlikte sağlanması oldukça isabetli görünmektedir. Fiillerin yapısından da bahsedecek olursak birinci seviye kitapta fiiller mazi, muzari ve emir gibi en yalın formlarıyla verilmektedir. İkinci kitaptan itibaren (كان + فعل مضارع) gibi karmaşık zamanlı kullanımlar ile gereklilik kipi ve yeterlilik kipi kullanımlarına yer verildiği, ilerleyen kitaplarda bu kullanımların daha da arttığı görülmektedir. Seride buna riayet edilmesi kolaydan zora doğru bir ilerleme olduğunu bize göstermektedir.

3.4.5. Gramer Derslerindeki Konu Sıralaması

Arap dilinin grameri sarf ve nahiv olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Her iki dersin de konularının belirli bir sistematik içinde ilerlemesi ve konular basitten karmaşığa doğru sıralanması gerekmektedir. Örneğin bir konunun sağlıklı bir şekilde anlaşılabilmesi için öncesinde başka bir konunun öğretilmiş olması gerekebilmektedir. Aksi takdirde öğrenilen konu sağlıklı bir altyapı üzerine oturmadığı için gereğince anlaşılmayabilir. Ebced serisi de tüm derslerin kendisinden okutulabileceği iddiasıyla çıkartılmış bir seri olması nedeniyle gramer konularının tutarlı bir sıra ile sunulması önem arz etmektedir. Öncelikle sarf dersinde izlenen sistemi ve sarf konularının sıralanması hususunda olumlu

ve olumsuz yönleri maddeler hâlinde aktarmaya çalışacağız. Ardından aynı uygulamayı nahiv dersi için yapacağız.

Sarf dersinde önce fiille ilgili konulardan başlanmıştır. Fiiller bitirilene kadar ism-i fail ile ism-i meful dışında isim kalıbı öğretilmemiştir. Fiil çekimleriyle ilgili konular bitirildikten sonra isim kalıplarına geçilmiştir ki bu kanaatimizce de doğru bir yöntemdir. Zira öğrenci diğer derslerde en baştan itibaren fiilleri görmektedir. Fiiller sonraya bırakıldığı takdirde öğrenci uzunca bir süre fiilleri zihnine oturtamamaktadır. Sarf dersi konularının sıralanmasıyla ilgili bazı mülâhazalarımız şunlardır:

- Sarf dersinde mücerred ve mezid bablar öğretilirken fiil ve isim kalıpları fâ, ayn ve lâm harfleri üzerinden kalıplaştırılarak öğretilmektedir. Fiilin birinci kök harfi fâ, ikinci kök harfi ayn, üçüncü kök harfi ise lâm harfiyle gösterilmektedir. Dolayısıyla mücerred ve mezid babların öğretimine geçmeden bu meseleyi izah etmek gerekmektedir. İkisi aynı anda öğretildiği takdirde öğrenci hem vezin meselesini öğrenmek hem de babları ezberlemekte zorluk yaşayabilir. Ebced serisi de buna dikkat ederek birinci seviye kitabın onuncu ünitesinde vezin konusunu, on ikinci ünitesinde ise babları anlatmıştır. Bu durumu isabetli bulduğumuzu belirtmek istiyoruz.

- Serinin ilk sarf dersinde mutel (illet harfi barındıran) fiillerden söz edilmesinin zamanlama açısından doğru olmadığı kanaatindeyiz. Öğrencinin sahih fiilin tüm çekimlerini öğrendikten sonra mutel fiille tanışması daha doğru olabilir.

Şimdi de serideki nahiv konularının sıralanmasıyla ilgili olumlu ve olumsuz kanaatlerimizi maddeler hâlinde dile getirmek istiyoruz:

- Nahiv derslerinde en fazla dikkati çeken husus; istifham edatları, ism-i mesvsuller ve gayr-ı munsarif gibi bazı konuların birkaç parçaya bölünerek sunulmasıdır. Çok elementli, fazlaca detay gerektiren konuların bu şekilde bölünerek anlatılması öğrenciye de konfor sağlayacağı için isabetli görünmektedir.

- Birçok nahiv kitabında yapıldığı gibi Ebced serisinde de ilk kitabın ilk dersinde “anamlı cümle” konusu ile çok yüzeysel bir şekilde (tanım dahi yapmadan birer örnekle) “kelime türleri” işlenmiştir. Kanaatimizce bu konuya gelmeden önce detaylı bir şekilde kelime türleri, sayısına ve cinsiyetine göre isim türleri, marife-nekre gibi meselelerin detaylıca izah edilmesi gerekmektedir. Gördüğü kelimeler hakkında hiçbir fikri olmayan öğrencilere bir cümlenin anlamlı mı anlamsız mı olduğu nasıl açıklanacaktır? Mefâtilu

Ebced kısmında verilen bilgiler ise bu hususta altyapı oluşturacak derecede ayrıntılı değildir.

- Seride gördüğümüz en büyük problemlerden biri irab kavramlarının çok geç açıklanmasıdır. Ref, nasb, cer, merfu, mansub ve mecrur konuları ikinci seviye kitabın yedinci ünitesinde açıklanmaktadır. Oysaki oraya gelene kadar bu kavramları bilmeyi gerektiren birçok konu verilmiştir ve işin daha da enteresanı o konular içinde (henüz anlatılmamasına rağmen) bu kavramlara da yer verilmiştir. Örneğin mübteda, haber, zarflar, mudafun ileyh, harf-i cer ve hatta naibu'l-fail kavramlar geçmiş, bu kavramların özellikleri anlatılırken cer, mecrur, merfu, mansub gibi irab kavramlarına yer verilmiştir.⁷⁹ Zikredilen yerlerde bu irab kavramlarının açıklamasını öğretmene bırakmak kanaatimizce bir seri için önemli bir eksikliktir.

- İsim cümlesinin öğeleri olan mübteda ve haber birinci seviye kitapta tanıtıldığı hâlde haberin mübteda ile sayı ve cinsiyette uyumlu gelmesi gerektiğinin izahı ilginç bir şekilde üçüncü seviye kitabın beşinci ünitesine bırakılmıştır. Bu iki konunun arasının bu denli açılmasına gerek olmadığını düşünüyoruz. Mübteda ve haberin tanıtılmasının hemen ardından hangi konularda uyum sağlamaları gerektiğini anlatmak kanaatimizce daha doğru olacaktır.

- Fiil cümlesinin en temel öğelerinden olan ve Türkçe dilbilgisinde nesneye karşılık gelen mefulun bih konusu üçüncü kitabın on birinci ünitesinde gelmektedir. Bu konunun bizce mutlaka birinci kitapta gelmesi gerekmektedir. Zira ifade ettiğimiz gibi mefulun bih çok temel bir cümle ögesidir. Bunun yanı sıra öncesinde işlenen müteaddi-lazım ve naibu'l-fail gibi konular doğrudan mefulun bih ögesiyle ilişkili konulardır. Nitekim fiiller, mefulun bih alıp almamasına göre müteaddi ya da لازم olarak sınıflandırılmaktadır. Aynı şekilde malum (etken) çatılı bir cümle meçhul (edilgen) çatıya aktarıldığında öncelikli olarak mefulun bih ögesi naibu'l-fail görevini üstlenmektedir. Mefulun bih konusu henüz işlenmemişken bu gibi hususların izah edilmesi hem öğretmen hem de öğrenci için sıkıntı doğuracaktır.

- İkinci seviye kitabın dokuzuncu ünitesinde “irab çeşitleri” başlığı altında mahallî ve takdirî irab konusu anlatılmış, hemen ardından onuncu ünite mahallî irab ile ilintili “zamirlerin irabı”, on birinci ünite ise takdirî irab ile ilintili “mankus ve maksur ismin

⁷⁹ Tunahan Sağlam, “Ebcad ve Silsiletu'l-Lisan Adlı Arapça Öğretim Serilerinin Sarf ve Nahiv Dersleri Açısından Değerlendirilmesi”, *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences* 9/62 (Mart 2023), 2491.

irabı” konusu işlenmiştir. Öğrenci hem mahallî hem de takdirî irabı pekiştirsın diye ikisiyle de ilgili konuların peş peşe getirildiğini düşündüğümüzde bu sıralama olumlu görünebilir. Ancak mahallî irab ve takdirî irab, bir anda sindirilmesi zor olan ve birlikte anlatıldığında karıştırılmaya çok müsait konulardır. Bize göre serinin diğer bazı konularda yaptığı gibi bu iki irab kavramını da ayrı ayrı yerlerde izah etmesi daha yerinde olacaktır.

3.4.6. Gramer Derslerinin Sunuluşu

Bu başlık altında Ebced serisinde gramer derslerinin nasıl bir sistematikte sunulduğunu, klasik eserlerde izlenen yöntemle benzerlikleri ve farklılıklarını belirteceğiz. Ardından bu derslerin sunuluşunda gördüğümüz bazı problemleri maddeler hâlinde aktaracağız.

Klasik eserlerde bazı konular aynı üst başlığa ait olduğu için peş peşe verilmektedir. Ebced serisinde de kimi yerlerde bu usule riayet edilmektedir. Örneğin mefulun bih, meful-ü mutlak ve meful-ü lieclihi konuları peş peşe verilmektedir. Yine klasik eserlerde olduğu gibi “tevâbi” olarak bilinen sıfat, atıf, te’kid ve bedel konuları peş peşe ele alınır. Ebced serisinde de bu dört konunun art arda sunulduğunu görmekteyiz. Klasik eserlerde bir konuya direkt olarak tanımla başlanıp ardından örnekler verilirken Ebced serisi önce konuyla ilgili örnek cümleleri sunarak öğrencide fikir uyandırmakta, daha sonra konunun anlatımı yapılmaktadır ki biz de bu hususta Ebced serisinin sistemini eğitim açısından daha uygun bulmaktayız. Çünkü örnek cümle görmeden sadece tanımla çoğu zaman zihinde bir şey canlanmamaktadır.

Gramer konularıyla ilgili yapılan tanımlara baktığımızda ise Ebced serisinde klasik eserlerde yapılan tanımlara, anlatımlara sadık kalındığını görmekteyiz. İlahiyat ve İslami İlimler hazırlık öğrencilerinin seviyeleri dikkate alınarak her konuyla ilgili detay bilgiler bizce kararında verilmiştir. Bununla birlikte gramer konularının sunuluşunda gördüğümüz bazı problemler şunlardır:

- Emir sıygasının yapılışı anlatılırken bir husus eksik bırakılmıştır. Sülasi mücerred ve mezid fiillerde muzaraat harfi atıldıktan sonra eğer kelime okunmuyorsa vasıl hemzesi konur denilmiştir. Fakat bu hemzenin harekesinin neye göre nasıl verileceği

belirtilmemektedir.⁸⁰ Ayrıca emir fiilinin başına her zaman vasıl hemzesi de konmamaktadır. Örneğin if'âl babından gelen fiillerin emri yapılırken kat' hemzesi kullanılır.

- Sarf dersi başlığı altında mübalağa sıygası anlatılırken söz konusu sıygadan gelen kelimelerin fiil gibi amel edebileceği de belirtilmiştir. Sarf dersinin altında “fazla bilgi göz çıkarmaz” mantığıyla hareket edilerek nahiv konusuna girilmiş, fakat detayına inilmeden öylece bırakılmıştır. Şayet detayına inilmeyecekse bu tür bilgileri bir cümleyle geçiştirmek öğrenciye bir şey katmayacak, aksine kafa karışıklığına yol açabilecektir.

- Ebced serisinde yapılan tanımlamalarda klasik eserlere sadık kalındığını yukarıda belirtmiştik. Bu durum kimi zaman problem oluşturabilmektedir. Buna dair tespit ettiğimiz bir örnek: “Kâne ve kardeşleri” olarak bilinen fiillerin anlamları açıklanırken “أصبح، أضحى، أمسى” gibi fiillerin günümüzde kullanılmayan “sabah gerçekleşti, akşam gerçekleşti vs.” şeklindeki anlamlarına öncelik verilmiştir. Bunun yanında bazen de “صار” ile eş anlamlı olarak kullanılabilecekleri belirtilmiştir. Oysaki söz konusu fiillerin belirli vakitlerle ilişkilendirilen anlamları günümüzde kullanılmamaktadır. Nitekim “أصبح الرجل مهندساً” cümlesini “Adam sabah mühendis oldu” şeklinde Türkçeye çevirmeyiz; “Adam mühendis oldu” şeklinde çeviririz.

- Eksiklik olarak gördüğümüz hususlardan biri de “iki mefule müteaddi fiiller” konusuna kitapta yer verilmemiş olmasıdır. “Medih ve zem, şartın cevabına fâ bitişmesi, kem-i haberiyye” gibi bize göre önem derecesi nispeten daha düşük konuların işlendiği kitapta “iki mefule müteaddi fiiller” konusuna da yer verilmesi daha uygun bir tercih olabilirdi.

3.4.7. Sarf ve Nahiv Derslerinin Uyumu

Bu başlık altında sarf ve nahiv derslerinin hem kendi içindeki hem de birbiriyle uyumu hakkında değerlendirme yapılacaktır. Bazı nahiv konularını anlamak için öncesinde başka sarf ya da nahiv konularını öğrenmiş olmak gerekmektedir. Aynı şekilde bazı sarf konularına temel oluşturmak için de başka dilbilgisi konularını bilmek gerekebilmektedir. Şimdi Ebced serisinde bu hususta tespit ettiğimiz olumlu ve olumsuz yönleri maddeler hâlinde aktaracağız:

⁸⁰ Sağlam, “Ebced ve Silsiletu'l-Lisan Adlı Arapça Öğretim Serilerinin Sarf ve Nahiv Dersleri Açısından Değerlendirilmesi”, 2491.

- Müteaddi ve lazım fiil konusuyla nâibu'l-fail konusu mücerred ve mezid babları bilmeyi gerektirmektedir. Nitekim lazım bir fiili müteaddi yapmak yahut müteaddi bir fiili lazım yapmak için fiilleri çeşitli bablara aktarıyoruz. Nâibu'l-fail konusuna gelecek olursak etken çatılı cümle edilgen çatıya aktarıldığında nâibu'l-fail olabilen unsurlardan biri de cümlede gelen fiilin mastarıdır. Dolayısıyla mücerred ve mezid babları bilmeden her iki konunun da sağlıklı bir şekilde anlaşılması mümkün görünmemektedir. Ebced serisinin de bu hususu dikkate aldığını görmekteyiz. Müteaddi ve lazım fiiller ile nâibu'l-fail konusunu işlemeden hemen önce birinci seviye kitabın sonunda mücerred ve mezid bablar mastar kalıplarıyla birlikte öğretilmektedir.

- Bilindiği gibi nahivde meful-ü mutlak ve meful-ü lieclihi ögesi bir kelime türü olarak mastardır. Bu iki konuyu işlemeden önce öğrencinin mücerred ve mezid babların mastar kalıplarını öğrenmesi gerekmektedir. Aksi takdirde gereken altyapıyı oluşturmada öğretilecek bilgilerin öğrenilmesi zor olacaktır. Ebced serisinin bu hususa da dikkat etmiş olduğunu görmekteyiz. Üçüncü seviye kitabın onuncu ünitesinde mastarın tüm kalıpları öğretildikten sonra peş peşe iki ünite de meful-ü mutlak ve meful-ü lieclihi konuları işlenmiştir. Meful-ü mutlak konusunda mastar-ı merra kalıbını da bilmenin gerekli olduğunu düşündüğümüzde sadece normal mastarla yetinmeyip bütün mastar çeşitlerinin anlatılmış olmasının ne derece isabetli olduğu ortaya çıkmaktadır.

- Serinin dördüncü seviye kitabının ilk ünitesinde temyiz konusu anlatılmaktadır. Bilindiği gibi temyiz melfuz ve melhuz olmak üzere iki çeşidi bulunmaktadır. Öğrencinin bu iki temyiz çeşidini kolaylıkla birbirinden ayırabilmesi için bazı yöntemler bulunmaktadır. Bunun için gereken bilgilerden biri de sarf dersinin konusu olan ism-i tafdil kalıbının bilinmesidir. Nitekim melhuz temyiz ayırt edici özelliklerinden biri de ism-i tafdilden sonra geliyor olmasıdır. Fakat kitapta ism-i tafdil kalıbı ikinci ünite de anlatılmaktadır. Biz, öğrencinin ve öğretmenin işini daha da kolaylaştırmak amacıyla ism-i tafdil konusunun temyiz konusunun önüne çekilmesinin daha doğru olacağı kanaatindeyiz.

- Birinci seviye kitabın beşinci ünitesinde “fiil cümlesi ve fiil türleri” konusu işlenmektedir. Burada fiilin türleri mazi, muzari ve emir olmak üzere üç başlıkta ele alınmaktadır. Konunun birinci seviye kitapta işlendiğini düşünürsek söz konusu fiillerin en yalın hâllerleriyle öğretilmelerinin daha doğru olacağı düşünülecektir. Fakat konu anlatılmadan önce verilen örnek cümleler arasında başına nasb edatı alan bir muzari fiil

yer almaktadır. Hâlbuki bu konu tam beş ünite sonra yani onuncu ünite de açıklanmaktadır.

- İsm-i mevsul konusu serinin ikinci seviye kitabının üçüncü ünitesinde işlenirken öncesinde, birinci kitabın altıncı ünitesinden itibaren toplam yedi ünite de iletişimsel derslerin metinlerinde ism-i mevsul kullanımına yer verildiği görülmektedir. Zikredilen ünitelerde ortalama bir iki defa geçmiş olsa da neticede söz konusu cümlelerin sağlıklı bir şekilde anlaşılabilmesi için ism-i mevsullerin mantığının öğrenciye anlatılması gerekecektir. İsm-i mevsul konusu işlenmeden onun kullanıldığı cümlelerin metinlerde yer almaması gerektiğini düşünmekteyiz.

- Dördüncü seviye kitabın ilk ünitesinde temyiz konusu işlenmektedir. Bu ünite de mefuz ve melhuz temyiz özellikleri anlatılmakta, sayı temyizinin ise daha sonra (dördüncü ünite de) geleceği belirtilmektedir. Bununla birlikte temyiz konusunun alıştırmalarında mürekkeb sayılardan (11-19 arası) ve ukud (20-30-40-...-90) sayılarından bazılarının temyizinin sorulduğu görülmektedir. Sayıların temyizini henüz bilmeyen öğrencilerin bu soruları cevaplamalarını beklemek çok uygun olmayacaktır.

3.4.8. Ünite İçindeki Derslerin Uyum

Ebc ed serisinin ünitelerinde istimâ, muhadese, kırâe, tabir, sarf, nahiv ve imlâ olmak üzere yedi dersin yer aldığını daha önce belirtmiştik. Bu başlık altında söz konusu derslerin birbiriyle ne derece uyumlu olduğuyla ilgili tespit ve değerlendirmelerimizi sunacağız.

Ebc ed serisinde ünite içerisindeki her bir dersin içerik olarak o ünitenin başlığıyla ilişkili olduğu görülmektedir. Hatta sarf ve nahiv derslerinde dahi seçilen örnek cümlelerin ünite başlığıyla ilintili olmasına dikkat edilmiştir. Her bir derste o ünite başlığının farklı bir boyutu ele alınmaktadır. Örneğin üçüncü kitabın beşinci ünitesine baktığımızda istimâ dersinde “güneş enerjisi”, muhadese dersinde “enerji çeşitleri”, kırâe derslerinde “elektrik enerjisi” ve “rüzgâr enerjisi”, tabir dersinde ise “nükleer santraller” konusu ele alınmıştır. Böylelikle öğrencilerin “enerji” konusunun çeşitli dallarıyla ilgili kelimeler ve kalıp ifadeler öğrenmesi sağlanmaktadır. Bunların tek seferde değil de çeşitli derslere yayılarak öğretilmesi de daha sağlam bir öğrenmeyi beraberinde getirecektir. Zira tedrici öğretimde öğrenci o konuya daha fazla maruz kalacağından öğrenme başarısı da artacaktır.

Bununla beraber ünitelerde yer alan iletişim odaklı derslerin sarf ve nahiv derslerini de destekleyici nitelikte olması gerekmektedir. Örneğin bir ünite hâl konusu öğretiliyorsa o ünitenin istimâ, muhadese, kırâe ve tabir derslerinde de geçen cümlelerde hâl konusuna dair örneklerin bulunması gramer öğrenimini pekiştirecektir. Yine bizce bir ünite ism-i fail öğretilcekse o ünitenin diğer derslerinde ism-i fail türündeki kelimelere ait bolca örnek bulunmalıdır. Tespit ettiğimiz kadarıyla Ebced serisinin bu çerçevede bir öğretimi tercih etmediği görülmektedir. Ünite içerisindeki metinlerde o ünite işlenecek gramer konularına dair örnekler içeren cümlelerin kullanılması prensibine genelde dikkat edilmemektedir. Bir ünite işlenecek gramer dersinin diğer derslerin metinleriyle de desteklenmesi daha sağlam ve kalıcı bir öğrenme sağlayabilirdi. Buna riayet edilmemesini bir eksiklik olarak görüyor, sonraki baskılar için bunu bir öneri olarak sunmak istiyoruz.

SONUÇ

Araştırmamızda Türkiye sınırları içerisinde Malatya’da üç yıllık bir süreç içerisinde hazırlanan Ebced isimli seriyi ele aldık. Çalışmamız bir yabancı dil öğretim serisinin incelenmesini konu edindiği için ilk iki bölümde altyapı teşkil edecek bazı konular hakkında bilgi verdik. Birinci bölümde yabancı dil öğretiminden, ikinci bölümde ise yabancı dil öğretimine etki eden faktörlerden bahsettik. Ebced serisinin inceleme ve değerlendirmesini konu alan üçüncü bölümde ise önce seriyi tanıttık. Ardından içerik hakkında ünite ünite bilgi verdik, sonrasında da değerlendirmemizi yaptık. Seri hakkında elde edilen bulguları maddeler hâlinde şöyle ifade edebiliriz:

- Seri, dört seviye kitaptan oluşmaktadır. Her bir kitap on iki üniteden oluşmaktadır. Her bir ünite iki sayfalık dersler hâlinde birkaç parçaya bölünmüştür. Seride yer alan dersler şunlardır: İstimâ, Muhadese, Kırâe, Tabir, Sarf, Nahiv ve İmlâ.
- Serinin fiziksel özelliklerine bakıldığında her bir seviye kitap için farklı bir cilt rengi seçildiğini ve böylece kitapların ayrımının kolaylaştığını görmekteyiz. İç tasarım açısından kâğıt tercihi, sayfaların doldurulması ve her dersi iki sayfaya sığdırma gayretini problemlili bilsak da yazı tipi, yazı puntosu gibi hususları da olumlu özellikler arasında zikretmemiz mümkündür.
- Seri, tamamen hedef dil kullanılarak yazılmıştır. Hâlihazırda revaçta olan geleneksel dilbilgisi-çeviri yöntemi eleştirisinin bunda etkili olduğu kanaatindeyiz. Seri bu yönüyle düzvarım yöntemi ve doğal yöntemle öğretim yapılmasına uygun görünmektedir. Ancak bunun her derste uygulanması pek mümkün görünmemektedir. Gramer derslerinde her ne kadar eleştirilse de dilbilgisi-çeviri yönteminden fazlaca yararlanılacağı bir gerçektir.
- Ebced serisinde gramer öğretiminden daha fazla kelime ve kelime yapılarının öğretimine odaklanılmıştır. Ünitelerde iletişimsel derslerin ağırlıkta olmasının yanı sıra gramer derslerinde dahi iletişimsel özellikli alıştırmalara yer verilmesi bu durumun göstergesidir.
- Öğretmen-öğrenci ilişkisi açısından bakıldığında kanaatimizce serinin ilk iki kitabında gramer temelinin edinilmesi, dilin yapısının kavranması ve sözlük kullanımının öğrenilmesi için öğretmen eşliğinde okutulması şart gibi gözükmemektedir. İlk iki seride edinilen deneyimin ardından öğrencinin (zaman zaman profesyonel yardıma ihtiyaç

duysa da) kendi çabalarıyla üçüncü ve dördüncü seviye kitapları bitirebileceğini düşünmekteyiz.

- Seride YDS ve YÖKDİL gibi sınavlarda kullanılan dile paralel güncel bir Arapça eğitime odaklanılmıştır. Ayrıca serinin hedef kitlesine Arapça öğretilme amacı klasik metinleri okuyup anlayabilmeleri olduğundan işin bu yönüne de önem verilmiştir. Hadis, fıkıh, akaid gibi ilim dallarına ait ünite başlıkları açılarak bu alanlara ait örnek metinler sunulmuştur. Hem klasik hem de modern Arapçaya yer verilmesini göz önüne aldığımızda Ebcad serisi bu alandaki eksikliği kapatmaya namzet görünmektedir.

KAYNAKÇA

- Açık, Kerim. “Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Kadar Olan Dönemde Rüşdiye, İdadi ve Sultani Mekteplerindeki Arapça Derslerinin Yabancı Dil Öğretimi Açısından Değerlendirilmesi”. *Ekev Akademi Dergisi* 20/65 (2016), 324.
- Aksan, Doğan. *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 7. Basım, 2020.
- Ayverdi, İlhan. *Kubbealtı Lugatı*. 3 Cilt. İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı, 2. Basım, 2006.
- Bostancı, Ahmet. “İlahiyat Fakültelerinde Arapça Öğretiminde Kullanılan Ders Kitapları ve Diğer Araç-Gereçlerin Tespit ve Analizi”. *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 7/11 (Haziran 2005), 3.
- Brown, H. Douglas. *Usus-u te’allumi’l-lugati ve ta’lîmihâ*. çev. Abduh er-Râcihî ve Ali Ali Ahmed Şa’bân. Beyrut: Dâru’n-Nehdati’l-‘Arabiyye, 1994.
- Can, Betül. “Osmanlı Medreselerinde Arapça Öğretiminde Kullanılan Kitaplar”. *Turkish Studies* 12/34 (2017), 491-493. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12636>
- Çevik, Hayati. *Çocuklara Yabancı Dil Öğretiminde Drama Tekniğinin Kullanımı*. Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006.
- Demircan, Ömer. *Dünden Bugüne Türkiye’de Yabancı Dil*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1. Basım, 1988.
- Demircan, Ömer. *Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri*. İstanbul: Der Yayınları, 1. Basım, 2002.
- Demirel, Özcan. *Yabancı Dil Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 9. Basım, 2016.
- Doğan, Candemir. *Yabancılar Arapça Öğretimi Esasları ve Öğretim Metotlarının İncelenmesi*. Konya: Selçuk Üniversitesi, Doktora Tezi, 1996.
- Ekmekçi, F. Özden. “Yabancı Dil Eğitim Kavram ve Kapsamı”. *Türk Dili Dergisi* 47 (1983), 111.
- Hengirmen, Mehmet. *Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri ve Tömer Yöntemi*. Ankara: Engin Yayınevi, 2. Basım, 1993.
- el-Hûlî, Muhammed ‘Ali. *Arapça Öğretim Metotları*. çev. Cihaner Akçay. Ankara: Bizim Büro Basımevi, 1. Basım, 2000.
- ez-Zebîdî, Muhammed Murtaza. *Tâcu’l-‘Arûs min Cevâhiri’l-Kâmûs*. Kuveyt: Muessesetu’l-Kuveyt li’t-Tekaddumi’l-‘İlmiyyi, 2001.
- Hazer, Dursun. “Osmanlı Medreselerinde Arapça Öğretimi ve Okutulan Ders Kitapları”. *Gazi Üniversitesi Çorum İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1/1 (Haziran 2002), 277.

- İbn Manzûr, Muhammed ibn Mukarram ibn Ali ibn Ahmed. *Lisânu'l-'Arab*. Beyrut: Daru'l-Fikr, 1997.
- Kabaday, Abdülkadir. “Öğrenci Merkezli Yabancı Dil Öğretim Modeli Tercih Ölçeği”. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 5/1 (2003), 56-57.
- Karataş, Yusuf. *Türkiye’de Arapça Öğretimi Açısından “al-‘Arabiyyatu li’l-Hayat” Ders Kitabının Değerlendirilmesi*. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2001.
- MEBTD, Mili Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi. Türkiye: Milli Eğitim Bakanlığı, 1983. 10 Mayıs 2023. <https://tebligler.meb.gov.tr/index.php/tuem-sayilar/viewcategory/47-1983>
- Merçil, Erdoğan. *Müslüman-Türk Devletleri Tarihi*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat, 8. Basım, 2013.
- Natouf, Ahmet vd. *Ebcad Silsiletun li-ta’lîmi’l-luğati’l-Arabiyyeti li’n-nâtîkîne bi-ğayrihâ*. 4 Cilt. Malatya: Protech Matbaa, 2017.
- Peyton, Joy Kreeft. Professional Development of Foreign Language Teachers. ERIC No: ED414768, (19.08.2023)
- Puren, Christian. “L’evolution Historique Des Approches En Didactique Des Langues-Cultures ou Comment Faire L’unité Des “Unités Didactiques””. *Congrès Annuel de l’Association pour la Diffusion de l’Allemand en France (ADEAF)*. 55. Fransa: École Supérieure de Commerce de Clermont-Ferrand, 2004.
- Sağlam, Tunahan. “Ebcad ve Silsiletu’l-Lisan Adlı Arapça Öğretim Serilerinin Sarf ve Nahiv Dersleri Açısından Değerlendirilmesi”. *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences* 9/62 (Mart 2023), 2491. <http://dx.doi.org/10.29228/JOSHAS.68273>
- Stern, Hans Heinrich. *Fundamental Concepts of Language Teaching*. Oxford: Oxford University Press, 1. Basım, 1983.
- Sümengen, Fatoş. *el-‘Arabiyyetu’l-Mu’âsıra Adlı Serinin Arapça Öğretimi Açısından Değerlendirilmesi*. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2004.
- Tosun, Cengiz. “Yabancı Dil Öğretim ve Öğreniminde Eski ve Yeni Yöntemlere Yeni Bir Bakış”. *Journal of Arts and Sciences* 5, (Mayıs 2006), 81-82.
- Üzüm, Emin Cihan. *Türkiye’de Arapça Öğretimi Açısından el-‘Arabiyye li’n-Nâşi’in Ders Kitabının Değerlendirilmesi*. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2002.

ÖZ GEÇMİŞ

Ad Soyad: Tunahan SAĞLAM	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	İstanbul Üniversitesi
Fakülte	İlahiyat Fakültesi
Bölümü	İlahiyat
Makale ve Bildiriler	
1. Sağlam, Tunahan. “Ebcet ve Silsiletu’l-Lisan Adlı Arapça Öğretim Serilerinin Sarf ve Nahiv Dersleri Açısından Değerlendirilmesi”. <i>Journal of Socials, Humanities and Administrative Sciences</i> 9/62 (Mart 2023), 2491. http://dx.doi.org/10.29228/JOSHAS.68273	